

KERAVALAISTEN SEITSEMÄSLUOKKALAISTEN HYVINVOINTI
KYSELYTUTKIMUKSEN VALOSSA

Jenny Lilja ja Miia Liukkonen
Opinnäytetyö, syksy 2010
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön
suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus
Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto
Sosionomi (AMK)

TIIVISTELMÄ

Lilja, Jenny & Liukkonen, Miia. Keravalaisten seitsemäsluokkalaisten hyvinvointi kyselytutkimuksen valossa. Järvenpää, syksy 2010, 95 s., 2 liitettä. Diakonia-ammattikorkeakoulu, Diak Etelä Järvenpää. Sosiaali-alan koulutusohjelma, Kristillisen lapsi- ja nuorisotyön suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK) + kirkon nuorisotyönohjaajan virkakelpoisuus / Sosiaali- ja kasvatustieteiden suuntautumisvaihtoehto, sosionomi (AMK).

Tutkimuksessa selvitettiin keravalaisten 7.-luokkalaisten (13–14-vuotiaiden) hyvinvointia. Hyvinvointia tutkitaan työssä kolmena ulottuvuutena: (1) elintasona ja terveytenä, (2) yhteisyyssuhteina ja (3) itsensä toteuttamisena. Lisäksi tutkittiin riskikäyttäytymistä, keiden kanssa nuoret keskustelivat seksuaalisuuteen ja päihteisiin liittyvistä asioista sekä uskonnollisuutta. Tutkimus linkittyy ULAPPA - Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa -kehittämishjelmaan. Seitsemäsluokkalaisten hyvinvointia haluttiin tutkia, koska tätä luokka-astetta on harvemmin tutkittu.

Tutkimus toteutettiin kvantitatiivisena internetkyselynä ja aineisto kerättiin koulupäivien aikana aikavälillä 1.–19.3. 2010.

Tulosten mukaan keravalaisten 7.-luokkalaisten elämässä perhe oli tärkeä, vanhempiin luotettiin ja heille pystyi kertomaan huolistaan. 7.-luokkalaisten ystävyssuhteet olivat hyvät. Lähes kaikilla oli ainakin muutama hyvä ystävä ja hyvin harvat tunsivat itsensä yksinäisiksi. Koulukiusaamista esiintyi vähän, mutta viikoittain kiusatuksi tulevia oli noin yksi kymmenesosa. Epäsosiaalista ja epärehellistä käytöstä esiintyi 7.-luokkalaisilla hyvin vähän. Päihteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista juteltiin enemmän kavereiden kuin vanhempien kanssa. Suurin osa vastaajista ei kokenut väsymystä koulupäivän aikana. Alle yksi viidesosa joi energiajuomia viikoittain, pojista kuitenkin yksi kymmenestä päivittäin. 7.-luokkalaisista noin 70 prosenttia söi aamupalan päivittäin, mutta täysipainoisen kouluruoan yksi kolmasosa. Puolella nuorilla näytti olevan liikuntapainotteisia harrastuksia, yksi kymmenestä ei harrastanut mitään. Uskonnollisuuteen liittyvät asiat eivät juuri kiinnostaneet 7.-luokkalaisia eivätkä he osallistuneet vapaa-ajallaan seurakuntien tai uskonnollisten yhteisöjen toimintaan.

Tulosten perusteella keravalaiset 7.-luokkalaiset voivat pääpiirteittäin hyvin. Tuloksissa on nähtävissä, että pahoinvointi ja riskikäyttäytyminen kasaantuvat pienelle vähemmistölle. Pääpiirteittäin tutkimuksen tulokset mukailevat valtakunnallisia tuloksia.

Asiasanat: hyvinvointi, nuoret, perhe, uskonnollisuus, kvantitatiivinen tutkimus

ABSTRACT

Lilja, Jenny and Liukkonen, Miia. Well-being of seventh-graders in Kerava in view of a quantitative inquiry. 95 p., 2 appendices. Language: Finnish. Järvenpää, Autum, 2010.

Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Option in Christian Youth Work / Option in Social Services and Education. Degree: Bachelor of Social Services.

The study was carried out to determine the well-being of seventh-graders (age 13–14) in Kerava. Well-being was studied in three dimensions: (1) standard of living and health, (2) social relationships, and (3) self-actualisation. Additional areas of study were: risk behaviour, sexuality and intoxicants, and religiosity. The study is linked to the ULAPPA (The child's voice in basic social services) project, which was established to make sure that the voice of young people will be better heard in basic social services. The target group was chosen on the basis of minimal previous research done on the age group.

The study was carried out using a quantitative Internet questionnaire and the material was collected during March 2010.

According to the results, family was important to the target group; parents were trusted and one could talk about worries to them. Friendships were good in the age group. Almost everyone had at least a couple of good friends and very few felt alone. Bullying occurred to a small extent, but one out of ten was bullied on a weekly basis. Unsocial and dishonest behaviour were very minimal. Matters regarding sexuality and intoxicants were discussed with friends rather than parents. Most of the respondents did not experience drowsiness during the school day. Less than one out of five had energy drinks on a weekly basis, but one out of ten boys consumed energy drinks daily. Almost 70 % of the respondents ate breakfast daily, but one out of three had a complete meal at school. Half of the group was involved in some physical exercise, while one out of ten did not have any hobbies. Matters relating to religiosity were not particularly interesting to the respondents; they were not actively involved in parish activities or other religious movements in their free time.

According to the results, the target group's well-being is good for the most part. It is noticeable that risk behaviour and anxiety have clustered in a small minority within the group. The findings are comparable to national results at large.

Keywords: well-being, young, family, religiosity, quantitative research

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	6
2 TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT	8
2.1 Kyselylomakkeen rakentuminen	8
2.2 Aineiston kerääminen ja analysointi	10
2.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus	11
3 TUTKIMUKSEN HYVINVOINTITEOREETTINEN VIITEKEHYS.....	14
3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa.....	15
3.2 Nuoren kehitys	17
3.3 Seitsemäsluokkalaisten uskonnollisuus.....	19
3.4 Perhe ja perhesuhteet.....	21
3.5 Nykypäivän seitsemäsluokkalaisten – lapsi vai nuori?.....	23
4 KOULU ISONA OSANA SEITSEMÄSLUOKKALAISEN ELÄMÄÄ.....	25
4.1 Sompion koulu	25
4.2 Keravanjoen koulu	26
4.3 Koulukokemusten vaikutus hyvinvointiin	26
5 SEITSEMÄSLUOKKALAISET KIRKON VARHAISNUORISOTYÖSSÄ.....	28
5.1 Vanhemmat varhaisnuoret – haaste kirkolle	28
5.2 Varhaisnuorisotyö Keravan seurakunnassa.....	29
6 NUORTEN HYVINVOINTIPOLIITTISIA OHJELMIA	31
6.1 Kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma Kaste.....	31
6.2 Lapsen ääni -kehittämisohjelma.....	32
7 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET	33
7.1 Perhesuhteet	34
7.1.1 Vanhemmat apuna ja tukena	34
7.1.2 Sisarusten kanssa.....	35
7.1.3 Isovanhemmat nuoren tukena	35
7.1.4 Vanhemmat tietoisia nuoren ajanviettopaikoista	36
7.1.5 Vapaa-aika yhdessä perheen kanssa	38
7.1.6. Perheen ulkopuolinen luottamusaikuinen	39
7.2 Ystävyysuhteet.....	40
7.2.1 Ystävyysuhteiden määrä ja laatu	40
7.2.2 Ystävät koulussa ja vapaa-ajalla	41

7.3 Kouluhyvinvointi	42
7.3.1 Koulukiinnostus	42
7.3.2 Koulukiinnostus ja sukupuoli.....	42
7.3.3 Koulukiusaaminen	43
7.4 Epäsosiaalinen ja epärehellinen käytös	44
7.5 Seksuaalisuudesta ja päihteistä keskusteleminen.....	46
7.5.1 Seksuaalisuus	47
7.5.2 Päihteet.....	50
7.6 Terveys	52
7.6.1 Valvominen ja väsymys	52
7.6.2 Stressi	53
7.6.3 Energiajuomien käyttö	54
7.6.4 Ruokailu	56
7.6.5 Tyytyväisyys omaan ulkonäköön ja olemukseen.....	57
7.6.6 Harrastukset ja vapaa-ajan liikunta	59
7.7 Seitsemäsluokkalaisen uskonnollisuus.....	61
7.7.1 Uskonnolliset kysymykset ja niistä jutteleminen.....	61
7.7.2 Usko jumalaan.....	62
7.7.3 Rukoileminen	62
7.7.4 Elämäkysymykset ja uskontojen kunnioitus	63
7.7.5 Seurakuntien toimintaan ei osallistuta	63
7.7.6 Perhe ja uskonnollisuus.....	64
7.7.7 Johtopäätökset.....	66
8 POHDINTA	69
8.1 Tutkimusongelmaan vastaaminen	69
8.2 Opinnäytetyön parityöskentelyprosessi ja ammatillinen kasvu	71
8.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen	72
8.4 Jatkotutkimushaasteita	74
LÄHTEET.....	76
LIITTEET	89
Liite 1: Saatekirje kotiin	
Liite 2: Kyselyn tulokset	

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on keravalaisten seitsemäsluokkalaisten (13–14-vuotiaiden) hyvinvointi, jonka tutkiminen on toteutettu Keravan yläkouluissa kvantitatiivisena kyselynä. Työmme lähtökohtana oli antaa seitsemäsluokkalaistille puheenvuoro hyvinvointikeskustelussa, jota on käyty viime vuosien traagisten koulusurmien, mediaan nousseiden kiusaamistapausten ja kasvatus- sekä opetusalan ammattilaisten argumenttien pohjalta. Kokemuksemme yleisestä keskustelusta oli, että nuorten hyvinvointia ja pahoinvointia kuvattiin ilman nuorten itsensä näkemystä. Tämä sai meidät kiinnostumaan siitä, mistä hyvinvointi oikeastaan koostuu ja mikä on yläkouluikäisten hyvinvoinnin tila Suomessa.

Kun teimme Työ, työyhteisöt ja johtaminen -opintokokonaisuudessa hankkeen Järvenpään Kartanon koulun seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista koulun henkilökunnan näkökulmasta, saimme monia ideoita myös opinnäytetyötä varten. Haastateltuamme koulun henkilökuntaa, aloimme pohtia kokevatko oppilaat oman hyvinvointinsa erilaisena kuin opettajat. Koulu on vain yksi toimintaympäristö nuoren elämässä. Tästä kasvoi innostus mitata seitsemäsluokkalaisten hyvinvointia heidän itsensä kuvaamana.

Löysimme opinnäytetyömme aiheen koulumme opinnäytetöiden aihevälityksestä ja aiheena oli lapsuuden hyvinvoinnin mittaaminen lasten, nuorten tai perheiden näkökulmasta. Halusimme selvittää nimenomaan seitsemäsluokkalaisten hyvinvointia, koska olimme jo aiemmin huomanneet, että seitsemäsluokkalaisia tutkitaan selvästi harvemmin kuin muita yläkoulun luokkia. Opinnäytetyö linkittyy ULAPPA - Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa -kehittämishjelmaan, jonka tarkoituksena on edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuutta tukemalla kuntien peruspalveluiden kehittämistä. Lisäksi yhteistyötä kanssamme on tehnyt Keravan kaupunki, jonka opetuspäällikkö on kommentoinut kyselylomakettamme ja auttanut kyselyn toteuttamisessa Keravalla.

Tutkimuksemme teoreettisena pohjana olemme käyttäneet Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksien teoriaa, jossa hyvinvointi jaetaan elintason ja terveyteen, yhteisyy-

suhteisiin ja itsensä toteuttamiseen. Näitä ulottuvuuksia tutkimalla, teoriaa lukemalla, neuvoa kysymällä ja testaamalla olemme luoneet kyselylomakkeen, jonka tarkoituksena on selvittää monipuolisesti keravalaisten seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnin tilaa ja tutkia, minkälaiset tekijät vaikuttavat hyvinvointiin.

2 TUTKIMUSKYSYMYKSET, AINEISTO JA TUTKIMUSMENETELMÄT

Tutkijalla on kaksi mahdollisuutta lähteä tutkimaan tutkittavaa ilmiötä. Aineiston keräämisessä, käsittelyssä ja esittämisessä voidaan käyttää joko ilmiöiden määrällistä mitaamista tai laadullista kuvailua. (Karma 1987, 63.) Olemme valinneet tutkimusmenetelmäksemme määrällisen, eli kvantitatiivisen tutkimuksen.

Valitsimme kvantitatiivisen tutkimuksen aineistonkeruumenetelmäksi kyselyn. Kyselytutkimuksen etu on siinä, että sen avulla voi kerätä laajan tutkimusaineiston, jossa vastaajia on monta ja kysyttäviä asioita paljon (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195). Tarkoituksemme oli tavoittaa 383 keravalaista seitsemäsluokkalaista ja tutkia heidän hyvinvointiaan, joka on laaja aihealue. Tämän vuoksi valitsimme kyselytutkimuksen tutkimusmenetelmäksemme.

2.1 Kyselylomakkeen rakentuminen

Kyselylomakkeemme rakentui hyvinvoinnin teorioiden pohjalta. Apuna käytimme erityisesti Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuusteoriaa (Having, Loving, Being), joka jakaa hyvinvoinnin kolmeen eri osa-alueeseen: 1) elintaso ja terveys, 2) yhteisyyssuhteet ja 3) itsensä toteuttamisen muodot (Allardt 1976, 38–39). Seitsemäsluokkalaisten terveyttä tutkimme kysymyksillä, jotka liittyivät uneen, ruokailuun ja liikunnan määrään. Elintasaan liittyviä kysymyksiä emme tehneet, sillä koimme, että lapsiperheiden elintasoa on Suomen laajuisesti tutkittu ja elinoloja tutkitaan esimerkiksi kouluterveyskyselyssä (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2008a, 12). Yhteisyyssuhteita tutkimme kyselyssä kysymyksillä, jotka liittyivät perheeseen, ystäviin, koulukavereihin ja yksinäisyyden kokemiseen. Itsensä toteuttamista tutkimme kysymyksillä, jotka liittyivät harrastuksiin, uskontoon ja kokemukseen kuulluksi tulemisesta.

Lisäksi tutkimme kyselyn avulla joitakin kouluhyvinvointiin ja kouluun suhtautumiseen liittyviä kysymyksiä. Lisäksi muutama kysymys epäsosiaalisesta ja epärehellisestä käytöksestä sekä omakuvasta tulivat kyselylomakkeeseemme aikaisemmin Järvenpään Kartanon yläkoulussa toteuttamamme kehittämishankkeen kautta saadusta haastattelumate-

riaalista. Otimme esimerkkiä kyselylomakkeeseemme kouluterveyskyselyistä ja oman alamme muista kyselyistä. Kouluterveyskyselyä on tehty Uudellamaalla vuodesta 2002 alkaen joka toinen vuosi yläkoulun 8. ja 9. -luokkalaisille sekä toisen asteen 1. ja 2. vuoden opiskelijoille (Luopa ym. 2008b, 3).

Päätimme tietoisesti olla kysymättä seitsemäsluokkalaisilta päihteiden käyttötiheydestä, sillä 13–14-vuotiaat käyttävät tutkimusten mukaan päihteitä niin vähän, että emme pitäneet sen tutkimista tarpeellisena (Myllyniemi 2009, 69–70, 74; Sosiaali- ja terveystieteiden ministeriö, Nuorten terveystapatutkimus 2009, 26, 37). Lisäksi kouluterveyskysely selvittää päihteiden käyttöä nuorten ollessa peruskoulun kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla, jolloin päihteiden käyttö tutkimusten mukaan lisääntyy. Päihteiden käytön sijaan halusimme tietää keiden kanssa ja kuinka usein nuori puhuu päihteistä.

Emme myöskään kokeneet tarpeelliseksi kysyä seitsemäsluokkalaisilta seksiin liittyvistä asioista, sillä kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla kouluterveyskyselyssä selvittämään jo näitä asioita. Seitsemäsluokkalaisten seksuaalielämä on vielä niin vähäistä, ettei sen kysyminen toisi kovinkaan paljon tuloksia (Koski 1999, 32; Myllyniemi 2009, 86; Sinkkonen 2010, 126). Sen sijaan halusimme selvittää, kuinka usein ja keiden kanssa nuoret puhuvat seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Kysyimme seitsemäsluokkalaisilta myös uskonnollisuuteen, hengellisyyteen ja elämänskysymyksiin liittyvistä asioista. Olemme käyttäneet kyselylomakkeen teossa apuna Tammisen (1981) tutkimusta lasten ja nuorten uskonnollisesta kehityksestä.

Ensimmäiset ideat kyselylomakkeen rakentamiseen syntyivät tehdessämme Työ, työyhteisöt ja johtaminen -opintokokonaisuudessa kehittämishanketta Järvenpään Kartanon yläkoulussa, jossa tutkimme seitsemäsluokkalaisten hyvinvointia henkilökunnan näkökulmasta. Haastattelimme tällöin Kartanon koulun henkilökuntaa ja kysyimme heiltä, minkälaisia asioita olisi heidän työtään ajatellen mielenkiintoista kysyä seitsemäsluokkalaisilta. Teoriaan perehtymisen ja kyselylomakkeen muotoutumisen jälkeen pyysimme vielä neuvoja sekä työmme ohjaajilta että erityisesti kyselylomakkeisiin perehtyneeltä opinto-ohjaajaltamme Päivi Sutiselta. Kokeilimme kyselylomakkeen toimivuutta yhteensä viiden seitsemäs–kahdeksasluokkalaisten kanssa kyselylomakkeen teon eri vaiheissa, jotta kyselylomakkeesta tulisi mahdollisimman selkeä. Muokkasimme kyse-

lylomaketta seitsemäs -ja kahdeksaluokkalaisten kommenttien perusteella. Kävimme esittelemässä kyselylomakkeen myös Länsi- ja Keski-Uudenmaan sosiaalialan osaamiskeskus Sosiaalitaidossa, ULAPPA – Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa -kehittämishjelman kehittämiskoordinaattori Merja Rapelille ja suunnittelija Timo Turuselle.

Hyvinvointi on niin laaja aihealue, että olisimme varmasti saaneet kyselylomakkeestamme hyvinkin laajan. Rajasimme kyselylomaketta monesta eri syystä. Ensimmäinen syy oli se, ettei liian pitkään kyselyyn jaksaa vastata. Tarkoituksenamme oli saada aikaan sopivan laaja, mutta täyttämisajaltaan kohtuullinen, 15–20 minuutin kyselylomake, jonka seitsemäsluokkalainen jaksaisi täyttää. Toinen syy kyselylomakkeen ja näin myös opinnäytetyömme rajaamiselle oli, että opinnäytetyömme laajuus on 15 opintopistettä. Rajasimme pois aihealueet, joista on jo paljon tutkimusta tai jotka eivät tutkimusten mukaan juurikaan koskeneet vielä seitsemäsluokkalaista, kuten päihteet ja seksi.

2.2 Aineiston kerääminen ja analysointi

Sovimme aineiston keräämisestä Keravan opetuspäällikön Pepita Kaskentauksen kanssa. Saimme työhömmme Keravan kaupungilta tutkimusluvan. Tiedote kyselymme toteuttamisesta Keravan yläkouluissa laitettiin kodin ja koulun sähköiseen viestintäjärjestelmään, Wilmaan. Oppilaiden mukana lähetettiin kotiin saatekirje, jossa kerrottiin kyselystä ja pyydettiin vanhempien suostumus kyselyyn osallistumisesta.

Keräsimme aineiston Sompion ja Keravanjoen koulusta. Sompion koulussa oli lukuvuonna 2009–2010 seitsemäsluokkalaista 251 oppilasta ja Keravanjoen koulussa vastaavasti 132 oppilasta, yhteensä 383 oppilasta (Kosonen, Anja; Nenonen, Sirpa henkilökohtainen tiedonanto 9.2.2010). Teetimme kyselyn maaliskuun aikana (1.–19.3.2010). Tavoittemme oli saada kaikki Keravan seitsemäsluokkalaisten vastaamaan kyselymme, mutta lopulta vastanneita oli 105 eli 27,4 prosenttia Keravan seitsemäsluokkalaista. Kysely toteutettiin webropolin (internetselaimella toimiva sovellus, millä voi esimerkiksi tehdä ja analysoida kyselyitä) avulla, ja vastaamista varten annettiin seitsemäsluokkalaisten luokanvalvojille internetosoite ja salasana kyselyyn.

Pieneen vastausprosenttiin saattoi vaikuttaa Keravalla samaan aikaan käynnissä olleet muut seitsemäsluokkalaisille suunnatut kyselyt. Osa oppilaista saattoi unohtaa kyselyn lupalapun palauttamisen määräaikaan mennessä. Usein keväisin koulussa voi olla kiirettä, eikä ylimääräisten kyselyiden tekoon vain ole aikaa. Lähetimme kyselyn toteuttamisen jälkeen luokanvalvojille viestiä, jossa kysyimme, oliko kysely heidän mielestään hyvin toteutettu ja mikä olisi saattanut vaikuttaa pieneen vastausprosenttiin. Emme kuitenkaan saaneet vastauksia.

Kun aineiston kerääminen oli saatu päätökseen, siirsimme webropoliin kokoamamme numeerisen aineiston SPSS-ohjelmalle (Statistical Package for Social Sciences), jonka avulla pääsimme suorien jakaumien lisäksi tutkimaan ristiintaulukointeja. Tutkimme kyselyn avulla suorien tulosten lisäksi esimerkiksi sitä, vaikuttiko sukupuoli tai perhe muoto vastauksiin tai oliko tietyllä lailla vastaavien välillä yhteyttä muissa kysymyksissä. Kun vastaajia oli vain 105, päätimme myös pyöristää prosenttilukuja. Jätimme prosenttiluvuista desimaalit pois pyöristämällä ne kokonaisluvuksi.

2.3 Tutkimuksen eettisyys ja luotettavuus

Tutkimuksen eettisyyden toteutuminen oli ensimmäisiä asioita, joita kyselyä tehdessä jouduimme miettimään. Kysely tuli toteuttaa nimettömänä ja tutkimuksen toteuttamiseen tuli saada lupa Keravan kaupungilta ja kyselyyn osallistuvien seitsemäsluokkalaisten huoltajilta. Kysyimme lupaa myös seitsemäsluokkalaisilta, jotka siis saivat päättää omasta osallistumisestaan kyselyyn. Ehdotus luvan kysymiseen seitsemäsluokkalaisilta tuli Lapsen ääni -kehittämishjelman kehittämiskoordinaattorilta ja suunnittelijalta, jotka perustelivat ehdotustaan seitsemäsluokkalaisia osallistavana ja huomioon ottavana tekijänä.

Kyselyyn vastaajien nimettömyys ja tunnistamattomuus olivat selkeästi yksi työmme tärkeimmistä lähtökohdista. Nimettömyys toteutui jo selkeästi siinä, että kyselyyn vastattiin nimettömänä. Myös joidenkin pienten joukkojen vastauksia (esimerkiksi riskikäyttäytymisessä) päätimme olla tutkimatta tarkemmin, jotta tietoa kyselyyn osallistu-

misesta ja vastausten laadusta ei voisi yhdistää henkilöihin. Olemme myös jättäneet avointen kysymysten vastaukset pois liitteenä (liite 2) olevasta tutkimuksen tuloksista.

Kyselyymme vastanneita oli siis yhteensä 105, joista 34 oli poikia. Kyselyn analysoinnin haasteeksi nousi erityisesti poikien pieni määrä tyttöihin verrattuna, kun analysoimme sukupuolten välisiä eroja. Vaikka tuomme tutkimuksessamme esiin muun muassa sukupuolten välisiä eroja ja erityispiirteitä hyvinvoinnissa, olemme jatkuvasti peilanneet saamiamme tuloksia muihin tutkimuksiin ja teoriaan, jotta voisimme tehdä edes jokseenkin päteviä johtopäätöksiä.

Tutkimusta on hyvä tarkastella myös vastaajan näkökulmasta. Jos jokin kysymyksistä on ollut hankala tai vaikeasti ymmärrettävissä, se on voinut näkyä vaikkapa vastausten tavallista suurempana hajontana. Yritimme kuitenkin poistaa tai muotoilla uudestaan kyselylomakkeessa olleet kysymykset, jotka kyselylomakkeen testivaiheessa olivat hankalia seitsemäsluokkalaisten testihenkilöiden ymmärtää. Se mahdollisuus on kuitenkin aina, että osa seitsemäsluokkalaaisista on ymmärtänyt kysymyksen erilailla kuin mikä meidän tarkoituksemme on ollut. Olemme yrittäneet ottaa tämän huomioon työmme tuloksissa ja selvittää, minkälaiset asiat ovat voineet vaikuttaa kysymyksen tulkintaan.

Voi myös olla, että osa seitsemäsluokkalaaisista on liioitellut omia vastauksiaan kyselylomakkeessa, vaikkakin tutkimusten mukaan nuoret vastaavat totuudenmukaisemmin nimettömänä suoritettuun kyselyyn kuin aikuiset (Myllyniemi 2008, 60). Tarve antaa hyvä kuva itsestään saattaa vaikuttaa esimerkiksi vastaukseen jälki-istuntojen määrään liittyvässä kysymyksessä. Nämä tutkimuksen luotettavuuteen liittyvät puutteet on hyvä tiedostaa, sillä kukaan muu kuin nuori itse ei voi määritellä mikä on totta hänen hyvinvoinnissaan. Tarkoituksemme oli kuitenkin saada kyselylomakkeen avulla nuoren oma mielipide esille. Toivomme, että nuoren oma kokemus hyvinvoinnistaan tulee esille tutkimuksemme tulosten kautta.

Koska vastanneita oli keravalaisista seitsemäsluokkalaaisista vain 105, ei tutkimuksemme anna kuvaa kaikkien keravalaisten seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista, vaikka voimmekin kutsua tätä joukkoa otokseksi keravalaisista seitsemäsluokkalaaisista. Jäimme pohtimaan minkälaiset nuoret jättivät kyselyyn vastaamisen väliin ja miksi. Vastasi-

vatko kyselyyn ne tunnolliset seitsemäsluokkalaiset, jotka muistivat hakea vanhemmiltaan luvan ennen määräpäivää? Jättivätkö ne seitsemäsluokkalaiset vastaamatta kyselyyn, jotka unohtivat palauttaa lupalapun tai ovat usein poissa koulusta pinnaamisen tai jonkin muun syyn takia? Ja mikä osuus seitsemäsluokkalaisista päätti itse olla vastaamatta tähän vapaaehtoiseen kyselyyn ja miksi?

Hirsjärvi ym. (2009) listaavat kyselytutkimukseen liittyviä heikkouksia, joita olemme jo oman tutkimuksemme eettisyyttä ja luotettavuutta pohtiessa maininneet. Kyselytutkimuksen haittana on, ettei vastaajien huolellisuudesta ja rehellisyydestä voi varmistua, eikä ole selvää, miten onnistuneita kysymysvaihtoehdot ovat olleet vastaajien näkökulmasta. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Olemme yrittäneet pienentää näiden tekijöiden vaikutusta rajaamalla kyselylomaketta sopivan pituiseksi, jotta seitsemäsluokkalainen jaksaa vastata kysymyksiin. Olemme testanneet kyselylomaketta seitsemäsluokkalaisilla, jotta vastausvaihtoehdot ja kysymykset olisivat seitsemäsluokkalaiselle mahdollisimman selkeitä. Lisäksi Hirsjärvi ym. (2009, 195) mainitsevat kyselylomakkeen heikkouksiksi kadon eli vastaamattomuuden ja sen, että tutkija ei voi tietää, kuinka hyvin vastaajat ovat selvillä siitä aihealueesta, josta esitetään kysymyksiä. Kyselylomakkeessa olemekin yrittäneet selittää kaikki termit, joita seitsemäsluokkalainen ei välttämättä ymmärrä, kuten seksuaalisuus, päihteet ja kiusaaminen, sekä määritelty esimerkiksi mistä täysipainoinen kouluruoka koostuu. Suurena haasteena näimme kuitenkin kyselyn teettämisessä kadon ja pohdimme sitä, ketkä nuorista jättivät vastaamatta ja miksi.

3 TUTKIMUKSEN HYVINVOINTITEOREETTINEN VIITEKEHYS

Hyvinvointi koostuu monista erilaisista tekijöistä ja muuttujista; se näyttää erilaiselta eri näkökulmista ja muuttuu ajan kuluessa. Hyvinvointiin kuuluu objektiivisesti ja subjektiivisesti mitattavat asiat. Hyvinvoinnin objektiivisia osatekijöitä ovat esimerkiksi terveys, toimeentulo ja elinolot, kun taas hyvinvoinnin subjektiivisia osatekijöitä ovat esimerkiksi sosiaaliset suhteet, itsensä toteuttaminen ja onnellisuus. Yleensä nämä kaksi hyvinvoinnin osatekijää vahvistavat toinen toistaan. Esimerkiksi subjektiivista hyvinvointia ei ole mahdollista saavuttaa ilman minimielintasoja. Hyvät elinolot eivät kuitenkaan takaa subjektiivista hyvinvointia. Hyvinvointi on saavutettavissa myös ilman korkeaa elintasoja, jos ihminen saa elämänsisältönsä muista kuin materiaalisista tekijöistä. (Moisio, Karvonen, Simpura & Heikkilä 2008, 14.)

Allardt (1976) jaottelee hyvinvoinnin kolmeen ulottuvuuteen: elintaso ja terveys (having), yhteisyyssuhteet (loving) ja itsensä toteuttamisen muodot (being). Elintaso kuvaa hyvinvoinnin ulottuvuuksista fysiologisia tarpeita. Elintason osatekijät kuvaavat sitä, mitä kaikki ihmiset tarvitsevat. (Allardt 1976, 38–39.) Elintason osatekijöitä ovat esimerkiksi terveys, tulot, koulutus, työllisyys ja asuinolot.

Yhteisyyssuhteet tarkoittavat ihmisen sosiaalisia suhteita. Allardtin (1976) mukaan ihmisellä on tarve kuulua sosiaalisten suhteiden verkostoon, jossa ihminen saa rakkautta, on pidetty ja voi osoittaa huolenpitoa muita kohtaan. Yhteisyyssuhteisiin Allardt (1976) lukee paikallis- ja perheyhteisyyden sekä ystävyysuhteet. Yhteisyys on tärkeä resurssi, joka auttaa ihmisiä toteuttamaan muita arvojaan. (Allardt 1976, 43, 50.)

Itsensä toteuttaminen on Allardtin (1976, 47) mukaan hyvinvointiarvona sitä, että yksilöä pidetään persoonana, hän saa osakseen arvontoa, hänellä on mahdollisuus harrastuksiin ja vapaa-aikaan ja hänellä on mahdollisuus osallistua esimerkiksi poliittiseen päätöksentekoon. Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuudet voi myös jaotella hyvinvoinnin objektiivisesti (elintaso) ja subjektiivisesti (yhteisyyssuhteet ja itsensä toteuttamisen muodot) mitattaviin asioihin.

3.1 Lasten ja nuorten hyvinvointi Suomessa

Lasten ja nuorten keskimääräinen hyvinvointi ja terveys ovat Suomessa lisääntyneet. Vaikka tutkimukset ja tilastot kertovat positiivisesta kehityksestä, palvelujärjestelmän kuormitusta kuvaavat tiedot kertovat toista. Lastensuojelun, lasten ja nuorten psykiatrisen hoidon ja erityisopetuksen kuormitus ja niihin suunnatut määrärahat ovat kasvaneet jatkuvasti. Nämä tiedot kertovat ongelmien kasautumisesta melko pienelle vähemmistölle. Nopeasti kasvava osuus lapsista tulee yhä varhaisemmassa vaiheessa erikoistuneiden palvelujen asiakkaiksi. (Rimpelä 2008, 62–67.)

Rönkä ja Kinnunen (2002, 4) kertovat kirjassaan, että lasten ja nuorten psyykkisen pahoinvoinnin ja haitallisen kehityssuunnan taustalla oletetaan olevan muun muassa aikuisten ja eritoten vanhempien läsnäolon vähentyminen lasten ja nuorten elämässä. Samassa kirjassa Kuivakangas (2002, 30) kertoo artikkelissaan, että lasten pahoinvointioireiden kasautuminen ja vaikeutuminen eivät ole yllättävä käänne, vaan seuraus lapsiperheiden kiihtyvistä työtahdistista ja taloudellisten etuisuuksien heikentymisestä.

UNICEF:in (United Nations Children's Fund) raportti, vertaili OECD-maiden (Organisation for Economic Cooperation and Development) lasten hyvinvointia kuuden eri ulottuvuuden kautta. Nämä ulottuvuudet olivat materiaallinen hyvinvointi, terveys ja turvallisuus, koulutus, ihmissuhteet, käyttäytyminen ja riskit sekä subjektiivinen hyvinvointi.

Suomi menestyi vertailussa erittäin hyvin esimerkiksi vastasyntyneiden terveyden ja lasten koulumenestyksen perusteella, mutta huonompia tuloksia tuli vertailussa nuorten riskikäyttäytymisen ja perhesuhteiden kiinteyden mittareilla. OECD-maiden vertailussa suomalaiset nuoret aloittivat tupakoinnin ja alkoholin käytön aiemmin kuin useissa muissa maissa. Yksinhuoltajaperheiden määrä oli vertailussa korkea ja yli 11-vuotiaiden lasten subjektiivisen hyvinvoinnin arviointi ei ollut kärkiluokkaa. (UNICEF 2007, 4, 12, 18, 23, 28, 30, 34.)

UNICEF:in tutkimuksessa yhtenä hyvinvoinnin ulottuvuutena ovat ihmissuhteet. Ne on jaoteltu kolmeen osa-alueeseen: perheen rakenteeseen, perheen sisäisiin ihmissuhteisiin

ja vertaissuhteisiin. Tutkimuksen mukaan Suomessa nuorten perhe- ja vertaissuhteiden laatu oli alle OECD-maiden keskitason. UNICEF'in tutkimuksen mukaan Suomessa 15 prosenttia nuorista asui yksinhuoltajaperheessä ja yli 10 prosenttia nuorista asui sijaisperheessä. Perheen kiinteyttä oli mitattu muun muassa sen mukaan, söikö perhe yhdessä lämpimän aterian 'useita kertoja viikossa'. Suomalaiset asettuivat tilastossa OECD-maiden häntäpäähän 60 prosentilla. Suomessa kuitenkin melkein 90 prosenttia kertoi viettävänsä vanhempiensa kanssa aikaa 'vain jutellen useita kertoja viikossa', joka asetti Suomen tällä perheen kiinteyden osa-alueella OECD-maiden kärkikolmikkoon. (UNICEF 2007, 22–25.)

Hyvinvoinnin osa-alueeksi lukeutuva nuorten käyttäytyminen ja riskit jaotellaan UNICEF'in tutkimuksessa kolmeen osa-alueeseen: terveystyöikäytyminen, riskikäyttäytyminen ja väkivallan kokeminen. Suomi asettui tutkimustuloksissa OECD-maiden keskiarvon yläpuolelle kokonaisarvostelussa, mutta riskikäyttäytymisen osalta Suomi oli OECD-maiden kolmanneksi viimeisin. Nuorten riskikäyttäytymiseen lasketaan tupakointi, alkoholin ja huumeiden käyttö, seksuaalinen riskikäyttäytyminen ja teiniraskaudet. (UNICEF 2007, 27, 29.) Myllyniemi toteaa artikkelissaan, että vaikka UNICEF-vertailun tulokset voi tulkita niin, että suurin osa lapsista voi hyvin Suomessa ja hyvinvointi ja terveys lisääntyvät jatkuvasti, häiriösuuntautuneiden palveluiden käyttö on kasvanut nopeasti. (Myllyniemi 2008, 19.)

Haluamme korostaa UNICEF'in tutkimuksen tuloksista myös sitä, että esimerkiksi perhesuhteiden kiinteyden mittaaminen on hankalaa kulttuurierojen vuoksi. Jos kiinteyden mittariksi otetaan vaikkapa se, kuinka usein perhe syö yhdessä, pitää muistaa että esimerkiksi monissa Euroopan maissa nuoret menevät kotiin syömään lounaan, kun taas Suomessa koulu tarjoaa oppilaille lounaan. On myös otettava huomioon, että Suomessa naiset ovat useammin työelämässä, kuin kotona lasten kanssa. Vuonna 2008 Suomessa naisten työllisyysaste oli lähes 70 prosenttia, kun taas esimerkiksi Italiassa ja Kreikassa se oli alle 50 prosenttia. (Elinkeinoelämän keskusliitto 2009.)

Pulkkinen (2002b) esittelee kirjassaan Bardyn ym. (2001) raporttia, jossa todetaan, että 1990-luvun puolivälissä lapsiperheiden tilanne on muuttunut vaikeammaksi. Valtion talouden tasapainottamiseksi lapsiperheiden tulonsiirtoja karsittiin yli 336 miljoonaa

euroa 1990-luvun puolivälissä. Supistukset kohdistuivat lapsilisiin, lasten kotihoidon tukeen ja vanhempain päivärahoihin. Lapsilisiin ei ole tehty muutoksia vuoden 1995 jälkeen. Samaan aikaan kun asumiskustannukset ovat kohonneet, on lapsiperheiden asumistukia vähennetty. Muihin kotitalouksiin verrattuna lapsiperheiden toimeentulo on selvästi heikentynyt. (Pulkinen 2002b, 135–136.)

Huoli toimeentulosta sekä työn että perheen yhteensovittaminen luovat varmasti paineita monelle perheelle. Löytyykö aikaa ja voimia perheelle töiden jälkeen. Väsyneenä saattaa tulla herkästi riitoja puolison tai lasten kanssa, mikä ei ainakaan edistä perheen hyvinvointia. Puska (2009) toteaaakin, että työelämän haasteet ja vaikeudet toimeentulon saamisessa heijastuvat lasten asemaan. Toimeentulo-ongelmat kuormittavat vanhemmuutta usein yksinhuoltaja- ja monilapsisissa perheissä. (Puska 2009, 3.)

3.2 Nuoren kehitys

Aaltonen, Ojanen, Vihunen & Vilén (2003) kertovat kirjassaan, että ihminen kasvaa ja kehittyy nuoruudessaan monilla eri osa-alueilla. Fyysiseen kehitykseen kuuluu esimerkiksi kasvu ja motorinen kehitys, ja nuoruudessa myös puberteettikehitys ja hormonaaliset muutokset. Nuoren psyykinen kehitys sisältää kognitiivisen kehityksen ja persoonallisuuden kehityksen. Kognitiiviseen kehitykseen kuuluu muun muassa ajattelu, muisti, havaitseminen, oppiminen ja motivaatio. Persoonallisuuden kehitys liittyy minäkuvan kehittymiseen. Nuoren sosiaalinen kehittyminen tarkoittaa esimerkiksi vuorovaikutustaitojen kehittymistä, joiden laajeneminen on yksi nuoruuden kehityshaasteista. Ihminen on fyysinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus, jonka eri osa-alueet ovat tiiviisti kytköksissä toisiinsa, ja niitä on melkein mahdoton erotella toisistaan. Fyysiseen, psyykkiseen ja sosiaaliseen kehitykseen vaikuttaa sekä perimä että ympäristötekijät. (Aaltonen ym. 2003, 51.)

Seitsemännen luokan aloittavat oppilaat ovat yleensä 12–13-vuotiaita. Maaliskuussa 2010 kyselyymme vastanneet seitsemäsluokkalaiset olivat siis 13–14-vuotiaita. Seitsemäsluokkalaiset käyvät läpi vaihetta, jossa sekä ympäristö että he itse muuttuvat. Kehitys ja muutokset ovat kuitenkin yksilöllisiä ja ajoittuvat hyvin laajalle ajanjaksolle. Toi-

set seitsemäsluokkalaisista elävät jo selvästi murrosikää kun taas toiset vielä lapsuuden loppuvaihetta. Seitsemäsluokkalaisen kehityksessä yksi suurimmista muutoksista on ajattelun kehittyminen uudelle tasolle. Jo kymmenvuotiaana ajattelu on alkanut kehittyä abstraktimmaksi, mutta vasta seitsemäsluokkalainen ymmärtää abstrakteja käsitteitä syvemmin. Myös looginen päättely alkaa helpottua ja nuori alkaa tiedostaa omaa ajatteluaan ja sen toimintaa: nuoren käsitys todellisuudesta laajenee. (Turunen 1996, 92–93; Dunderfelt 1998, 95–96.)

Yläkouluun siirtyminen on nuorelle suuri loikkaus. Koulun vaatimusten kasvaessa myös sosiaaliset kontekstit monimutkaistuvat ja edellyttävät yhä useampia rooleja ja kykyä hyödyntää sosiaalisia taitoja. Reflektiivisen ajattelun kehittyessä nuori motivoituu tarkastelemaan omaa itseään ja suhdettaan muihin uudella tavalla. Yläkoulun aloitusvaiheeseen liittyy muitakin haasteita kuin luokkayhteisön vaihtuminen. Puberteetin fyysiset muutokset ovat meneillään, uusi kaveripiiri on muotoutumassa ja suhteet alakoulun opettajiin ovat päättyneet ja yläkoulun opettajiin vasta kehittymässä. Fenzelin tutkimuksen mukaan (2000) kavereista ja hyvistä ystävistä koostuva suojaverkko ja taito solmia uusia kaverisuhteita takaavat sen, että nuori sopeutuu ongelmitta uuteen luokka- ja kouluyhteisöön. (Rönkä, Poikkeus & Viheräkoski 2002, 95–96.)

Rönkä ym. (2002) viittaavat artikkelissaan Graberin & Brooks-Gunnin (1996) sekä Keplerin (1999) tutkimuksiin, joiden mukaan uuteen elämäntilanteeseen sopeutumiseen vaikuttaa myös joukko muita tekijöitä. Esimerkiksi kehitysmuutosten ajoitus, muiden elämänmuutosten määrä ja laatu, käytössä olevat psyykkiset voimavarat, kuten itsetunto ja se, millaisia kokemuksia nuorelle on elämässä kertynyt, vaikuttavat uuteen elämäntilanteeseen sopeutumiseen. (Rönkä ym. 2002, 96.)

Rönkän ym. (2002) mukaan nuoren kehitystehtävänä on itsenäistyä ja rakentaa omaa identiteettiään. Nuoren tunteet muuttuvat monimutkaisemmiksi ja ristiriitaisemmiksi vanhempia kohtaan murrosiän edetessä. Vanhempien seura alkaa tylsistyttää ja kaveripiiristä tulee entistä tärkeämpi. Nuorten sosiaalinen verkosto täydentyy uusilla ihmis-suhteilla ja ystävien merkitys emotionaalisen tuen lähteenä lisääntyy. Rönkä ym. (2002) esittelevät tutkimuksen, jossa Noom, Dekovic & Meehus (1999) näkevät itsenäistymis-kehityksen tapahtuvan usealla eri alueella. Tunnetasolla uskomaan itsen ja yksilöl-

liseen arvoon, asenteiden tasolla kyvykkyytenä suunnata omaa toimintaa ja toiminnallisella tasolla kyvykkyytenä valita toimivia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Itsenäistymisen rinnalla toinen nuoren tärkeä kehitystehtävä koskee kykyä kehittää ja ylläpitää läheisiä ja vastavuoroisia ihmissuhteita. (Rönkä ym. 2002, 98–99.)

Tutkimusasetelmamme kannalta seitsemäsluokkalaisen kehitysvaihe on haastava. Osa seitsemäsluokkalaisista elää vielä lapsuuttaan, kun taas toiset ovat aivan murrosiän kynnyksellä. Sosiaalisten taitojen kehittyminen kulkee yksilöillä eri tahtia ja osa nuorista kaipaa jo ystävien seuraa selvästi enemmän kuin perheen. Tutkimuksessamme tämä saattaa näkyä hajontana perheeseen ja ystävyteen liittyvissä kysymyksissä. Täytyy myös muistaa että kehittyessään ja itsenäistyessään nuori voi muuttua vielä kovasti. Hänen sosiaaliset kykynsä ja taitonsa solmia vastavuoroisia ihmissuhteita kehittyvät, eikä tämän tutkimuksen tuloksia voi pitää muuttumattomina tai yksiselitteisinä, vaan ne ovat kuvaus seitsemäsluokkalaisen sen hetkisestä kehitysvaiheesta ja elämäntilanteesta.

3.3 Seitsemäsluokkalaisen uskonnollisuus

Seitsemäsluokkalainen nuori elää siis muutosten vaihetta, niin fyysisesti, psyykkisesti kuin sosiaalisestikin ja muutokset ovat kullakin yksilöllisiä. Kuten olemme todenneet, nuoren ajattelu on siirtynyt uudelle tasolle. Kehityopsykologi Jean Piaget'n (1896–1980) mukaan ajattelu siirtyy muodolliseen (formaaliin) vaiheeseen kahdennentoista ikävuoden tienoilla. Ajattelu on abstraktin ajattelun tasolla. (Oikarinen 1998, 173; Turunen 2005, 103.) Turusen (2005) mukaan tämä tarkoittaa sitä, että ajattelun liikkeet koetaan selvemmin nuoren mielessä. Nuori saattaa mielellään esimerkiksi ratkoa hankalia koulutehtäviä innoissaan tai hän pohtii jo tulevaisuuttaan suuret suunnitelmat mielessään. (Turunen 2005, 103–104.) Vaikka ajattelu on siirtynyt uudelle tasolle, tunne-elämä on vielä vanhassa vaiheessa. Turusen (2005) mukaan uusi vaihe tunne-elämässä alkaa useimmiten 13:n tai 14:n ikävuoden tietämillä. Tunteet tulevat siis enemmän esiin ja ovat entistä voimakkaampia. (Turunen 2005, 104, 114.)

Ajattelun kehittymisen ja tunteiden voimistumisen myötä nuori tulee entistä tietoisemmaksi ympäröivästä maailmasta ja sen tarjoamista mahdollisuuksista uusine kokemuk-

sineen. Turusen (2005) mukaan nuori voi pohtia monia asioita mielessään, kuten esimerkiksi sitä, onko Jumala olemassa, mikä on oikein ja mikä väärin? (Turunen 2005, 133). Uskontoon ja uskon sisältöön liittyvät asiat saavat nyt uuden merkityksen. Esimerkiksi Raamatun vertaukset ymmärretään nyt toisella tavalla kuin lapsena, jolloin vertauskuvalliset asiat saatettiin ottaa kirjaimellisesti. (Luukkonen 1997, 44.)

Holmin (2005) mukaan uskonnon käsitteet ja käsitykset eivät perustu vain älyllisiin ja kognitiivisiin prosesseihin. Tärkeään rooliin nousevat emotionaaliset tekijät ja suhteet uskontoa välittäviin vanhempiin henkilöihin. Vaikka uskontoon liittyy paljon erilaisia käsitteitä, uskonnoissa on paljon muutakin. Muun muassa historialliset selostukset, leikit ja laulut voivat välittyä lapselle, jos hän saa niitä kuulla ja osallistua itse vaikkapa leikkeihin. Näin uskon sisällöstä voi välittyä lapselle paljon, eikä tähän tarvita abstraktien käsitteiden ymmärtämistä. (Holm 2005, 146–149.)

Kuten olemme aiemmin todenneet, 7.-luokkalaiset ovat keskenään kehityksessään eri vaiheissa, myös ajattelun suhteen. Osa heistä ymmärtää uskonnon sisältöjä jo syvällisemmin, kun taas osa ottaa uskonnon sisällön vielä melko kirjaimellisesti. Kielteisyys uskontoa ja Jumalan olemassaoloa kohtaan lisääntyy lähestyttäessä murrosikää. Erityisesti pojat epäilevät Jumalan olemassaoloa. (Lahti 1983, 44; Kinnunen 1992, 69; Oikarinen 1998, 175.) Goldmanin (1964) mukaan tähän epäilyyn ja kielteisyyteen löytyy syynsä juuri ajattelun muuttumisesta abstraktiksi. Todellisuudentaju siis voimistuu ja tällöin nuoren on vaikea enää hyväksyä lapsuuden kirjaimellista uskonnollista ajattelua. Nuori hylkää uskonnollisen ajattelun epätieteellisenä, lapsellisena tai vanhanaikaisena. Toisena mahdollisuutena on, että nuori saattaa omaksua positiivisen asenteen uskontoa kohtaan ja samanaikaisesti ajatella, ettei muulla todellisuudella ole mitään tekemistä uskonnon kanssa. Kolmantena mahdollisuutena Goldman (1964) esittää uuden kypsemmän näkökulman löytämistä. Näkemys uskonnollisesta maailmasta on jäsentynyt siitä saatavaan muuhun tietoon. (Seppälä 1998, 142–143.)

Jumalakuva muokkautuu jokaisella omalla tavalla ja se voi muuttua moneen kertaan iän myötä. Lisäksi uskon muodot voivat olla samalla ihmisellä erilaisia eri aikoina ja eri tilanteissa. (Luukkonen 1997, 45; Oikarinen 1998, 177.) Muodonmuutokset uskonnossa

ovat haastavia, koska niissä on kysymys sekä minän että minuuden ja maailman suhteen uudelleen muotoutumisesta ja ymmärtämisestä (Oikarinen, 1998, 177).

Huolimatta siitä, että yleisesti ottaen 7.-luokkalaisten kielteisyys uskontoa kohtaan lisääntyy, on nuoruus voimakkaiden uskonnollisten kokemusten aikaa. Tämän mahdollistaa muun muassa juuri ajattelun siirtyminen abstraktille tasolle. Nuorella on kaipuu yhteyden saamiseen johonkin sisäisesti puhuttelevaan. Nuori saattaa liittyä uskonnollisiin ryhmiin tai johonkin muuhun häntä puhuttelevaan aateyhteisöön. (Oikarinen 1998, 180; Turunen 2005, 133.) Allardtin (1976) having, loving ja being -teoriaa voidaan soveltaa myös uskonnollisuuteen. Itsensä toteuttamisen (being) muotona voi olla myös jonkin seurakunnan tai uskonnollisen yhteisön toimintaan osallistuminen. Lisäksi nuorella voi olla uskonnollisissa yhteisöissä tärkeitä yhteisyysuhteita (loving).

3.4 Perhe ja perhesuhteet

Lämsän (2009, 22) mukaan Suomessa perhe tarkoittaa modernia pienperhettä, johon kuuluvat isä, äiti ja heidän lapsensa. Rönkän ja Kinnusen (2002) mukaan perhe on muuttuva, dynaaminen systeemi, missä kaikki jäsenet vaikuttavat toisiinsa ja perheen toimintaan. Perhesuhteet eroavat muista ihmissuhteista siinä, että ne perustuvat sukulaisuuteen tai laillisiin sopimuksiin. Perheen arki sisältää paljon rutiinipitoisia vuorovaikutustilanteita, tapoja ja käytäntöjä. (Rönkä & Kinnunen 2002, 6–7.)

Perhepsykologiassa tarkastellaan perhettä systeeminä mikro- ja makrotasolla. Mikrotasolla ollaan kiinnostuneita perheeseen kuuluvista yksilöistä ja heidän välisistä suhteistaan, sekä siitä, kuinka perhe kehittyy ja muuttuu ajan kuluessa. Makrotasolla tutkitaan perheen suhdetta muihin ryhmiin (esimerkiksi ystäviin tai sukulaisiin), instituutioihin (kouluun, työpaikkaan) ja kulttuuriin (arvot) sekä vuorovaikutukseen näiden ryhmien välillä. (Rönkä & Kinnunen 2002, 6–7.)

Viime vuosina on ollut paljon keskustelua sosiaalisesta pääomasta. Käsite sosiaalinen pääoma on muun muassa Putnamin (1995 & 2000) mukaan eriteltävissä kolmeen komponenttiin: (1) arvot ja normit, (2) yhteisöllisyys ja (3) luottamus. Sosiaalista pääomaa

voi esiintyä esimerkiksi perheessä, yrityksessä tai kirkkokunnassa. Jos sosiaalinen pääoma on heikkoa, ilmenee se sosiaalisina ongelmina. Colemanin (1988) mukaan perheessä on sosiaalista pääomaa vain, jos vanhempien ja lasten väliset suhteet ovat vahvat. (Pulkkinen 2002b, 38–39.) Vahva sosiaalinen pääoma on ihmisellä, jolla on esimerkiksi hyvä ja luottamuksellinen suhde perheeseen, ystäviin ja työtovereihin.

Pulkkinen (2002b) toteaa, että esimerkiksi avioero voi vaikuttaa lapsen sosiaaliseen alkupääomaan hyvin suuresti. Pahimmassa tapauksessa vanhempien avioero voi rikkoa ihmissuhteet toiseen tai molempiin vanhempiin, isovanhempiin ja muihin sukulaisiin, jopa sisaruksiin. Eron myötä muuttaminen toiselle paikkakunnalle saattaa katkaista lapsen suhteet myös ystäviin ja kouluun. Pulkkinen (2002b) kuitenkin toteaa, että mitä enemmän vanhempien erotilanteessa ilmeneviä elementtejä poistetaan, sitä vähemmän riskitekijöitä lapsen elämään sisältyy. Joskus vanhempien avioero voi olla lapselle positiivinenkin muutos. Tällainen tilanne voi olla, jos perheessä on esimerkiksi perheväkivaltaa tai toisella vanhemmalla on päihderiippuvuus. Myös riitaisessa kodissa eläminen voi olla lapselle psyykkisesti haitallisempaa kuin avioero. (Pulkkinen 2002b, 123–124.)

Rönkä, Viheräkoski, Litsilä ja Poikkeus (2002) pohtivat artikkelissaan, onko eri perhemuodoissa elävien nuorten hyvinvoinnissa eroja. Aineisto koostui vuonna 1999 toteutetusta kyselystä, johon osallistui 129 seitsemännentoista luokan oppilasta kahdelta keskisuomalaiselta yläkoululta. Osa kyselyyn vastanneista osallistui myös syventävään haastatteluuun. Tutkimuksen mukaan tilastollisesti merkittäviä eroja oli vain alkoholin käytössä. Uusperheiden nuoret käyttivät alkoholia ydinperheiden lapsia enemmän. Kun sukupuolen otti huomioon, uusperheiden pojat joivat alkoholia useammin ja humalahakuisemmin, ja heillä oli alkoholia käyttäviä ystäviä selvästi enemmän kuin ydinperheiden tytöillä. Eroja lasten hyvinvoinnissa ilmenee perhemuotojen sisällä ja välillä, joten suoranaista ennustetta lapsen hyvinvoinnista ei pelkän perhemuodon perusteella voi tehdä. Lasten ja nuorten kehitykseen ja hyvinvointiin vaikuttaa (Joshi, Wiggins, & Clarke 2000) enemmänkin muun muassa pitkäkestoiset sosiaaliset ja taloudelliset haitat. Vaikka tutkimuksia nuorten hyvinvoinnin eroista eri perhemuotojen välillä on tehty kansainvälisesti paljon, tulokset ovat olleet toisiinsa nähden ristiriidassa. (Rönkä ym. 2002, 51–63.)

Perhesuhteet ovat mielenkiintoinen hyvinvoinnin osa-alue ja toimintakenttä. Koti on paikka, mistä lapsi on lähtöisin, ja missä ensimmäiset suhteet ja kehityksen perusta luodaan. Perheen sisäiset suhteet, muutokset ja kehittyminen vaikuttavat nuoren hyvinvointiin. Saamme tutkia millaisena nuoret itse kokevat perheensä, perhesuhteensa ja voimme selvittää, miten eri perhemuodoissa elävät nuoret voivat.

3.5 Nykypäivän seitsemäsluokkalainen – lapsi vai nuori?

Työtä kirjoittaessamme olemme pohtineet pidämmekö seitsemäsluokkalaista lapsena vai nuorena. Seitsemäsluokkalaiset voivat olla keskenään kehityksessään eri vaiheissa, kuten olemme jo aiemmin todenneet. Ero saattaa olla suuri tammikuussa ja joulukuussa syntyneen seitsemäsluokkalaisten välillä. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon mukaan 7–14-vuotias alle rippikouluikäinen on varhaisnuori, lastensuojelulain (417/2007) mukaan alle 18-vuotias on lapsi ja 18–20-vuotias on nuori. Nuorisolaki (72/2006) puolestaan määrittelee nuoren tarkoittavan alle 29-vuotiasta. Nuorisotiloille ovat yleensä tervetulleita seitsemäsluokkalaiset ja sitä vanhemmat nuoret aina täysi-ikäisyyteen asti. Kehityspsykologit ovat myös määritelleet lapsuutta ja nuoruutta eri tavoin. Monesti nuoruuden katsotaan alkavan puberteetista. Aaltonen ym. (2003, 18) ovat jakaneet nuoruuden kolmeen eri vaiheeseen: varhaisnuoruuteen (n. 11–14 v), keskinuoruuteen (n. 15–18 v) ja myöhäisnuoruuteen (n. 19–25 v).

Mielestämme lapsuus jää nykyään melko lyhyeksi. Tuntuu siltä, että nukeilla ja autoilla leikkiminen loppuu liian varhain ja aikuisten jutut alkavat kiinnostaa yhä nuorempia. Mielestämme on tärkeää, että lapsi saa olla lapsi niin kauan kuin se on hänen kehitykselleen tarpeellista. Tutkimusten mukaan puberteetin alkaminen on aikaistunut, mikä saattaa myös vaikuttaa nuoruusiäksi lasketun ajan alkamiseen aiemmin (Sinkkonen 2010, 27–28). Kyseessä tuntuu mielestämme myös toisaalta olevan nuoruuden ihannointi, mikä näkyy mediassa ja esimerkiksi tuotteissa, joita lapsille kaupataan.

Tässä opinnäytetyössä olemme päättäneet kuitenkin kutsua seitsemäsluokkalaista nuoreksi, sillä useat tutkimukset, joita käytämme, käyttävät termiä ”nuori”. Esimerkiksi kouluterveyskyselyissä nuorimmat vastaajat ovat kahdeksaluokkalaisia ja heidät laske-

taan nuoriksi. Haluamme kuitenkin korostaa, että seitsemäsluokkalaisten elämässä kuuluisi vielä olla leikkiä ja vanhempien turva; mahdollisuus olla lapsi.

4 KOULU ISONA OSANA SEITSEMÄSLUOKKALAISEN ELÄMÄÄ

Keravan kaupunki sijaitsee Keski-Uudellamaalla noin 30 kilometriä Helsingistä pohjoiseen. Asukkaita Keravalla oli vuoden 2009 lopussa 33 833, josta 7–15-vuotiaita oli 3538 eli 10,5 prosenttia väestöstä (Keravan kaupunki 2010a, taskutilasto 2010, 3). Keravalla on kaksi yläkoulua. Keräsimme aineiston Sompion ja Keravanjoen koulusta. Sompion koulussa oli lukuvuonna 2009–2010 seitsemäsluokkalaisia 251 oppilasta ja Keravanjoen koulussa vastaavasti 132 oppilasta (Kosonen, Anja; Nenonen, Sirpa henkilökohtainen tiedonanto 9.2.2010).

4.1 Sompion koulu

Sompion koulu on 716 oppilaan musiikki-, liikunta- ja draamapainotteinen yläkoulu. Oppilaat on valittu ilmaisu- ja liikuntaluokalle hakemuksen ja mahdollisen valintakokeen perusteella. Sompion koulun visiona on toteuttaa luovasti yhtenäistä perusopetusta käyttäen luovia työtapoja. Yhteistyö on laajaa taiteen perusopetusta antavien koulujen kanssa. Nuorten kehitystä tuetaan koulun antamalla keinoilla yhteistyössä huoltajien ja muiden tahojen kanssa. Koulun toiminta-ajatuksena on, että nuorella on koulusta päästyään tiedolliset, taidolliset ja asenteelliset valmiudet menestyä muuttuvassa ja uusia mahdollisuuksia luovassa maailmassa edellytystensä mukaisesti. Oppilaan itsetuntemuksen kehittäminen nähdään tärkeänä asiana ja kokonaisvaltaisen yksilöllisen kasvatuksen tavoitteina on luoda positiivista minäkuvaa sekä ottaa vastuuta itsestään, muista ja ympäristöstä. Koulun tehtävänä on luovuuden avulla löytää jokaisesta oppilaasta vahva alue. (Keravan kaupunki 2010b, Sompion koulu; Sompion koulu i.a.)

Sompion koulussa on jokaisella vuosiluokalla omat painotuksensa. Seitsemännellä luokalla on tarkoitus kehittää oppilaan itsetuntoa ja omatoimisuutta. Hyviin tapoihin kiinnitetään huomiota sekä painotetaan suullista ilmaisua eri muodoissa. Kahdeksannella luokalla opetellaan muiden huomioon ottamista ja kehitetään oppilaan valmiuksia suorittaa laajempia kokonaisuuksia huomioiden erityisesti kirjallinen ilmaisu. Muu itseilmaisu ja luovuus kulkevat kuitenkin koko ajan rinnalla. Yhdeksännellä luokalla valmistaudutaan

jatko-opintoihin painottamalla oppilaiden jatko-opintokelpoisuutta ja niitä valmiuksia, joita tarvitaan yhteiskunnassa selviämiseen. Oppilaita kehoitetaan ajattelemaan kriittisesti ja hakemaan itsenäisesti tietoa. Tarpeen mukaan oppilaita tuetaan erityisratkaisuin. (Keravan kaupunki 2010b, Sompion koulu.)

4.2 Keravanjoen koulu

Keravanjoen koululla on kolme toimipistettä. Jaakkolan toimipisteessä ovat luokat 7–9, Lapilan toimipisteessä luokat 1–6 ja Päivölänkaaren toimipisteessä luokat 1–2. (Keravanjoen koulu 2010.) Oppilaita Keravanjoen koulussa on kaikkiaan 791, joista alakoululaisia on 323 oppilasta. Keravanjoen koulun motto on ”Opitaan yhdessä”. Koulu nimeää kasvatukselliseksi painopistealueikseen perustietojen ja -taitojen oppimisen sekä jatko-opiskelukelpoisuuden varmistamisen. Oppilaiden oppimisedellytykset otetaan huomioon käyttämällä oppimisen tukena ja työskentelyssä vaihtelevia, monipuolisia ja opittavaan asiaan soveltuvia menetelmiä. Hyvä käytös ja toisten huomioonottaminen sekä yhteistyö ovat tärkeitä asioita. Yhteisöllisyys ja hyvinvointi korostuvat Keravanjoen koulun toiminnassa. Oppilaita kannustetaan työskentelyssä pitkäjänteisyyteen sekä arvostamaan omaa ja toisen työtä. (Keravanjoen koulu 2009–2010, 2, 7.)

Molemmissa kouluissa toimivat vanhempainyhdistykset, joiden jäseninä ovat oppilaiden vanhemmat ja opettajien edustajat. Yhdistykset tukevat kouluja ja koteja yhteisessä kasvatustyössään. Oppilaiden huoltajilla on mahdollisuus tuoda esiin omia mielipiteitään koulun toiminnasta, vaikuttaa tarpeellisten uudistusten aikaansaamiseksi, järjestää virkistäviä tapahtumia oppilaille ja myöntää heille stipendejä. (Keravan kaupunki 2010bc, Sompion koulu & Keravanjoen koulu.)

4.3 Koulukokemusten vaikutus hyvinvointiin

Lämsä (2009) kertoo artikkelissaan miten ensimmäisten vuosien kokemukset koulunkäynnistä saattavat vaikuttaa oppilaan koulunkäyntiin ja ammatinvalintaan ratkaisevasti. Koulua aloittaessaan lapset ovat usein innokkaita ja halukkaita oppimaan, ja monet heistä saavatkin koulusta aineksia omaan kasvuun, sekä kykyjen ja taitojen kehittymi-

seen. Koulun aloittajien joukossa on kuitenkin myös niitä, jotka saavat ensimmäisten vuosien aikana kokea, etteivät pysty täyttämään koulun luomia odotuksia yhtä hyvin kuin ikätoverinsa. Lämsä (2009) kuitenkin argumentoi, ettei tämä niinkään johdu lapsen omista voimavaroista tai yksilöllisistä edellytyksistä, vaan koulun kyvyttömyydestä ottaa huomioon lasten eroja lähtötasossa ja yksilöllisissä tarpeissa. Peruskoulussa viete-tään aikaa vähintään kaksitoista vuotta, joten Lämsän (2009) mukaan ei voi olla saman-tekevää, mitä heille tapahtuu niiden vuosien aikana ja minkälaisia kokemuksia heille kertyy. Koulun asettamien tavoitteiden saavuttamisella on suuri merkitys myöhemmälle kehitykselle ja koulutusuralle. (Lämsä 2009, 33–37.)

Lapsen ja nuoren asennoituminen kouluun rakentuu hänen ja koulun eri toimintatasojen kohtaamisissa. Lämsä esittää oppilaan suhdetta kouluun eri toimintatasojen kautta, ku-van avulla, mukailien Uusitaloa (1984). Toimintatasot jaotellaan Lämsän (2009, 35) mukaan neljään ryhmään: (1) oppimisessa onnistuminen ja koulussa pärjääminen (ha-ving), (2) asema ja suhteet muihin, yhteistyö ja yhteenkuuluvuus (loving), (3) käyttäy-tyminen suhteessa koulun sääntöihin, osallisuus ja vaikutusmahdollisuudet (being) ja (4) koulun työ- ja toimintaympäristö sekä oppimisen puitetekijät (doing). Kouluun suh-tautumiseen vaikuttavat tekijät ovat siis hyvin samanlaisia kuin Allardtin (1976) hyvin-voinnin ulottuvuusteorian (having, loving, being) osat. Kouluun suhtautuminen on si-doksissa koulussa pärjäämiseen ja onnistumisen kokemuksiin, vertaissuhteiden hyvään laatuun, osallisuuden kokemukseen ja vaikutusmahdollisuuksiin sekä kouluympäristöön ja puitteisiin. Uskomme myös, että kouluun suhtautuminen vaikuttaa myös hyvinvoin-tiin; kokemus omasta huonommuudesta koulukaverihin verrattuna tai vertaissuhteiden vähyys vaikuttaa varmasti myös koululaisen koulun ulkopuoliseen elämään.

Kodin, koulun ja yksityisen elämänpiirin vuorovaikutus lapsen kehityksen tukijana on merkityksellinen. Parhaassa tapauksessa näiden eri elämänpiirien toimintaan sisältyy voimavaratekijöitä, joita ovat esimerkiksi lapsilähtöinen kasvatus ja huolenpito kotona, kehitystä tukeva opettaja ja rakentavaan ajankäyttöön ohjaavat kaverit ja harrastukset. Kuhunkin elämänpiiriin voi liittyä myös riskitekijöitä, jolloin suojaavien tekijöiden merkitys korostuu. Tällaisia voivat olla sukulaiset, opettajat, harrastusten ohjaajat, kave-reiden vanhemmat ja naapurit, jotka voivat tarjota vaikeuksissa elävälle lapselle pitkä-jänteistä ja hänen yksilöllisyytensä hyväksyvää tukea. (Pulkkinen 2002a, 26.)

5 SEITSEMÄSLUOKKALAISET KIRKON VARHAISNUORISOTYÖSSÄ

Kirkon lapsi- ja nuorisotyö voidaan jakaa kolmeen osa-alueeseen. Lapsityön piiriin kuuluvat alle kouluikäiset, varhaisnuorisotyö käsittää 7–14-vuotiaat alle rippikouluikäiset ja nuorisotyön piiriin kuuluvat rippikouluikäiset ja sitä vanhemmat nuoret. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a., Aamenesta öylättiin.) Seitsemäsluokkalainen on siis evankelis-luterilaisen kirkon mukaan vielä varhaisnuori.

Varhaisnuorisotyön piiriin kuuluvien ikähaarukka on melko laaja. Joukossa on vasta peruskoulunsa aloittavia lapsia ja pian peruskoulunsa päättäviä nuoria. On selvää, että mielenkiinnon kohteet näillä lapsilla ja nuorilla ovat erilaiset ja eri-ikäisten lasten ja nuorten kohtaaminen ja mielekkään toiminnan järjestäminen on haasteellista. Varhaisnuorisotyön keskeisimpiä toimintamuotoja ovat kerho-, leiri- ja retki-, sekä koulutyö (Kirkon keskushallinto i.a.).

5.1 Vanhemmat varhaisnuoret – haaste kirkolle

Esimerkiksi Keravan seurakunnalla on paljon erilaista toimintaa varhaisnuorille. On leirejä ja erilaisia kerhoja, mutta hyvin usein niihin saavat osallistua myös alakouluikäiset. (Keravan seurakunta i.a.) Seitsemäsluokkalaisesta esimerkiksi 10-vuotiaat voivat tuntua lapsellisilta, eikä heidän kanssaan enää löydy mielekästä yhteistä tekemistä saati kiinnostavia keskustelunaiheita. Seitsemäsluokkalaisella saattaa myös olla muita harrastuksia ja kiinnostuksen kohteita, mikä osaltaan karsii vanhemmat varhaisnuoret pois seurakunnan toiminnasta. Jansa (2010) toteaa, että 6.–7.-luokkalaiset ovat riskialttiita putoamaan varhaisnuorisotyön toiminnoista pois. Jansa (2010) pohtii, ettei tämä välttämättä johdu lapsista, vaan seurakunnan rajallisesta tarjonnasta tämänikäisille. Seurakunnan tukeva rooli voi olla merkittävä nuoren siirryttyessä alakoulusta yläkouluun. (Jansa 2010, 269.)

Valtaosa evankelis-luterilaisen kirkon jäsenistä osallistuu rippikouluopetukseen yleensä peruskoulun kahdeksannella luokalla. Vuonna 2007 lähes 59 900 nuorta kävi rippikoulun, mikä vastaa 88,5 prosenttia 15-vuotiaiden ikäluokasta. Rippikoulun suosiosta ker-

too myös se, että missään muussa luterilaisessa maassa suosio ei ole näin suurta. Esimerkiksi Ruotsissa rippikoulun kävi vuonna 2007 vain 36 prosenttia ikäluokasta. (Kirkon tutkimuskeskus 2008, 136.)

Vaikka rippikouluikäiset tavoitetaan hienosti, varhaisnuorisotyö ei tavoita 7.-luokkalaisia niin hyvin kuin toivottaisiin. Tämä on ollut kirkon haasteena jo pitkään (Lahti 1983, 190). Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010 nimeääkin 12–14-vuotiaiden kasvun tukemisen ja toiminnan kehittämisen keskeiseksi haastealueekseen (Kirkkohallitus 2004, 19, 27).

5.2 Varhaisnuorisotyö Keravan seurakunnassa

Keravan seurakunta kuuluu Tuusulan rovastikuntaan ja Espoon hiippakuntaan. Kirkkovaltuusto hyväksyi kesällä 2008 Keravan seurakunnan uuden strategian, joka ulottuu vuoteen 2015. Strategia sai nimekseen ”Matkakumppanisi – Keravan seurakunnan strategia 2015”. Strategiasta käy ilmi, että seurakuntaan kuuluu noin 78 prosenttia väestöstä jäsenmäärän ollen näin noin 25 500. (Keravan seurakunta 2008, 3.) Varhaisnuorisotyön parissa toimii kolme nuorisotyöntekijää sekä yksi oppisopimusopiskelija (Keravan seurakunta i.a.).

Seurakunnan missiona on ”herättää ja vahvistaa uskoa kolmiyhteiseen Jumalaan ja kutsua ihmisiä yhteiseen vastuuseen lähimmäisistä ja luomakunnasta”. Seurakunnan visio on ”olla ihmisten kanssa kulkeva, helposti lähestyttävä yhteisö, jossa on monipuolinen hengellinen elämä ja joka rohkaisee ihmisiä osallisuuteen ja vaikuttamiseen”. (Keravan seurakunta 2008, 4–5.) Keravan seurakunta tekee yhteistyötä koulujen kanssa. Seurakunta pitää päivänavauksia yläkouluissa kerran kuussa, ja koulujen oppilailta on myös mahdollisuus tutustua kirkkoon. (Sompion koulun toimintakulttuurin kuvaus 2009–2010, 16, 20.) Keravan seurakunnan varhaisnuorisotyön parissa toimiva oppisopimusopiskelija Elina Kaikkosen (henkilökohtainen tiedonanto 12.8.2010) mukaan kouluissa on joskus eri gospelbändien konsertteja.

Kuten olemme aiemmin todenneet, 7.-luokkalaisten saaminen varhaisnuorisotyön pariin on kirkolle haasteellista. Keravan seurakunta tarjoaa varhaisnuorilleen retkiä, leirejä ja erilaisia kerhoja, joihin myös vanhemmilla on mahdollisuus osallistua, esimerkiksi perheiden peli- ja saunaillat. (Keravan seurakunta i.a.) Keravan seurakunta on mahdollistanut vanhempien varhaisnuorten seurakunnan toimintaan osallistumisen järjestämällä kerran viikossa kokoontuvan 7.–8.-luokkalaisille tarkoitetun ”Hohtoluola” -kerhon, siellä on mahdollista kokeilla muun muassa hohtobiljardia (Keravan seurakunta i.a.).

Seitsemäsluokkalaista on koulujen kautta kutsuttu tutustumaan Hohtoluolaan, mutta vain yksi luokka kävi tutustumassa Hohtoluolan toimintaan. Hohtoluolassa on käynyt muutama seitsemäsluokkalainen, mutta mitään suurempaa yleisöryntäystä ei ole ollut. Kaikkien seitsemäsluokkalaisten koteihin on myös lähetetty kirje, jossa on kutsuttu mukaan seurakunnan toimintaan. (Kaikkonen, Elina, henkilökohtainen tiedonanto 12.8.2010). Kirje on hyvä tapa lähestyä nuoria, koska näin se tavoittaa kaikki nuoret henkilökohtaisesti. Jansa (2010, 273) toteaa, että kirkon on oltava kaikkialla siellä, missä tytöt ja pojat ovat, eli muun muassa internetissä, koulussa ja ostoskeskuksissa.

6 NUORTEN HYVINVOINTIPOLIITTISIA OHJELMIA

Vanhasen hallitusohjelmassa on sitouduttu vähentämään lasten, nuorten ja perheiden pahoinvointia ja syrjäytymiskehitystä. Vanhasen hallitus on luvannut pyrkiä tähän parantamalla lapsiperheiden taloudellista asemaa käynnistämällä lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelman. (Pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007, 76.)

Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma on osa hallituksen strategia-asiakirjaa. Politiikkaohjelma esittelee lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia koskevat tavoitteet ja indikaattorit, joilla tavoitteiden toteutumista mitataan. Osa-alueina ovat lapsilähtöinen yhteiskunta, lapsiperheiden hyvinvointi ja syrjäytymisen ennaltaehkäisy. Nämä osa-alueet sisältävät tavoitteita, jotka pyritään toteuttamaan ja joiden toteutumista arvioidaan indikaattoreilla. Tavoitteena on esimerkiksi lasten ja nuorten hyvinvointia tukeva ympäristö. Tämän tavoitteen indikaattorina toimii muun muassa lasten liikennetapaturmien määrä, alkoholin kokonaiskulutus ja alle 25-vuotiaiden asunnottomien määrä. (Valtioneuvosto 2007, 1, 10–11.) Politiikkaohjelmassa kerrotaan että esimerkiksi ehkäisevän työn toteutumista on vaikea mitata indikaattorein, sillä toimenpiteiden tulokset on mitattavissa vasta paljon myöhemmin tai niitä ei ole mahdollista osoittaa lainkaan (Valtioneuvosto 2007, 9).

Jo ennen lasten, nuorten ja perheiden politiikkaohjelman käynnistymistä, on toteutettu ja käynnistetty monia toimenpiteitä, joita politiikkaohjelma tukee ja seuraa. Näitä ovat esimerkiksi kansanterveysohjelma Terveys 2015, Hyvinvointi 2015 -ohjelma sekä opinnäytetyöhömmme liittyvä kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma Kaste. (Valtioneuvosto 2007, 9–10.)

6.1 Kansallinen sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämisohjelma Kaste

Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman valtiosuudesta annetun lain mukaan (733/1992). Vuosia 2008–2011 koskeva ohjelma nimettiin Kaste-ohjelmaksi. Kaste-ohjelma määrittäi sosiaali- ja

terveydenhuollon kehittämistavoitteet ja toimenpiteet, joilla tavoitteet saavutetaan. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2008.)

Kaste on terveys- ja sosiaalipolitiikan johtamiseen tarkoitettu ”strateginen ohjausväline”. Sen tavoitteina on lisätä hyvinvointia, terveyttä ja osallisuutta, sekä vähentää syrjäytymistä ja parantaa palveluiden laatua, vaikuttavuutta ja saatavuutta. Tarkoituksena on myös pienentää palveluiden alueellisia eroja. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2010.)

6.2 Lapsen ääni -kehittämishjelma

Lapsen ääni -kehittämishjelma on osa kansallista sosiaali- ja terveydenhuollon kehittämishjelmaa Kastetta. Lapsen ääni -kehittämishjelman tarkoituksena on edistää lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointia ja osallisuutta. Kehittämishjelma pyrkii kehittämään ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluissa. Kehittämishjelman toinen painopiste on intensiivisen ja nopean intervention kehittäminen lasten ja nuorten koulu-, lastensuojelu- ja mielenterveyden ongelmiin puuttumiseksi. Lapsen ääni -kehittämishjelman lähtökohtana on siis lasten, nuorten ja perheiden palveluiden kehittäminen ja Kaste-hankkeen valtakunnalliset tavoitteet. (Lapsen Ääni i.a.)

Tarkoituksena on kehittää myös laajaa moniammatillista yhteistyötä ja tuottaa seuranta-tietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluiden tilasta ja hyvinvoinnin kehityksestä. Tiedon tuotannossa ovat mukana Helsingin yliopisto, Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiiri HUS, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos THL, ammattikorkeakouluja ja arvioinnin erityisasiantuntijoita. (Lapsen Ääni i.a.)

Lapsen ääni -kehittämishjelma toimii pääasiallisesti pääkaupunkiseudulla, Uudellamaalla sekä Kaakkois-Suomessa. Kehittämishjelman laajoja tavoitteita toteutetaan vuosina 2009–2011 ja toteutuksen pysyvämmät muutokset on aikomus saattaa loppuun 2012–2013. Kehittämisalueena on Etelä-Suomi. Ohjelmaa hallinnoi Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. (Lapsen Ääni i.a.)

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Kyselyymme vastasi yhteensä 105 keravalaista seitsemäsluokkalaista. Heistä lähes 70 prosenttia oli tyttöjä. Sompion koulusta vastaajia oli 75 ja loput 30 vastaajaa oli Keravanjoen koulusta.

Vastaajista lähes 70 prosenttia asui biologisten vanhempiensa kanssa. Tilastokeskuksen mukaan Suomen lapsiperheiden vanhemmista noin 80 prosenttia elää avio- tai avoliitossa. Vastaajista 15 prosenttia ilmoitti asuvansa äidin kanssa ja 1 prosentti isän kanssa. Tilastokeskuksen mukaan tilanne on Suomen laajuisesti sama. Lähes 10 prosenttia vastaajista kertoi asuvansa uusperheessä. Myös Tilastokeskuksen mukaan 10 prosenttia suomalaisista lapsista asuu uusperheessä (Tilastokeskus 2009). Noin 8 prosenttia vastaajista asui muulla kuin yllämainituilla tavoilla, suurin osa vuorottain isän tai äidin luona.

Kysyessämme seitsemäsluokkalaisten sisaruksista, päätimme kysyä ”Kuinka monta alle 18-vuotiasta lasta kuuluu lisäksi perheeseesi?”. Kysymyksen asettelu oli tietoinen valinta, sillä ajattelimme, että näin vastaaja voisi mainita perheeseen kuuluvaksi esimerkiksi biologiset sisarukset, jotka eivät asuneet samassa asunnossa vastaajan kanssa. Samalla vaikkapa uusperheessä asuva vastaaja sai päättää, laskiko hän vanhempansa uuden kumppanin lapset sisaruksikseen. Koimme tärkeäksi, että puhuimme nimenomaan vastaajan perheeseen kuuluvista lapsista. Nykypäivänä ei ole automaatio, että sisaret asuvat yhdessä samassa kodissa tai että sisaruksiksi toisensa mieltävät olisivat sukua toisilleen. Voisimme sanoa, että koimme tunnesiteen määrittävän perhettä vahvemmin kuin juridisen tai biologisen perheen.

Lähes puolet vastaajista kertoi itsensä lisäksi perheeseensä kuuluvan yhden alle 18-vuotiaan sisaruksen. Yhdellä neljäsosalla oli kaksi sisarusta. Vastaajista 17 prosenttia oli perheen ainoita lapsia. Kolme tai useampia sisaruksia oli 10 prosentilla vastaajista. Tilastokeskuksen mukaan vuoden 2008 lopussa suomalaisissa lapsiperheissä oli keskimäärin 1,83 lasta (Tilastokeskus 2009).

7.1 Perhesuhteet

Perhesuhteita koskevia väittämiä oli kyselyssämme kymmenen kappaletta. Niillä tutkittiin nuoren suhdetta hänen perheeseensä ja sukulaisiinsa. Kysymykset koskivat seitsemäsluokkalaisen ja heidän vanhempiansa suhdetta, sisarussuhteita ja suhteita isovanhempiin. Sisarussuhteista selvitimme heidän keskinäisiä välejä, sekä sitä, kuinka tasapuolisena seitsemäsluokkalainen koki hänen ja hänen sisarustensa kohtelun vanhempien taholta.

Tämän lisäksi selvitimme, oliko seitsemäsluokkalaisilla selkeitä kotiintuloaikoja ja tiesivätkö heidän vanhempansa, missä heidän lapsensa vapaa-aikaansa viettivät. Tutkimme myös, viettikö seitsemäsluokkalaisen mielestä perhe tarpeeksi aikaa yhdessä ja selvitimme avoimella kysymyksellä, millä lailla seitsemäsluokkalainen perheen kanssa mielellään vietti aikaa.

7.1.1 Vanhemmat apuna ja tukena

Seitsemäsluokkalaisten mukaan vanhemmille oli aika helppoa kertoa huolistaan. Vanhemmat olivat kiinnostuneita lapsistaan, he auttoivat ongelmatilanteissa ja he olivat tasapuolisia vastaajia ja heidän sisaruksiaan kohtaan. Vastaajista jopa kolme neljäsosaa oli samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidän oli helppo kertoa vanhemmille huolistaan. Väittämstä ”En yleensä kerro vanhemmilleni/hooltajilleni ongelmistani” melkein 60 prosenttia vastanneista oli joko täysin tai jokseenkin eri mieltä ja noin 25 prosenttia siltä väliltä. Tyttöjen ja poikien oli kyselymme mukaan yhtä helppo kertoa vanhemmilleen huolistaan.

Jopa 74 prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä siitä, että vanhemmat eivät olisi kiinnostuneita heidän asioistaan. Seitsemäsluokkalaiset kokivat myös oman ja sisarustensa kohtelun tasapuoliseksi, sillä melkein 80 prosenttia oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä väittämstä ”Vanhempani/hooltajani ovat tasapuolisia minua ja sisaruksiani kohtaan ja ovat kiinnostuneet meidän kaikkien asioista yhtä paljon”.

Koulunkäyntiin seitsemäsluokkalaiset saivat tukea vanhemmiltaan. Noin 90 prosenttia oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä väittämästä ”Jos minulla on ongelmia koulunkäynnissä, saan varmasti apua vanhemiltani/huoltajiltani”. Myös kouluterveyskyselyn (2009) mukaan kahdeksasluokkalaisista vastaajista 86 prosenttia sai koulunkäyntiin ja opiskeluun apua kotoa ”aina kun tarvitsee” tai ”useimmiten”.

7.1.2 Sisarusten kanssa

Sisarusten kanssa seitsemäsluokkalaiset keravalaiset viettivät aikaansa mielellään. Yli 80 prosenttia oli väittämästä ”Vietän mielelläni aikaa sisarusteni kanssa”, täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Tytöt viettivät aikaansa sisarusten kanssa selvästi mieluummin kuin pojat. Tytöistä lähes 55 prosenttia oli jokseenkin tai täysin samaa mieltä, kun taas pojista 22 prosenttia. Tämä ero voi olla selitettävissä ainakin sillä, että sosiaalisessa kehityksessä tytöt ja pojat ovat selvästi erilaisia. Tytöille tunteet ja ihmissuhteet ovat selvästi tärkeämpiä kuin pojille, kun taas pojat nauttivat liikkumisesta ja toiminnasta tyttöjä enemmän. (Jarasto & Sinervo 1997, 174–175.) Rannikon (2008, 41) väitöskirjassa Tucker ym. (1996) toteavat, että yleensäkin tytöt ovat tyytyväisempiä sisaruksiltaan saamaansa tukeen ja kokevat saavansa enemmän apua sisaruksiltaan kuin pojat.

7.1.3 Isovanhemmat nuoren tukena

Halusimme tutkia myös isovanhempien ja nuorten suhdetta ja selvittää, kuinka paljon nuoret juttelivat isovanhempiensa kanssa asioistaan. Isovanhemmat ovat Järvisen (2009, 22) mukaan osa lasten sosiaalista pääomaa ja ihmissuhdeverkostoa. Pulkkinen (2002b) kertoo, että riskioloissa elävälle lapselle isovanhempi voi olla niin sanottu suojaava tekijä; hän on antanut lapselle suojaa ja turvaa, silloin kun lapsen omat vanhemmat eivät ole siihen kyenneet. Isovanhemmat voivat antaa lapsilleen ja lapsenlapsilleen myös taloudellista ja henkistä tukea. Kiinteällä suhteella on merkitystä kaikille osapuolille. (Pulkkinen 2002b, 162.)

Väittämästä ”Juttelen usein isovanhempieni kanssa asioistani” oli hajonta suurta. Samaa mieltä oli viisi prosenttia vastaajista, mutta muuten vastaukset jakaantuivat tasaisesti.

Hieman yli puolet vastaajista oli väittämistä jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Osa nuorista siis jutteli isovanhempiensa kanssa useammin kuin toiset. Tämä saattoi johtua myös siitä, että joidenkin isovanhemmat asuvat kaukana, kun taas toisten isovanhemmat saattavat osallistua nuoren ja hänen perheensä elämään päivittäin.

Seitsemäsluokkalainen on ikävaiheessa, jossa hänen kaverisuhteensa muodostuvat kiinteämmiksi ja suhde perheeseen jää taka-alalle (Lehtovirta, Huusari, Peltola & Tattari 1997, 126). Tämä voisi merkitä myös sitä, että suhde isovanhempiinkin löyhentyy. Myös Pulkkinen (2002b, 164) mukaan vuorovaikutus isovanhempiin on varhaislapsuudessa tiiviimpää kuin nuoruusiässä. Pulkkinen (2002b) kuitenkin kertoo, että vaikka nuoren oma maailma saattaa olla hyvinkin erilainen isovanhempien maailmaan verrattuna, ei tämä välttämättä tarkoita heidän välisen suhteen heikkenemistä; nuori tietää, että hän voi ottaa yhteyttä isovanhempiinsa halutessaan ja isovanhemmat ovat siitä iloisia. Tällainen luottamus on Pulkkinen (2002b) mukaan ominaista sosiaaliselle pääomalle. (Pulkkinen 2002b, 164.)

7.1.4 Vanhemmat tietoisia nuoren ajanviettopaikoista

Seitsemäsluokkalaisten mukaan heidän vanhempansa tiesivät, missä he viettivät aikaansa. Vastaajista 85 prosenttia oli jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä väitteestä ”Vanhempani/hoitajani tietävät missä vietän aikaani”. Myös kahdeksaluokkalaiset kertoivat kouluterveyskyselyssä 2008, että vanhemmat tiesivät heidän perjantai- ja lauantai-iltojen viettopaikan aina (n. 60 %) ja joskus (n. 30 %). Omat tuloksemme siis myötäilevät kouluterveyskyselyssä saatuja tuloksia.

Hajonta oli suurempaa väitteessä ”Minulla on kotiintuloajat”, sillä 29 prosenttia nuorista oli samaa mieltä, 23 prosenttia jokseenkin samaa mieltä ja 28 prosenttia siltä väliltä. Täysin eri mieltä väitteestä oli pojista yli 17 prosenttia, kun tytöistä vain hieman yli prosentti.

Kouluterveyskyselyn (Luopa, Pietikäinen & Jokela 2005, 15) mukaan vanhemmat tiesivät tarkemmin tyttäriensä viikonloppujen illanviettopaikan kuin poikiensa. Emme löytäneet teoriakirjallisuudesta mitään syytä siihen, miksi tytöillä kotiintuloajat tai muut

säännöt olisivat tarkempia kuin pojilla. Jäimme kuitenkin pohtimaan, mistä tällainen ero voisi johtua. Tietysti kyseessä saattaa olla tutkimuksemme perusteella sattuma, sillä vastaajamäärämme oli kuitenkin 105 seitsemäsluokkalaista, joista poikia oli 34. Kuitenkin esimerkiksi edellä mainitussa kouluterveyskyselyssäkin todettiin, että tyttörien menoista tiedetään tarkemmin kuin poikien. Epäilimme, että tutkimuksessamme näkyvä tyttöjen ja poikien kotiintuloaikojen ero voisi johtua siitä, että pojat eivät tarvitse kotiintuloaikoja, koska viihtyvät iltaisin kotona paremmin kuin samanikäiset tytöt. Tätä väitettä tutkimuksemme ei kuitenkaan puoltanut; poikien vastaukset eivät eronneet tyttöjen vastauksista väittämässä kuten ”Tapaan kavereitani usein koulun jälkeen” tai ”Vietän mieluummin aikaa ystäväieni kuin perheeni kanssa”.

Tulostemme mukaan vanhemmat siis tiesivät missä lapsi liikkui, mutta kotiintuloaikoja oli seitsemäsluokkalaisilla vähemmän. Oletimme vastausten perusteella kuitenkin, että kotiintuloaikojen vähyys voisi johtua osittain siitä, etteivät kaikki seitsemäsluokkalaiset tarvitse kotiintuloaikoja, he viihtyvät kotona iltaisin, eivätkä heidän kaverinsakaan liiku ulkona myöhään. Ja kuitenkin 85 prosenttia kertoi, että heidän vanhempansa tiesivät heidän ajanviettopaikkansa, joten tämän perusteella on syytä olettaa, että vanhemmat ovat tietoisia lastensa ajankäytöstä ja toimista ja laittaisivat lapsilleen myös kotiintuloaikoja, jos niihin olisi tarvetta.

Pulkkinen (2002b, 147) kertoo kirjassaan tutkimuksesta (Kerr, Stattin & Trost, 1999), joka osoittaa vanhempien ja lasten välisen luottamuksen olevan yhteydessä siihen, että vanhemmat tietävät lastensa toimista ja ajankäytöstä. Myös Columbian yliopiston päihteiden käytön tutkimuskeskuksessa (CASA 2001) on saatu tuloksia, joiden mukaan 12–17-vuotiaiden päihteiden käytöllä olisi yhteys siihen, millä lailla vanhemmat suhtautuivat lapseensa. Erot päihteiden käytössä olivat jopa nelinkertaiset. Päihteiden käytön riskit olivat vähäisimmät niillä, joiden vanhemmat esimerkiksi halusivat tietää, missä lapsi vietti aikaa ja kenen kanssa, seurasivat nuoren internetin ja television käyttöä, asettivat kotiintuloaikoja ja söivät nuoren kanssa yhteisiä aterioita. (Pulkkinen 2002b, 146.)

Ei siis ole yhdentekevää, ovatko vanhemmat perillä lasten ajankäytöstä ja toimista. Sen lisäksi että vanhempien suhtautumisella lapseen voi olla vaikutusta päihteiden käyttöön, on sillä varmasti vaikutusta myös lapsen muuhun hyvinvointiin. Kiinnostuksen osoitta-

minen sekä rajojen ja sääntöjen asettaminen opettaa lasta noudattamaan sääntöjä, ottamaan vastuuta omista teoistaan, mutta myös herättää luottamusta vanhemman ja lapsen välille; omasta lapsestaan kiinnostunut ja välittävä vanhempi asettaa nuorelle rajoja, mutta antaa myös vapautta ja mahdollisuuden harjoitella vastuunottoa itsestään ikään sopivassa määrin. Pulkkinen (2002b, 125) mukaan vanhemman välinpitämättömyys kasvattaa lasta suuntaan, jossa lapsi osaa tyydyttää mielihalujaan, mutta ei osaa ottaa vastuuta käyttäytymisestään.

7.1.5 Vapaa-aika yhdessä perheen kanssa

Yli 70 prosenttia kyselymme vastaajista oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että vanhemmat viettivät heidän kanssaan tarpeeksi aikaa. Yli puolet eivät kokeneet tarpeelliseksi viettää enempää aikaa yhdessä perheen kanssa.

Tutkimme nuorille mieluisia tapoja viettää vapaa-aikaa perheensä kanssa avoimella kysymyksellä ”Miten mieluiten vietät perheesi kanssa aikaa yhdessä?” Suurin osa mainitsi television katselun, juttelun ja yhdessä syömisen mielekkääksi tavaksi viettää aikaa perheen kanssa. Vastausten perusteella suuri osa nuorista ei näyttänyt kaipaavan mitään erityistä tekemistä, kuten matkoja tai elämyksiä, vaan tavallista yhdessäoloa.

Pelaten lautapelejä tai olemalla ulkona (esim. pulkkamäessä) tai että kaikki ovat yhdessä kotona.

Samansuuntaisia tuloksia saivat Rönkä ja Poikkeus (2000) Nuorten ihmissuhteet ja hyvinvointi -tutkimuksessa. He tutkivat kyselyn ja syventävien haastattelujen avulla perhesuhteita keskisuomalaisten seitsemäsluokkalaisten näkökulmasta. (Rönkä, Viheräkoski, Litsilä & Poikkeus 2002, 51.)

Rönkän ja Poikkeuksen (2000) tutkimuksen mukaan keskisuomalaiset 13–14-vuotiaat eivät toivoneet perheen yhdessäololta erityistä ”laatu-aikaa” kuten elämyksellisiä matkoja tai toimintaa, vaan tavallista arkista yhdessäoloa (Hokkanen 2002, 129). Rönkän ja Poikkeuksen (2000) mukaan nuoret odottivat vanhemmiltaan yhteisiä juttelu- ja ruokailuhetkiä, rentoutumista television äärellä ja sitä että vanhemmat olivat kotona; nuorelle oli tärkeää tietää vanhemman olevan saatavilla tarvittaessa (Rönkä ym. 2002, 53).

Avoimen kysymyksemme vastauksissa näkyi vahvimmin samat yhdessäolon muodot kuin Rönkän ja Poikkeuksen (2000) tuloksissa.

Pelataan yhdessä jotain pelejä tai vaan jutellaan.

Tehdään jotain hauskaa esim. käydään leffassa tai ollaan iha vaa kotona.

Samanlaisiin tuloksiin on päätyneet väitöskirjassaan Innanen (2001), joka huomasi nuorten kaipaavan vanhemmiltaan juuri arkista yhdessäoloa ”laatuajan” sijaan (Hokkanen 2002, 129).

7.1.6. Perheen ulkopuolinen luottamusaikuinen

Tutkittuamme seitsemäsluokkalaisten ihmissuhteita, mietimme minkälaisia muita turvallisia ihmissuhteita nuorten elämässä on. Aiemmin käsitteimme esimerkiksi isovanhempien suhdetta seitsemäsluokkalaiseen ja kerroimme, että riskioloissa elävälle lapselle isovanhempi saattaa olla erittäin tärkeä tuen ja turvan lähde (Pulkkinen 2002b, 162).

Tutkiessamme seitsemäsluokkalaisten avoimia vastauksia siitä, kenen kanssa nuori juttelee päihteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista, huomasimme että osalla luotettu aikuinen löytyi suvusta tai nuorisotalolta. Hän saattoi olla sisko, serkku tai esimerkiksi nuorisotyöntekijä.

Äitini serkun kanssa, joka on minulle perheen ulkopuolinen luottamusaikuinen. Hänelle voi puhua mistä vaan.

Avointen vastausten analysointivaiheessa tuli myös tunne, että seitsemäsluokkalaisten mielestä perheen ulkopuolisille ihmisille oli joskus helpompi kertoa asioistaan. He osasivat usein suhtautua nuorta askarruttaviin asioihin tarvittavalla objektiivisuudella. Jotkut kokivat, että aroista asioista oli helpompi puhua internetissä omien ystävien tai nettituttujen kanssa.

Mielestämme olisi mielenkiintoista tutkia seitsemäsluokkalaisten ”perheen ulkopuolisia luottamusaikuisia” ja selvittää millaista tukea he näille nuorille tarjoavat ja millainen

ehkäisevä ja jopa korjaava vaikutus näiden ihmisten olemassaololla nuorten elämässä voi olla.

7.2 Ystävyysuhteet

Tutkimme kyselyn avulla seitsemäsluokkalaisten ystävyysuhteita. Otimme selvää, oliko seitsemäsluokkalaisella omasta mielestään tarpeeksi ystäviä ja voiko näille ystäville kertoa murheistaan. Kysyimme myös, oliko vastaajalla koulussa kavereita ja viettikö hän aikaansa kavereiden kanssa myös vapaa-ajalla.

Seitsemäsluokkalaiset viettivät aikaansa hieman mieluummin ystäviensä kuin perheensä kanssa. Väittämään ”Vietän paljon mieluummin aikaa ystäväni kuin perheeni kanssa” vastasi 60 prosenttia siltä väliltä tai jokseenkin samaa mieltä. On tavallista, että nuoruusvaihetta elävien seitsemäsluokkalaisten elämässä ystävien merkitys alkaa korostua ja perhe jäädä taka-alalle. Eriksonin (1982) psykososiaalisen kehitysteorian mukaan 13-vuotiaat alkavat juuri elää kehitysvaihetta, jolloin irtaudutaan psyykkisesti vanhemmista, halutaan ottaa vastuuta ja ryhdytään luomaan kiinteitä suhteita toveriryhmään (Lehtovirta ym. 1997, 126).

7.2.1 Ystävyysuhteiden määrä ja laatu

Seitsemäsluokkalaisten ystävyysuhteet olivat hyvät. ”Ainakin muutaman hyvän ystäväni” koki omaavansa yli 90 prosenttia vastaajista. Enemmän hyviä ystäviä toivoi seitsemäsluokkalaisista 25 prosenttia. Väittämästä ”Voin kertoa ystävilteni murheistani” oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä 65 prosenttia vastaajista.

Pojat kokivat selvästi tyttöjä useammin, etteivät voi kertoa ystävilleen murheistaan. Tyttöistä 74 prosenttia oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä väittämässä ”Voin kertoa ystävilteni murheistani” kun taas poikien vastaava osuus oli alle 50 prosenttia. Myös kouluterveyskyselyn (2009) mukaan pojat (14 %) kokivat useammin kuin tytöt (5 %), ettei heillä ollut läheistä ystävää, jonka kanssa keskustella luottamuksellisesti melkein kaikista asioista.

7.2.2 Ystävät koulussa ja vapaa-ajalla

Selvä enemmistö seitsemäsluokkalaisista vietti aikaansa ystävien kanssa sekä koulussa että vapaa-ajalla. Suurin osa seitsemäsluokkalaisista, yli 90 prosenttia, kertoi viettävänsä välitunnit koulukavereiden kanssa. Väittämästä ”En yleensä tapaa ystäviäni koulun jälkeen” oli samaa tai jokseenkin samaa mieltä 15 prosenttia vastaajista. Osalle seitsemäsluokkalaisista saattoi siis riittää kavereiden näkeminen koulussa. Voi myös olla, että heidän koulun jälkeinen aikansa täyttyi läksyjen teosta ja harrastusten parissa niin, ettei kavereita ehtinyt näkemään arkipäivisin koulun jälkeen. Suurin osa seitsemäsluokkalaisista kuitenkin tapasi ystäviään sekä koulun jälkeen että viikonloppuisin. Väittämistä ”Tapaan kavereitani usein koulun jälkeen” ja ”Viikonloppuisin vietän aikaa yleensä ystävieni kanssa” 65 prosenttia vastasi samaa mieltä tai jokseenkin samaa mieltä.

Väittämästä ”Tunnen itseni usein yksinäiseksi” valtaosa vastaajista (noin kolme neljäsosaa) oli eri mieltä tai jokseenkin eri mieltä. Yksinäiseksi itsensä tunsivat hieman alle 15 prosenttia vastanneista. Kun kysyimme seitsemäsluokkalaisilta, kuinka usein he tunsivat itsensä yksinäisiksi, päivittäin yksinäisyyttä kokevia oli 5 prosenttia ja 80 prosenttia tunsivat yksinäisyyttä harvemmin tai ei koskaan.

Aalto (2003, 7) esittelee Pro gradu -tutkielmassaan Laineen (1989; 1990; 1998) tutkimusta, jonka mukaan suomalaisista 8–18-vuotiaista nuorista noin 14 prosenttia koki yksinäisyyttä. Aalto (2003) lainaa tutkielmassaan Marcoen & Goossensia (1993), joiden mukaan nuoruudessa yksinäisyyden kokeminen on suhteellisen yleistä, sillä nuoret käyvät läpi sosiaalisia, emotionaalisia, kognitiivisia ja biologisia kehitykseen liittyviä muutoksia. Marcoen & Goossensin (1993) mukaan yksinäisyyttä koetaan esimerkiksi tilanteissa, joissa nuorella on liian vähän tai huonosti kehittyneet sosiaaliset taidot siihen nähden, mitä vaaditaan uusien, lapsuuden toverisuhteiden jälkeen kehittyvien ihmissuhteiden luomiseen. (Aalto 2003, 6–7.)

7.3 Kouluhyvinvointi

Tutkimme seitsemäsluokkalaisten kouluhyvinvointia kahdesta näkökulmasta. Kysyimme esimerkiksi kokivatko seitsemäsluokkalaiset koulunkäynnin kiinnostavaksi ja mittasimme koulukiinnostusta kysymällä, kuinka usein vastaajat tekivät läksyjä ja olivatko he luvattomasti poissa koulusta. Tutkimme myös sukupuolen ja koulukiinnostuksen yhteyttä.

Lisäksi selvitimme, kohtasivatko seitsemäsluokkalaiset koulukiusaamista ja kuinka usein sitä tapahtui heille tai heidän ystävilleen. Koulukiusaaminen on kouluhyvinvoinnissa merkittävä tekijä ja se voi vaikuttaa nuoren muuhunkin hyvinvointiin.

7.3.1 Koulukiinnostus

Vastaajista 66 prosenttia koki olevansa hyvä koulussa, vain 8 prosenttia oli jokseenkin tai täysin eri mieltä. Väitteestä ”Minua kiinnostaa koulunkäynti” 10 prosenttia oli täysin samaa mieltä. Suurin osa vastaajista oli merkinnyt vastaukseen jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Kotiläksyjä kertoi tekevänsä päivittäin tai 3–4 kertaa viikossa 86 prosenttia vastaajista.

Melkein 90 prosenttia vastaajista oli täysin eri mieltä väittämästä ”Jos minua ei huvita mennä kouluun, lintsaan”. Vastaajista 6 prosenttia kertoi olevansa luvattomasti poissa koulusta viikoittain. Kouluterveyskyselyn (2009) mukaan noin 80 prosenttia kahdeksäsluokkalaisista ei ole lintsannut koulusta kertaakaan ”viimeisen 30 päivän aikana”. Jälki-istuntoon ilmoitti joutuvansa harvemmin kuin kerran viikossa tai ei koskaan 98 prosenttia vastaajista. Seitsemäsluokkalaisista 15 prosenttia kertoi opettajan joutuvan huomauttamaan heitä käytöksestään oppitunneilla kerran viikossa tai useammin.

7.3.2 Koulukiinnostus ja sukupuoli

Kyselymme mukaan koulunkäynti kiinnosti tyttöjä enemmän kuin poikia. Tytöistä väittämästä ”Koulunkäynti kiinnostaa minua” samaa tai jokseenkin samaa mieltä oli 55 prosenttia, kun taas pojista 20 prosenttia.

Kotiläksyjä tytöt ja pojat kertoivat tekevänsä yhtä paljon, mutta lintsaminen oli harvinaisempaa tytöillä (ei koskaan 83 %) kuin pojilla (ei koskaan 70 %). Pojista viikoittain lintsasi 15 prosenttia ja tytöistä 2 prosenttia.

Viikoittain jälki-istunnossa oli 6 prosenttia pojista, tyttöjä ei yksikään. Seitsemäsluokkalaisista pojista 25 prosentin mukaan opettaja joutui huomauttamaan heitä käytöksestään viikoittain, kun taas tytöistä näin kertoi 10 prosenttia.

Kouluterveyskyselyn mukaan yläluokkien pojat kokivat tyttöjä useammin, etteivät he tule kuulluksi koulussa ja heillä oli myös koulunkäyntiin liittyviä ongelmia enemmän kuin tytöillä. Pojista suurempi osa kertoi, ettei pidä koulunkäynnistä lainkaan. (Luopa ym. 2005, 18.) Näyttää siltä, että seitsemäsluokkalaisia tyttöjä koulunkäynti kiinnosti hieman enemmän kuin poikia, vaikka läksyjä he tekivät yhtä paljon. Pojista myös suurempi osa kertoi joutuvansa jälki-istuntoon ja opettajan nuhtelemaksi. Vaikka vastaajamäärämme oli pieni, myös muut tutkimukset tukevat ajatusta, että koulunkäynti ei kiinnosta yhtä paljon yläkouluikäisiä poikia kuin tyttöjä.

Kyselyissä on kuitenkin otettava huomioon, että omaa tilannetta voi liioitella suuntaan tai toiseen. Voihan olla, että tytöt haluavat antaa itsestään positiivisemmän kuvan, jopa nimettömissä kyselyissä, kuin pojat, jolloin vastaukset saattavat hieman vääristyä.

7.3.3 Koulukiusaaminen

Kun seitsemäsluokkalaisilta kysyttiin, kuinka usein sinua kiusataan koulussa ja kuinka usein kaveriasi kiusataan koulussa, vastaukset olivat hyvin samankaltaisia. Vastaajista 90 prosenttia kertoi, että heitä tai heidän kavereitaan kiusataan harvemmin tai ei koskaan. Kerran viikossa tai useammin kiusatuksi kertoi tulevansa 7 prosenttia vastaajista ja 9 prosenttia kertoi kaveriaan kiusattavan useammin kuin kerran viikossa.

Myös kouluterveyskyselyn (2008) mukaan vähintään kerran viikossa kiusatuksi tuli Uudenmaan yläluokkalaisista 8 prosenttia. Kyselyn mukaan koulukiusaaminen koski yleisemmin poikia kuin tyttöjä, eikä koulukiusaaminen ollut vähentynyt missään maakunnassa vuosina 2000–2007. (Luopa ym. 2008b, 41–42.) Kyselymme mukaan seitse-

mäsluokkalaiset pojat tulivat hieman useammin kiusatuksi kuin tytöt. Pojista myös useampi (12 %) ilmoitti, että jotakuta heidän kaveriaan kiusattiin koulussa viikoittain.

Myös Tuomiston, Salmivallin ja Poskiparran (2009) artikkelin mukaan koulukiusaaminen on ongelma, josta on käyty keskustelua 1990-luvun alusta alkaen. Lainsäädännöllisistä muutoksista huolimatta kiusattujen tai kiusaavien lasten määrää ei ole saatu vähenemään. Toistuvasti kiusattujen yläkoululaisten poikien määrä on ollut viime vuosina jopa pienessä kasvussa. (Tuomisto ym. 2009, 173.)

Koulukiusaaminen rasittaa sekä kiusatun että kiusaajan vertaissuhteita: Ongelmat vaikeuttavat nuoren kiinnittymistä vertaisyhteisöön ja heikentävät nuoren opiskelumotivaatiota ja -taitoja. Kiusaaminen ja kiusatuksi tuleminen voivat vaikuttaa nuoren tulevaan opiskelu- ja työuraan ja saattavat johtaa jopa sosiaaliseen ja yhteiskunnalliseen syrjäytymiseen. (Luopa ym. 2008b, 42.)

Yhteisyyssuhteet ovat yksi Allardtin (1976, 50) hyvinvoinnin ulottuvuuksista, minkä ongelmat vaikuttavat ihmisen hyvinvointiin negatiivisesti. Sekä kiusaaja että kiusattu saattavat jäädä ulkopuolelle yhteisyyssuhteista: kiusaamisen tai kiusatuksi tulemisen kokemuksista voi olla haittaa ihmissuhteiden (loving) solmimisessa. Kiusaamiskokemukset voivat vaikuttaa myös itsensä toteuttamiseen (being) esimerkiksi osallisuuden kokemuksen puuttumisena tai mitätöinnin kokemuksena yhteisössä.

7.4 Epäsosiaalinen ja epärehellinen käytös

Väittämästä ”Menetän malttini herkästi” oli vastaajista melkein puolet jokseenkin eri mieltä. Samaa mieltä väittämästä oli vain 2 prosenttia ja jokseenkin samaa mieltä 13 prosenttia. Viidennes vastaajista kertoi menettävänsä malttinsa viikoittain. Pojat menettivät malttinsa herkemmin kuin tytöt.

Kolme neljäsosaa oli täysin eri mieltä väittämästä ”Joudun usein tilanteisiin, joissa minun on käytettävä nyrkkejä”. Jokseenkin samaa mieltä väittämästä oli 2 prosenttia, täysin samaa mieltä ei ollut kukaan. Viikoittain väkivaltaa kertoi käyttävänsä 4 prosenttia vastaajista. Tyttöjen ja poikien ero väittämässä ”Joudun usein tilanteisiin, joissa minun

on käytettävä nyrkkejä” oli selkeä. Jokseenkin samaa mieltä oli tytöistä 7 prosenttia kun taas pojista 35 prosenttia. Täysin eri mieltä tytöistä oli 90 prosenttia ja pojista 44 prosenttia.

Väestöliiton mukaan pojat joutuvat tyttöjä useammin tappeluihin ja fyysisiin yhteenottoihin. Pojista 15 prosenttia on joutunut fyysisiin yhteenottoihin yläkoulussa, kun taas tytöistä 9 prosenttia. Tämä voi johtua siitä, että tyttöjen ja poikien aggression ilmaisemisessa on eroja; pojat kohdistavat aggression ulospäin ja tytöt usein itseensä. (Väestöliitto 2010.) Myös Pulkkinen kertoo (2002b, 64), että pojat ovat fyysisesti aggressiivisempia kuin tytöt, mutta epäsuorassa aggressiivisuudessa he ovat tasoissa tyttöjen kanssa.

Pulkkinen (2002b) mukaan yksilöiden väliset erot suuttumuksen ilmaisussa ja niiden tiheydessä näkyvät jo kaksivuotiaana. Erot aggression ilmaisussa säilyvät selvinä lapsuudessa ja nuoruudessa. Aggressiiviset lapset suhtautuvat ristiriitoihin aggressiivisesti ja heillä on vain vähän yritystä ratkaista ristiriitoja rakentavasti. (Pulkkinen 2002b, 63–64.) Koululaisten hyökkäävä aggressio ilmenee Pulkkinen (2002b, 65–66) mukaan usein koulukiusaamisena, ja tämä saattaa olla etappi muunkinlaiseen epäsosiaaliseen ja epärehelliseen toimintaan.

Seitsemäsluokkalaisista suurin osa (93 %) kertoi, ettei koskaan varasta tai näpistele kaupasta. Vastaajista kuitenkin 3 prosenttia ilmoitti näpistelevänsä 3–4 kertaa viikossa tai päivittäin. Rikosten teko on nuorten keskuudessa suhteellisen yleistä. Nuoruusiässä puolet miehistä ja noin 20–35 prosenttia naisista syyllistyy jonkinlaiseen rikolliseen toimintaan. Pulkkinen (2002b, 184) mukaan tähän ei ole mitään yksiselitteistä syytä, mutta jostakin syystä nuorilla on tarve kokeilla rajojaan.

Nuorilla esiintyvää rikollisuutta on kahden tyyppistä; nuoruusiikään rajoittuva rikollisuus ja urarikollisuus. Nuoruusiikään rajoittuva rikollisuus on paljon yleisempää kuin urarikollisuus, joka onkin usein yhteydessä esimerkiksi vaikeaan temperamenttiin, yliaktiivisuuteen tai käytösongelmiin. (Pulkkinen 2002b, 185.) Myllyniemen (2008) mukaan nuorten tekemä rikollisuus kuitenkin kasaantuu vähemmistölle. Täysin nuhteettomien osuuden kasvu ja rikosaktiivisten osuuden vähentyminen kertovat siitä, että rikos-

käyttäytyminen on eriytymässä. Myllyniemen (2008) mukaan nuorten rikollisuus on varsin sukupuolittunutta. Pojat syyllistyvät tyttöjä useammin väkivaltaan ja varastamiseen, kun taas vahingonteot ja päihteiden käyttö ovat yhtä suurta. Heikko koulumenestys ja alhainen itsekontrolli ovat yhteydessä kaikkiin rikollisiin tekoihin. Myös perhe- taustalla näyttäisi Myllyniemen (2008) mukaan olevan vaikutusta. Ydinperheessä asu- valla on pienempi todennäköisyys käyttää päihteitä ja osallistua väkivaltarikoksiin. (Myllyniemi 2008, 63–64.)

Vastaajamäärämme oli niin pieni, että päätimme olla tutkimatta tarkemmin tämän 3 prosenttien joukkoa, joka näpisteli viikoittain. Jos tämä 3 prosenttia asettuisi muissakin kysymyksissä, esimerkiksi kouluun liittyvissä kysymyksissä, ainoana joukkona negatiiviselle puolelle, he voisivat olla tunnistettavissa. Tämä asetti meille eettisen paineen olla tutkimatta asiaa tarkemmin. 3 prosenttia 105 vastaajasta on myös niin pieni määrä, ettei sen perusteella voi tehdä luotettavia johtopäätöksiä. Teoriatiedon perusteella, ja tutki- matta yksittäisten vastaajien vastauksia, voimme kuitenkin todeta, että syrjäytyminen ja muut ongelmat kasautuvat melko pienelle vähemmistölle ihmisiä. (Rimpelä 2008, 66– 67).

7.5 Seksuaalisuudesta ja päihteistä keskusteleminen

Tiedustelimme seitsemäsluokkalaisilta sitä, keiden kanssa ja kuinka usein nuori jutteli seksuaalisuuteen ja päihteisiin liittyvistä asioista. Tarkensimme nuorille, että seksuaali- suudesta keskusteleminen voi liittyä muun muassa seksiin, ehkäisyyn, murrosiän kehos- sa tapahtuviin muutoksiin, sukupuolitauteihin tai seksuaaliseen suuntautumiseen.

Tarkensimme kyselyssä päihteiden tarkoittavan alkoholia, tupakkaa, huumeita sekä muita aineita, jotka vaikuttavat ihmiseen päihdyttävästi. Halusimme tutkia lähinnä päih- teisiin ja seksuaalisuuteen liittyvien keskusteluiden yleisyyttä vanhempien, sisarusten ja ystävien kanssa. Vastausvaihtoehdot olivat ”en koskaan”, ”harvemmin”, ”noin kerran kuukaudessa”, ”pari kertaa kuukaudessa” ja ”kerran viikossa tai useammin”. Lisäksi tiedustelimme, oliko nuorilla muita ihmisiä, joiden kanssa keskustelivat näistä aiheista.

7.5.1 Seksuaalisuus

Yksi neljäsosa vastaajista ilmoitti, ettei puhu vanhempiensa kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista koskaan. Harvemmin kuin kerran kuussa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista jutteli yli 60 prosenttia vastaajista. Pojista 38 prosenttia ilmoitti, ettei puhu aiheesta vanhempien kanssa koskaan, tytöistä 21 prosenttia. Aaltosen ym. (2003, 161) mukaan sukupuoliasioista puhutaan kodeissa enemmän tyttöjen kuin poikien kanssa. Tutkimuksessamme ydin- ja uusperheiden välillä oli pieniä eroja keskusteltaessa seksuaalisuudesta vanhempien kanssa. Ydinperheessä asuvista seitsemäsluokkalaisista 23 prosenttia ilmoitti, ettei puhu koskaan seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Vastaava luku uusperheessä asuvilla oli 30 prosenttia. Kuitenkin laskettuamme yhteen molempien perhemuotojen vastausvaihtoehdot ”ei koskaan” ja ”harvemmin” ero tasaantui. Sekä ydin- että uusperheessä asuvista, 90 prosenttia ilmoitti, että puhuu seksuaalisuuteen liittyvistä asioista harvoin tai ei koskaan. Kontulan KISS-tutkimuksen (1990, 42) mukaan noin joka neljäs nuori ilmoitti, ettei ollut koskaan keskustellut vanhempansa kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Koulun merkitys seksuaalikasvattajana korostuu, jos nuori ei saa kotona seksuaalikasvatusta. Keravan perusopetuksen aineopetussuunnitelman (2004) mukaan vuosiluokilla 5–6 biologiassa käsitellään muun muassa seksuaalisuutta osana ihmisen persoonallisuutta. Seksuaalikasvatus on osa terveystiedon oppiainetta, jota opetetaan vuosiluokilla 7–9. Seksuaalikasvatusta opetetaan laajemmin kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla. (Keravan perusopetuksen aineopetussuunnitelma 2004, 81, 109.) Jäimme ihmettelemään sitä, ettei aineopetussuunnitelmassa ollut lainkaan seksuaalikasvatusta seitsemäsluokkalaisille. Kuitenkin Kontulan & Meriläisen (2007, 36) mukaan terveystiedon opetuksessa seksuaalikasvatus kuuluu myös seitsemäsluokkalaisille. Voihan olla, että Keravallakin annetaan seksuaalikasvatusta seitsemäsluokkalaisille, mutta emme löytäneet tästä tietoa opetussuunnitelmasta.

Jos vanhempien kanssa seksuaalisuuteen liittyvien asioiden puheeksiottaminen tuntuu kiusalliselta tai vaikealta, on tärkeää, että nuorella olisi mahdollisuus puhua jonkun muun luotettavan aikuisen kanssa asiasta. Aaltosen ym. (2003, 160) mukaan seksuaalisuudesta lapselle puhuttaessa, kasvattajien asenteilla ja tunnesävyillä on tärkeä rooli,

sillä vanhempien seksuaaliset asenteet vaikuttavat keskeisesti siihen, mitä nuori ajattelee seksuaalisuudesta. Mielestämme olisi tärkeää, että vanhemmat pystyisivät itse ottamaan seksuaalisuuteen liittyvät asiat puheeksi ja jakamaan mielipiteitä nuoren kanssa, jotta seksuaalisuus ja siitä puhuminen olisi luonteva asia nuorelle.

Kehittyvä nuori kokee varmasti hämmennystä kehossaan tapahtuvista muutoksista ja seksuaalisista tuntemuksistaan. Nuoret vertaavat usein itseään muihin ikätovereihin ja he haluavat tulla hyväksytyiksi muiden joukossa. Nuoret miettivät ovatko he ”normaaleja”. Toiset kehittyvät toisia nuoria aiemmin, toiset myöhemmin. Tämän takia nuori tarvitsee tietoa normaalista kehityksestä ja myös apua sietääkseen muutosta, omaa keskenräisyyttään ja erilaisuuttaan. Lisäksi nuoren läheisten arvostava ja hienovarainen tuki on tärkeää, jotta nuori oppii hyväksymään muuttuvan kehonsa ja seksuaaliset tunteet, kohdistuivat ne sitten vastakkaiseen tai omaan sukupuoleen. (Aho, Kotiranta-Ainamo, Pelander & Rinkinen 2008, 15.)

Sisarusten kanssa 70 prosenttia vastaajista ei puhunut seksuaalisuuteen liittyvistä asioista koskaan, yksi viidesosa harvemmin. Sukupuolten välisiä eroja ei ollut. Oletamme, että seitsemäsluokkalaiset eivät keskustele näistä asioista heitä selvästi nuorempien sisarusten kanssa, mutta esimerkiksi vanhemmalta samaa sukupuolta olevalta sisarukselta saattaa olla helpompi kysyä neuvoa kuin vanhemmilta.

Kavereiden kanssa aiheesta puhuttiin enemmän kuin perheenjäsenten kanssa. Saman ovat todenneet myös Aaltonen ym. (2003, 161). Vastaajista 23 prosenttia ei puhunut kavereiden kanssa seksuaalisuudesta koskaan, ja noin 40 prosenttia harvemmin. Pojista 35 prosenttia ei puhunut kavereiden kanssa aiheesta koskaan, tytöistä 17 prosenttia. Ero voi näkyä esimerkiksi siinä, että yleensä tytöt kertovat kuukautisistaan äidilleen ja monesti myös ystävilleen, kun taas pojat eivät kerro siemensyöksyistään yleensä kenellekään (Aaltonen ym. 2003, 161). Muiden kuin edellä mainittujen kanssa seksuaalisuudesta puhui harvemmin 28 prosenttia ja 69 prosenttia ei koskaan.

Kavereiden kanssa kerran viikossa tai useammin seksuaalisuudesta puhuvia poikia oli 21 prosenttia ja tyttöjä 6 prosenttia. Pohdimme puhuvatko pojat tyttöjen ulkonäöstä seksuaaliväritteisesti useammin kuin vaikkapa tytöt poikien ulkonäöstä. Keskusteluissa

saattaa pojilla olla myös paljon ”isommilta” pojilta kuultuja juttuja. Aaltonen ym. (2003, 162) toteavatkin, että pojilla puheet ja käyttäytyminen kertovat seksifantasioista ja yhdyntähalukkuudesta, joka siis saattaa nostaa poikien seksuaalisuudesta puhumisen määrää kavereiden kesken.

Tutkimusten mukaan pojilla on heikommat tiedot seksuaaliterveydestä kuin tytöillä (Kontula & Meriläinen 2007, 136). Tämä saattaa johtua juuri siitä, että pojat juttelevat harvemmin seksuaalisuuteen liittyvistä asioista vanhempien kanssa, ja puhuvat seksuaalisuuteen liittyvistä asioista enemmän kavereiden kanssa. Kontula & Meriläinen (2007, 136) esittelevät Measorin (2004) tutkimusta, josta selviää, että pojilla tärkeä tiedon lähde on pornografia. Pojat kertoivat arvostavansa pornografiaa, koska se antoi heille mahdollisuuden saada yksityiskohtaista ja erityistä tietoa seksistä. (Kontula & Meriläinen 2007, 136.)

Mielestämme on huolestuttavaa, minkälaista kuvaa mediassa näytetään tytöille ja pojille siitä, millainen tytön ja pojan tulisi olla. Tarve olla aikuinen saattaa nuorella olla hyvinkin suuri, joten olisi ensiarvoisen tärkeää, että nuorelle annettaisiin oikeanlaista tietoa naisena ja miehenä olemisesta ja toisen kunnioittamisesta, ja kertoa nuorelle, ettei hänellä ole mikään kiire aikuisten maailmaan. Aho ym. (2008, 37) toteavat, että mitä enemmän nuorella on suojaavia tekijöitä, kuten hyvä itsetunto ja luotettavia aikuisia, joilta nuori voi tarkistaa asioiden totuudenmukaisuutta, sitä vähemmän median vääristämät viestit vaikuttavat häneen.

Pidämme tärkeänä seksuaalikasvatuksen antamista, oli tiedon antajana vanhempi tai koulu. Seksuaalikasvatus vähentää seksuaalista riskikäyttäytymistä ja lisää nuoren hyvinvointia. Seksuaalisella riskikäyttäytymisellä tarkoitamme tässä varhaista yhdyntäaktiivisuutta, suojaamattomia yhdyntöjä, useita seksikumppaneita, teiniraskauksia sekä seksiin suostumista, jota katu myöhemmin. (Lavikainen i.a., 76; UNICEF 2007, 29.) Tutkimusten (Visser & Bilsen 1994) mukaan seksuaalikasvatus on tehokasta eikä se lisää riskikäyttäytymistä. Seksuaalikasvatus tehostaa ehkäisyn käyttöä sekä edistää suvaitsevia asenteita lähimmäisiä ja seksuaalisuutta kohtaan. (Kontula & Meriläinen 2007, 16.)

7.5.2 Päihteet

Päihteistä keskusteltiin useammin kuin seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Vanhempien kanssa päihteistä ei puhunut koskaan 14 prosenttia ja harvemmin kuin kerran kuussa 48 prosenttia. Vastaavasti noin 20 prosenttia ilmoitti puhuvansa päihteistä vanhempien kanssa noin kerran kuussa. Päihteistä keskusteltiin enemmän vanhempien kuin sisarususten kanssa. Ydin- ja uusperheiden välillä oli eroja keskusteltaessa päihteistä vanhempien kanssa. Ydinperheessä asuvista 13 prosenttia ilmoitti, ettei puhu koskaan päihteistä vanhempiensa kanssa, vastaavasti uusperheessä asuvista nuorista 40 prosenttia. Vaikka ero oli näin suuri, on otettava huomioon että uusperheessä asuvia nuoria oli tutkimuksemme vain 10.

Ero päihteistä keskustelemisessä perhemuotojen välillä kuitenkin tasoittui, kun laskuihin otettiin mukaan ”en koskaan” -väitteen lisäksi väite ”harvemmin”. Ydinperheessä asuvista 63 prosenttia ja uusperheissä asuvista 70 prosenttia ilmoitti puhuvansa päihteisiin liittyvistä asioista vanhempiensa kanssa harvemmin kuin kerran kuussa tai ei koskaan. Kuten aiemmin kerroimme, tutkimukset ovat osoittaneet, että uusperheiden nuoret käyttävät alkoholia ydinperheiden nuoria enemmän (Rönkä ym. 2002, 62). Pohdimme, olisiko päihdevalistuksen määrällä yhteyttä nuorten suurempaan alkoholinkäyttöön. Kuitenkin tutkimuksemme mukaan uusperheen nuoret puhuivat vanhempiensa kanssa vähemmän päihteisiin liittyvistä asioista kuin ydinperheen nuoret.

Vastaajista 77 prosenttia puhui päihteistä sisarusensa kanssa harvemmin tai ei koskaan, eikä sukupuolten välisiä eroja ollut. Oletamme, etteivät seitsemäsluokkalaiset välttämättä keskustele näistä asioista heitä selvästi nuorempien sisarususten kanssa, tosin vanhemmat sisarukset voivat olla nuoremmalle tukena ja tiedon lähteenä myös päihteisiin liittyvissä asioissa. Kuten seksuaalisuudesta, myös päihteistä keskusteltiin eniten kavereiden kanssa. Vastaajista 15 prosenttia ilmoitti, ettei puhu päihteistä kavereiden kanssa koskaan ja 31 prosenttia harvemmin. Vastaajista 23 prosenttia puhui aiheesta kavereiden kanssa pari kertaa kuukaudessa ja 15 prosenttia viikoittain tai useammin.

Aalberg & Siimes (2007, 274) toteavatkin nuorten saavan pääsääntöisesti tietoa päihteistä kavereiltaan, eivät vanhemmiltaan. Barck & Hämäläinen (2007, 22) ovat tutkineet

opinnäytetyössään 91 yläkouluikäisen nuoren päihdekokemuksia ja mielipiteitä kahdessa yläkoulussa. Tutkimuksen mukaan nuoret kokivat helpoimmaksi keskustella päihteisiin liittyvistä asioista oman ikäisten nuorten kanssa (80 %) ja seuraavana tulevat vanhemmat (40 %). Erityisesti seitsemäsluokkalaiset keskustelivat päihteistä vanhempien ja sisarusten kanssa. (Barck & Hämäläinen 2007, 25.) Kyselyymme vastanneista pojista 21 prosenttia puhui päihteisiin liittyvistä asioista kavereiden kanssa kerran viikossa tai useammin, tytöistä 13 prosenttia. Pohdimme kiinnostaako poikia tyttöjä enemmän päihteistä puhuminen, mutta emme löytäneet tälle väitteelle teoriapohjaa. WHO:n (World Health Organization) koululaistutkimuksen mukaan ainakin tupakan kokeilu ja sen polttaminen viikoittain on 13-vuotiailla tytöillä ja pojilla lähes yhtä yleistä (World Health Organization 2008, 116, 120).

Päihteistä puhui muiden ihmisten kanssa harvemmin yksi neljäsosa ja 67 prosenttia ei koskaan. Avoimeen kysymykseen, ”Kenen muun kanssa puhut seksuaalisuuteen/päihteisiin liittyvistä asioista”, mainittiin muun muassa terveydenhoitaja tai joku läheinen sukulainen. Osa vastaajista koki, ettei heillä ole tarvetta keskustella näistä asioista, koska ne eivät olleet heille vielä ajankohtaisia.

Aalberg & Siimes (2007) toteavat, että jos päihdevalistus saadaan 12-vuotiaana, päihdeiden käytön aloitus siirtyy myöhempään ikään. Tämä edellyttää sosiaalisten taitojen lisäämistä ja tiedottamista tupakoinnin, huumeiden ja alkoholin hyvistä ja huonoista puolista. Vanhempien ja koulun negatiivinen suhtautuminen päihteisiin ei vähennä nuorten päihdeiden käyttöä. Myös päihdeiden käyttö on riskikäyttäytymistä. Varhaisnuorella se ilmenee varhaisena tupakoinnin, alkoholin ja huumeiden käytön aloittamisena. (Aalberg & Siimes 2007, 274, 271.) Kuten totesimme aiemmin, seksuaalikasvatuksen antaminen on tärkeää, näin on myös päihdevalistuksen kohdalla. Lisäksi on todettu, että päihdeiden käyttö lisää seksuaalista riskikäyttäytymistä (Lavikainen i.a., 76).

Keravan perusopetuksen aineopetussuunnitelman (2004) mukaan haitallisista vaikutteista kuten päihteistä kerrotaan jo neljännellä vuosiluokalla. Päihdevalistusta annetaan eri oppiaineissa. Esimerkiksi fysiikan ja kemian opetukseen on integroitu terveystiedon opetusta. Vuosiluokilla 5–6 käsitellään muun muassa päihde- ja huumausaineiden vaikutuksia ihmiseen. (Keravan perusopetuksen aineopetussuunnitelma 2004, 77, 94–95).

Mielestämme on hienoa, että päihdevalistusta annetaan jo alakoulussa, koska yläkouluun siirryttäessä saatetaan kokeilla ensimmäisiä kertoja tupakkaa ja alkoholiakin. Vaikka päihdevalistusta annetaan jo alakoulussa, nuori tekee kuitenkin itse päätöksen siitä, kokeileeko hän päihteitä vai ei. Kuitenkin nuorelle voi olla helpompaa kieltäytyä päihteistä, jos hän on saanut asiallista päihdevalistusta koulussa ja vanhemmiltaan.

7.6 Terveys

Esitimme seitsemäsluokkalaistilaisille terveyteen liittyviä väittämiä, joita peilasimme muun muassa kouluterveyskyselyn Uudenmaan tuloksiin vuodelta 2008. Vertailimme kouluterveyskyselyn 8. ja 9. luokan oppilaiden tuloksia keravalaisten seitsemäsluokkalaisten tuloksiin.

Tutkimme seitsemäsluokkalaisten terveyttä muun muassa väsymyksen, stressin ja energijuomien käytön kautta. Tutkimme lisäksi seitsemäsluokkalaisten ruokailutottumuksia kysymyksillä, jotka koskivat aamupalan ja kouluruoan syöntiä. Lisäksi selvitimme, mitä vastaajat harrastivat ja kuinka paljon he liikkuivat. Pohdimme myös nuoren ulkonäköpaineita ja selvitimme, kuinka tyytyväisiä nuoret olivat omaan ulkonäkönsä ja olemukseensa.

7.6.1 Valvominen ja väsymys

Seitsemäsluokkalaistilaisista 69 prosenttia oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Menen arki-iltaisinkin nukkumaan viimeistään klo 23”. Vastaajista yksi neljäsosa kertoi illan venyvän usein yön puolelle tietokoneen tai telkkarin ääressä, yksi viidesosa kertoi sitä tapahtuvan yli kolme kertaa viikossa. Koska murrosiässä kasvu on nopeaa, nuori tarvitsee enemmän unta kuin aiemmin (Aaltonen ym. 2003, 142). Nuoren tulisi nukkua noin 10 tuntia yössä (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Nuoren uni).

Vastaajista 68 prosenttia vastasi väitteeseen ”Saan helposti unta” täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Koulussa itsensä väsyneeksi tunsi seitsemäsluokkalaistilaisista päivittäin tai kolme–neljä kertaa viikossa 16 prosenttia vastanneista. Yksi–kaksi kertaa viikossa väsymystä koulussa tunsi hieman yli 40 prosenttia. Kouluterveyskyselystä käy

ilmi, että päivittäinen väsymys oli lisääntynyt kahden viime vuoden aikana 14 prosentista 16 prosenttiin. Päivittäisen väsymyksen lisääntymistä selittää myös sekin, että yhä myöhempään (kello 23 jälkeen) nukkumaan menevien osuus on lisääntynyt. Erityisesti pojat valvovat tyttöjä myöhempään. (Luopa ym. 2008b, 20, 25.) Tutkimuksessamme emme löytäneet sukupuolten välisiä eroja nukkumaanmenoajoissa.

Neljäsosa nuorista siis valvoo useina iltoina myöhään, koska he katsovat muun muassa televisiota tai pelaavat tietokoneella. Mielestämme olisi tärkeää, että nuorella ei olisi tietokonetta tai televisiota omassa huoneessaan, jotta nuoret saisivat helpommin unta ja vanhemmat voisivat hieman kontrolloida, milloin on aika lopettaa television katselu tai tietokoneella pelaaminen ja siirtyä omaan huoneeseen nukkumaan.

Myös hyvä unenlaatu on tärkeää, jotta nuori jaksaisi opiskella. Unenlaatuun liittyvistä asioista voisi mielestämme keskustella kotona tai vaikkapa koulussa. Nuoren unenlaatuun vaikuttavat muun muassa liikunta ja makuuhuoneen huoneilma ja lämpötila (Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a.).

7.6.2 Stressi

Aaltosen ym. (2003) mukaan ”stressillä tarkoitetaan sellaisia kokemuksia, joihin liittyy fyysisen tai psyykkisen rasituksen ja paineen tuntemuksia”. Elimistö reagoi johonkin tiettyyn ärsykkeeseen; esimerkiksi kiireeseen stressireaktiona. Joskus stressistä on hyötyä. Sopiva jännitys esimerkiksi koetilanteessa auttaa nuorta hyvään lopputulokseen. Kun jännitystä aiheuttava tilanne on ohi, jännitys laukeaa elimistön palautuessa ennalleen. Jos stressitekijöitä tulee jatkuvasti, elimistö ei voi välillä palautua. Tällainen tilanne johtaa ihmisen sairastumiseen. (Aaltosen ym. 2003, 252–253.)

Ensimmäisiä merkkejä nuoren kuluttaessa itseään liikaa, on väsymys. Merkkejä elimistön väsymisestä voivat olla toimeliaisuuden väheneminen, saamattomuus, mielialan aleneminen tai itseluottamuksen puute. Usein tuntemukset ovat samanaikaisesti fyysisiä ja psyykkisiä. Stressin pitkittyessä voi altistua sairastumiselle. Yleisimpiä stressin psyykkisistä oireista ovat unettomuus, masentuneisuus, epämääräiset säryt, voimattomuus, ärtyneisyys, itseluottamuksen heikkeneminen ja lopulta uupuminen. Sosiaalinen

elämäkin saattaa kaventua, jos ei uupuneena jaksa tavata tuttujaan saati tutustua uusiin ihmisiin. (Aaltonen ym. 2003, 253.)

Seitsemäsluokkalaisten alle viidennes vastasi väittämään ”Olen ollut viime aikoina stressaantunut” täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Viikoittain itsensä stressaantuneeksi tunsu hieman suurempi osuus, yksi neljännes. Markkasen (2009) tulosten mukaan seitsemäsluokkalaisten stressitekijät liittyivät kouluun, perheeseen, vapaa-aikaan, elintapoihin ja yksilöön. Markkanen (2009) on tutkinut laadullisin menetelmin pohjoiskarjalaisten seitsemäsluokkalaisten stressi- ja voimavaratekijöitä. (Markkanen 2009, tiivistelmä.) Kouluterveyskyselyn mukaan noin 40 prosenttia koki koulutyöhön liittyvän työmäärän liian suureksi (Luopa ym. 2008b, 16).

Kaikissa sopeutumista edellyttävissä tilanteissa esiintyy stressiä. Jos nuoren itsensä tai ympäristön asettamat vaatimukset ja tavoitteet sekä toimintamahdollisuudet eivät ole tasapainossa, stressi koetaan erityisen vahvasti. Nuorten itsensä mainitsemia stressin aiheuttajia ovat muun muassa koulun ja vapaa-ajan yhdistämisestä aiheutuva kiire, liian korkealle asetetut kehityshaasteet esimerkiksi koulutyössä tai harrastuksissa, jotka aiheuttavat riittämättömyyden ja avuttomuuden tunnetta. (Aaltonen ym. 2003, 253–254.)

Päivittäin tai kolme–neljä kertaa viikossa itsensä stressaantuneiksi kokevista nuorista osalta löytyi kyselystä myös stressiä mahdollisesti aiheuttavia syitä. Näitä olivat esimerkiksi koulukiusatuksi tuleminen ja kokemus siitä, etteivät vanhemmat ole kiinnostuneita nuoren asioista. Osa itsensä stressaantuneiksi kokevista nuorista tunsu itsensä myös usein väsyneeksi.

7.6.3 Energiajuomien käyttö

Energiajuomia kertoi juovansa viikoittain alle 20 prosenttia ja puolet vastaajista ei koskaan. Kuitenkin Riihimäen seudulla on tehty tutkimus, jonka mukaan jopa 70 prosenttia 9–17-vuotiaista kyselyyn vastanneista joi energiajuomia. Tutkimus paljastaa, että päivittäin energiajuomia käytti keskimäärin lähes kymmenesosa lapsista ja nuorista. Yleisintä ja runsainta energiajuomien käyttö oli yläkoulussa ja ammattioppilaitoksessa opiskelevien poikien keskuudessa. (Harppi-hanke 2009.)

Riihimäellä tehtyyn tutkimukseen verrattuna energiajuomien käyttö keravalaisien seitsemäsluokkalaisten keskuudessa näyttäisi olevan vähäisempää. Suuri ero tutkimustulosten välillä saattaisi johtua siitä, että tutkimme seitsemäsluokkalaista, joiden energiajuomien käyttö voi olla vähäisempää kuin ylemmillä luokilla. Toinen syy saattaa olla siinä, että pojat käyttivät enemmän energiajuomia ja vastaajistamme suurin osa oli tyttöjä. Tulostemme mukaan kyselyyn vastanneista pojista 12 prosenttia joi päivittäin energiajuomia, kun tytöistä ei yksikään. Kerran viikossa tai useammin energiajuomia juovia tyttöjä oli 16 prosenttia, kun taas poikia yli 29 prosenttia.

Rehtori Anja Kososen mukaan Sompion koulussa juodaan varmasti yhtä paljon energiajuomia kuin muuallakin. Energiajuomien käyttö keskittyy välitunteihin, sillä limuja eikä mehua saa juoda tunneilla. (Kosonen, Anja, henkilökohtainen tiedonanto 12.8.2010.) Keravanjoen koulun rehtori Sirpa Nenosen mukaan energiajuomien käyttö on oletettavasti seitsemäsluokkalaista yleisempää 8. ja 9.-luokkalaisilla. Keravanjoen koulussa ei ole limuautomaattia, eikä limuja saa näkyä, mutta oppilaat käyvät luvottomasti välitunneilla kaupassa hakemassa niitä. Hänen mukaansa asiaan on puututtu, mutta laihoihin tuloksiin. Limujen käytön vähentäminen onkin tänä vuonna Keravanjoen koulussa painopistealueena. (Nenonen, Sirpa, henkilökohtainen tiedonanto 12.8.2010.)

Riihimäen seudulla tehdyn kyselyn perusteella energiajuomien käytön yleisimpiä sivuvaikutuksia ovat levottomuus (12 %), unihäiriöt (10 %), päänsärky (7 %), käsien vapina (7 %) sekä hampaiden reikiintyminen (7 %). Päivittäin energiajuomia käyttävät lapset ja nuoret kokevat sivuvaikutuksia huomattavasti muita enemmän. (Harppi-hanke 2009.) Energiajuomien käyttöä on varmasti hankala rajoittaa ja mielestämme olisi tärkeää, että oppilaille kerrotaan sekä koulussa että kotona juomien liiallisen käytön vaaroista. Juomien käytöstä voi tulla hankala kierre. Nuori juo väsymykseen energiajuomia ja illalla uni ei tahdo tulla. Jatkuva väsymys, unihäiriöt, levottomuus ja päänsärky vaikuttavat takuulla oppimiseen ja koulussa jaksamiseen.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta ei suosittele kofeiinipitoisia juomia lainkaan alle 15-vuotiaille, koska kofeiini aiheuttaa jo pieninä määrinä lapsilla riippuvuutta, ärsyyntyneisyyttä, levottomuutta ja unihäiriöitä. Energiajuomiin lisätään usein muitakin piristäviä aineita ja myös vitamiineja. Näiden aineiden pitkäaikaisvaikutuksista ei ole tietoa, joten

tämän takia näitä juomia ei alle 15-vuotiaiden tulisi juoda. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2009.)

7.6.4 Ruokailu

Aalberg ja Siimes (2007, 164) toteavat, että nuorten ruokailutottumukset ovat muuttuneet ajan saatossa ja niihin vaikuttaminen on entistä vaikeampaa. Aaltonen ym. (2003) mainitsevat, että erityisesti tytöt tarkkailevat painoaan, ja näin ollen saatetaan siirtyä yksipuoliseen ruokavalioon samalla vähentäen syömistä. Siksi olisi tärkeää, että nuorella olisi aikuisen tuki suunniteltaessa ja noudattaessa terveellistä ruokavaliota. Säännölliset ateria-ajat ja nuoren tarpeita vastaava ravinto ovat hyvinvoinnin ja fyysisen kunnan säilymisen edellytys. (Aaltonen ym. 2003, 134.)

Ruokailutilanteiden tulisi olla sosiaalisesti miellyttäviä tilanteita. Lisäksi kotitalousopetuksella on suuri merkitys nuorten ruokailutottumuksiin vaikuttajana. Kotitalousopetuksen tulisi lähteä nuorten tarpeista, jotta he oppisivat muun muassa nauttimaan ruuanvalmistuksesta. (Aaltonen ym. 2003, 138.) Valtion ravitsemusneuvottelukunta (2008, 6) pitää tärkeänä, että ruokailun merkitystä painotetaan erityisesti kotitalouden ja terveystiedon sekä ympäristö- ja luonnontiedon opetuksessa.

Kysyessämme seitsemäsluokkalaisilta aamupalan ja kouluruoan syömisestä, määrittelimme kyselyssämme aamupalan olevan muutakin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia. Lisäksi selvensimme nuorille kouluruoan koostuvan pääruoasta, salaatista, leivästä ja juomasta.

Aamupalan söi päivittäin seitsemäsluokkalaisista 68 prosenttia. Harvemmin kuin kaksi kertaa viikossa aamupalan söi 15 prosenttia vastaajista. Nuoruudessa kasvun ja kehityksen ollessa vilkasta, tarvitsee nuori muun muassa kunnan aamupalan unohtamatta päivän muita aterioita (Aaltonen ym. 2003, 138). WHO:n koululaistutkimuksen mukaan suomalaisista 13-vuotiaista nuorista aamupalan jokaisena koulupäivänä söi pojista 68 prosenttia ja tytöistä 60 prosenttia (World Health Organization 2008, 86). Tutkimuksemme sekä tytöistä että pojista aamupalan söi päivittäin 68 prosenttia.

Kouluruoan söi päivittäin 31 prosenttia vastaajista, 31 prosenttia 3–4 kertaa viikossa, harvemmin 25 prosenttia ja ei koskaan 5 prosenttia vastaajista. Kuten aiemmin totesimme, olemme kyselyssä määritelleet kouluruoan koostuvan pääruoasta, salaattista, leivästä ja juomasta. Hajonta saattaa johtua siitä, että seitsemäsluokkalaisista osa ei syönyt lainkaan pääruokaa tai salaattia, vaan sen sijaan söi leipää ja maitoa. Kouluruoka on yksi tärkeimmistä oppilaan päivän ravinnon lähteistä ja sen tulisikin kattaa kolmannes päivän energiantarpeesta. Lisäksi täysipainoinen kouluruoka vaikuttaa muun muassa oppilaan vireystilaan ja se vähentää myös levottomuutta oppitunneilla. (Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2008, 5, 8 kouluruokailusuositus.)

Kouluruoan, eli pääruoan, salaatin, juoman ja leivän söi päivittäin melkein 40 prosenttia tytöistä kun taas pojista 15 prosenttia. Harvemmin kuin kerran viikossa kouluruoan söi noin 18 prosenttia tytöistä ja pojista melkein 40 prosenttia. Tulostemme mukaan pojat siis söivät harvemmin kouluruokaa kuin tytöt. Karvosen (2006, 11) mukaan pojat syövät vähemmän terveesti ja ovat ylipainoisempia kuin tytöt. Lisäksi pojat syövät vähemmän kasviksia kuin tytöt (Gissler, Puhakka, Vuori & Karvonen 2006, 26). Kouluterveyskyselyn mukaan kouluruoalla aterianosien syömättä jättäminen on lisääntynyt kahden viime vuoden aikana (Luopa ym. 2008b, 25).

Uskoaksemme suurin vaikuttaja ruokailutottumuksiin on koti. Jos kotona syödään terveellisesti ja monipuolisesti, myös nuoren uskoisi syövän ainakin kotona terveellisesti. Toisaalta tilanteissa, joissa nuori ei juuri syö kotona tai syö siellä epäterveellisesti, on mielestämme koululla sitä suurempi haaste ja vastuu tarjota oppilaalle edes yksi terveellinen ateria päivässä. Kouluruokailun tulisi olla sosiaalisesti miellyttävä tilanne, johon kaikkien oppilaiden tulisi voida osallistua pelkäämättä esimerkiksi kiusatuksi joutumista. Valtion ravitsemusneuvottelukunnan (2008, 6) uuden kouluruokailusuosituksen mukaan aikuisten läsnäolo kouluruokailussa on erityisen tärkeää, ja kaikilla koulun henkilökuntaan kuuluvilla tulisi olla mahdollisuus ruokailla maksuttomasti oppilaiden kanssa.

7.6.5 Tyytyväisyys omaan ulkonäköön ja olemukseen

Tyytyväisyyttä omaan ulkonäköönsä kuvaava väittämä ”Olen tyytyväinen ulkonäköni ja olemukseeni” sai noin 65 prosenttia vastauksista vaihtoehtoihin siltä väliltä ja jok-

seenkin samaa mieltä. Kyselymme mukaan suurin osa seitsemäsluokkalaisista suhtautui positiivisesti tai neutraalisti ulkonäköönsä.

Vaikka hoikkuus ja hyvännäköisyys, sekä ylipainon pelko ovat olleet erityisesti tyttöjen huolia, ovat ulkonäköpaineet, erityisesti halu muuttua atleettisemmaksi, myös poikien huolia (Ojala, Vuori, Välimaa, Tynjälä Villberg & Kannas 2006, 72). Kyselymme mukaan seitsemäsluokkalaisista tytöt olivat tyytymättömiä omaan ulkonäköönsä kuin pojat. Väittämästä ”Olen tyytyväinen ulkonäkööni ja olemukseeni” oli jokseenkin eri mieltä tai täysin eri mieltä 25 prosenttia tytöistä, kun taas pojista 12 prosenttia.

Kaikki nuoret, jotka kertoivat, etteivät koskaan syö aamupalaa, olivat niitä, jotka eivät olleet tyytyväisiä ulkonäköönsä ja olemukseensa. Myös 80 prosenttia vastaajista, jotka kertoivat, etteivät koskaan syö kouluruokaa, olivat tyytymättömiä ulkonäköönsä. 22 nuoresta, jotka kertoivat olevansa jokseenkin tai täysin eri mieltä väittämästä ”Olen tyytyväinen ulkonäkööni ja olemukseeni”, 18 vastasi syövänsä aamupalaa ja/tai kouluruokaa harvemmin tai ei koskaan.

Ojalan ym. (2006) artikkelissa kerrotaan WHO:n koululaistutkimuksesta, joka tehtiin vuosina 1994, 1998, 2002 ja 2004. WHO:n koululaistutkimus selvitti 15-vuotiaiden nuorten käsityksiä omasta painostaan ja heidän pyrkimyksistään laihtua. (Ojala ym. 2006, 74.) Tutkimuksen mukaan joka toinen 15-vuotias tyttö piti itseään liian lihavana. Kaikista itseään lihavana pitävistä tytöistä, yksi neljästä oli painoindeksin perusteella ylipainoinen vuonna 2006. Tutkimuksen mukaan itsensä lihavaksi kokeminen ennusti painonhallintapyrkimyksiä paremmin kuin punnittu paino. (Ojala ym. 2006, 74.)

Kyselymme perusteella ne nuoret, jotka kokivat oman ulkonäkönsä ja olemuksensa negatiivisena, söivät harvemmin aamupalaa ja kouluruokaa kuin muut vastaajat. Emme tosin selvittäneet, kuinka moni oman ulkonäkönsä negatiivisessa valossa näkevä oli ylipainoinen, emmekä edes kysyneet kysymystä, joka koskisi itsensä kokemista ”lihavana” tai ”laihana”. Oletamme kuitenkin WHO:n koululaiskyselyn perusteella, että oman ulkonäkönsä negatiivisena kokemisella ja painonhallintapyrkimyksillä on jonkinlainen yhteys toisiinsa. Kuitenkaan ulkonäkönsä ja olemuksensa negatiivisena näkevät eivät harrastaneet liikuntaa yhtään enempää kuin muutkaan vastaajat.

7.6.6 Harrastukset ja vapaa-ajan liikunta

Seitsemäsluokkalaisista vapaa-ajalla kertoi liikkuvansa (vähintään puoli tuntia kerralla niin, että hikoilee ja hengästyy) vähintään kolme kertaa viikossa 47 prosenttia vastaajista. Yksi tai kaksi kertaa viikossa liikkuvia oli 32 prosenttia. Ei koskaan tai harvemmin liikuntaa harrastavia oli yksi viidesosa. 13–18-vuotiaille suositellaan päivittäin puoli-toista tuntia liikuntaa, puolet siitä tulisi liikkua reippaasti. (Nuori Suomi, Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008, 19–20).

Puolet vastaajista kertoi harrastavansa ohjattua liikuntaa, esimerkiksi urheiluseurassa, ainakin kaksi kertaa viikossa. Pojista 44 prosenttia ja tytöistä 52 prosenttia harrasti ohjattua liikuntaa. Myllyniemen (2009, 34) mukaan esimerkiksi liikuntaseuroilla on suuri merkitys terveydellisten ja sosiaalisten ongelmien ennaltaehkäisyssä.

Musiikkia, kuvataiteita tai teatteria ainakin kaksi kertaa viikossa harrastavia oli noin neljännes vastaajista. Kaksi kertaa viikossa ”jotain muuta” harrastavia oli hieman yli viidennes. Avoimeen kysymykseen ”Mitä muuta harrastat?” mainittiin muun muassa lukeminen, ratsastus ja ulkoilu koiran kanssa sekä kavereiden kanssa oleminen. Vastaajista noin 10 prosenttia kertoi, ettei harrasta ohjattua liikuntaa, taiteita tai muuta lainkaan.

Liikkumalla itsenäisesti tai osallistumalla ohjattuun toimintaan, nuori voi kehittää hyvinvointiaan ja fyysistä kuntoaan. Jokaiseen päivään tulisi sisältyä runsaasti reipasta liikuntaa, jonka aikana sydämen syke ja hengitys kiihtyvät ainakin jonkin verran. Tästä esimerkkeinä ovat muun muassa reipas kävely ja pyöräily. Reippaan liikunnan lisäksi tulisi olla päivittäin myös rasittavaa ja tehokasta liikuntaa, jonka aikana selvästi hengästyy ja sydämen syke nousee selvästi. Tehokkaalla liikunnalla on paremmat vaikutukset muun muassa sydänterveyteen kuin kevyellä tai reippaalla liikunnalla. Nuori Suomi pitää tärkeänä, että viimeistään nuoruusiässä löydetään mieluisa liikuntaharrastus, jonka parissa saa riittävästi tehokasta liikuntaa. (Nuori Suomi, Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008, 19–20.)

Fyysisen hyvinvoinnin lisäksi liikkuminen ja harrastaminen voivat lisätä myös psyykkistä hyvinvointia. Harrastaessa kehittyy kaverisuhteita, nuoret pääsevät toteuttamaan itseään ja kokeilemaan rajojaan. Kuten aiemmin kerroimme, harrastukset ja siellä olevat luotettavat aikuiset voivat olla nuoren elämänpiirissä myös ”suojaava tekijä”. Pulkkinen (2002b, 237) kertoo, että vapaa-ajan toiminnan ohjaajan antama tuki voi olla tärkeä varsinkin sellaisille varhaisnuorille, joilla on emotionaalisesti etäinen suhde vanhempiinsa.

Mielestämme lapsen ja nuoren perheellä ja koululla on tärkeä merkitys liikuntakasvattajana. Jos lapsi oppii nauttimaan liikunnasta jo pienenä, nauttii hän siitä varmasti vanhempanakin. Tiedetään, että liikunnan harrastaminen vähenee siirryttäessä lapsuudesta nuoruuteen, joten varsinkin nuoruudessa olisi tärkeää kannustaa nuorta mieluisan liikunnan pariin (Nuori Suomi, Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008, 48). Hyötyliikunnan merkitys saattaa olla suuri erityisesti nuorilla, jotka eivät ole kiinnostuneita liikuntaharrastuksista. Nuorta tulisi kannustaa kulkemaan koulumatkat pyörällä tai kävellen, kunhan matka on kohtuullinen.

Nuoren tulee saada valita harrastuksensa omien toiveidensa mukaan, liittyi se sitten liikuntaan tai johonkin muuhun harrastukseen. Toki on tärkeää, että aikuinen on auttamassa lasta ja nuorta valinnan teossa. Valitettavasti joskus lasten tai nuorten vanhemmat painostavat lastaan johonkin tiettyyn harrastukseen ja varsinkin kilpaurheilu saatetaan ottaa turhan vakavasti. Välillä lehdistä saa lukea muun muassa pelikentän laidalla lapsilleen raivoavista vanhemmista ja treeneissä tai peleissä joka päivä käyvistä lapsista. Liiallinen kilpailun korostaminen saattaa lisätä stressiä ja ahdistuneisuutta (Kantomaa & Lintunen 2008, 79).

Motivaatio harrastukseen tulisi siis olla lapsella tai nuorella itsellään, ja toki kilpaurheilunkin saa panostaa, kunhan nuori on siihen itse sitoutunut. Jos harrastaminen menee liian vakavaksi ja aiheuttaa stressiä, ei nuorikaan enää siitä nauti ja aikaa muuhun tekemiseen ei tahdo löytyä. Liikunnan tulisi olla mielestämme lähtökohtaisesti hauskaa ja hyvää oloa tuottavaa eikä lasta tai nuorta uuvuttavaa.

7.7 Seitsemäsluokkalaisen uskonnollisuus

Kysyimme seitsemäsluokkalaisilta uskonnollisuuteen, hengellisyyteen ja elämänskysymyksiin liittyvistä asioista. Esitimme erilaisia väittämiä aihepiiriin liittyen, joihin nuori sai vastata ”olen täysin eri mieltä”, ”olen jokseenkin eri mieltä”, ”siltä väliltä”, ”olen jokseenkin samaa mieltä” ja ”olen täysin samaa mieltä”. Esitimme muun muassa väitteen ”Uskon, että jumala on olemassa”. Emme määritelleet jumalaa esimerkiksi kristinuskon Jumalaksi, koska emme voi olettaa, että kaikki seitsemäsluokkalaiset olisivat kristittyjä.

Olemme vertailleet joitakin tuloksia ”Uskon asia” -nuorisobarometrin (2006) tuloksiin. Nuorisobarometreja on julkaistu vuodesta 1994 lähtien ja niissä on selvitetty nuorten asenteita ja arvoja. Barometrin otoksen muodostavat 15–29-vuotiaat suomalaiset nuoret. Tutkimukseen osallistui 1900 nuorta. (Myllyniemi 2006, 14.) On otettava huomioon, että 15-vuotiaan ja seitsemäsluokkalaisen (13–14-vuotiaan) mielipiteet ja ajatukset voivat erota hyvinkin paljon toisistaan, eivätkä nuorisobarometrin tulokset ole täysin verrattavissa tutkimuksemme seitsemäsluokkalaisten tuloksiin. Tulokset voivat kuitenkin olla suuntaa antavia.

7.7.1 Uskonnolliset kysymykset ja niistä jutteleminen

Lähes 70 prosenttia kyselyymme vastaajista oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Ajattelen/pohdin uskonnollisia kysymyksiä (esim. onko jumala olemassa)”. Lähes 85 prosenttia vastaajista oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Haluaisin jutella jonkun kanssa uskontoon liittyvistä asioista”. Jokseenkin eri mieltä väitteestä oli pojista noin 30 prosenttia, tytöistä noin 15 prosenttia. Kukaan vastaajista ei ollut väitteen kanssa täysin samaa mieltä, mutta seitsemän prosenttia vastanneista oli väitteestä jokseenkin samaa mieltä.

Kinnusen (1992, 70) mukaan monet kuudes - ja seitsemäsluokkalaiset pohtivat uskonnollisia kysymyksiä, mutta eivät kuitenkaan keskustele ajatuksistaan kenenkään kanssa. ”Uskon asia” -nuorisobarometri (2006) on selvittänyt muun muassa sitä, kenen kanssa nuoret keskustelevat uskonnollisista kysymyksistä. Barometrissa selviää, että nuoret

keskustelevat näistä asioista ”joskus” enemmän ystäviensä kuin vanhempiensa kanssa. Sukupuolten välillä oli eroja, naiset keskustelivat selvästi miehiä enemmän näistä asioista. (Myllyniemi 2006, 71–72.)

7.7.2 Usko jumalaan

Seitsemäsluokkalaisista vähän yli puolet oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Uskon, että jumala on olemassa”. Pojista täysin eri mieltä väitteestä oli lähes 50 prosenttia ja vastaavasti tytöistä noin 30 prosenttia. Kielteisyys uskontoa ja Jumalan olemassaoloa kohtaan lisääntyy lähestyttäessä murrosikää. Erityisesti pojat epäilevät tyttöjä enemmän Jumalan olemassaoloa. (Lahti 1983, 44; Kinnunen 1992, 69; Oikarinen 1998, 175.)

Lähes 30 prosenttia oli täysin eri mieltä väitteestä ”En usko mihinkään jumaluuteen”. ”Uskon asia” -nuorisobarometrin (2006) mukaan kristinuskon Jumalaan uskoo noin joka kolmas nuori. Lähes kaksi vastaajaa kolmesta uskoo jonkinlaiseen henkeen, jumalaan tai elämänvoimaan. (Myllyniemi 2006, 76–77.)

7.7.3 Rukoileminen

Seitsemäsluokkalaiset eivät pitäneet rukoilemista tärkeänä, sillä lähes 80 prosenttia oli täysin tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Rukoileminen on minulle tärkeää”. Vastaajista 13 prosenttia oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Rukoilemisen tärkeys korostui hieman jos nuorella oli huolia. Vastaajista noin 20 prosenttia oli täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Rukoilen, kun minulla on huolia”. Tässä väitteessä oli selkeä ero tyttöjen ja poikien välillä. Pojista noin 65 prosenttia oli väitteestä täysin eri mieltä ja vastaavasti tytöistä hieman alle 50 prosenttia.

Vastaajista melkein puolet oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä siitä, että ”Rukous on vain pelkkä tapa”. Vaikka suurin osa nuorista ei siis pitänyt rukoilua itselleen kovin tärkeänä, he eivät myöskään nähneet sitä ”pelkkänä tapana”. Vastaajista kolme neljäsosaa oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Jos rukoilen, tunnen olevani lähellä jumalaa”. Noin 70 prosenttia seitsemäsluokkalaisista ilmoitti olevansa täysin eri

tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Haluaisin tuntea olevani lähellä jumalaa”. Kinnunen (1992, 71) toteaa, että yhä harvemmillä oppilailla on kokemuksia Jumalan läsnäolosta ja johdatuksesta. ”Uskon asia” -nuorisobarometrin (2006) mukaan vain noin joka kymmenes 15–29-vuotias nuori rukoilee päivittäin (Myllyniemi 2006, 70).

7.7.4 Elämänkysymykset ja uskontojen kunnioitus

Väite ”Uskon, että elämälläni on tarkoitus” sai vastauksia melko tasaisesti kaikkiin viiteen vastausvaihtoehtoon. Vastaajista lähes 30 prosenttia oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä, kun taas hiukan yli 70 prosenttia vastaajista oli väitteestä täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. ”Uskon asia” -nuorisobarometrin (2006) mukaan valtaosa 15–19-vuotiaista nuorista ajattelee ”elämän tarkoitusta” joskus tai usein (Myllyniemi 2006, 67).

Mielipiteet jakautuivat myös tasaisesti väitteessä ”Mietin jatkuuko elämä kuoleman jälkeen”. Hiukan yli 40 prosenttia seitsemäsluokkalaisista oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä, kun taas noin 60 prosenttia vastaajista oli väitteestä täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Tytöistä 20 prosenttia ja pojista 35 prosenttia ei miettinyt lainkaan, onko kuoleman jälkeen elämää.

Vastaajista yli puolet (56 %) ilmoitti olevansa täysin eri tai jokseenkin eri mieltä väitteestä ”Joitakin uskontoja minun on vaikea kunnioittaa”, noin viidesosa vastasi siltä väliltä ja hiukan yli neljäsosa oli jokseenkin samaa tai täysin samaa mieltä. Seitsemännellä luokalla evankelisluterilaisessa uskonnon opetuksessa käsitellään maailmanuskontoja, uskonnon ulottuvuuksia ja sen vaikutuksia yksilöön, yhteisöön ja kulttuuriin. Ortodoksista uskonnon opetusta saavat seitsemäsluokkalaiset tutustuvat ortodoksisen kirkon historiaan ja perehtyvät Raamattuun. (Keravan perusopetuksen aineopetussuunnitelma 2004, 118, 123.)

7.7.5 Seurakuntien toimintaan ei osallistuta

Seitsemäsluokkalaiset eivät osallistu vapaa-ajallaan seurakuntien tai uskonnollisten yhteisöjen toimintaan. Peräti 93 prosenttia vastaajista oli täysin eri tai jokseenkin eri miel-

tä väitteestä ”Osallistun vapaa-ajallani jonkin seurakunnan tai uskonnollisen yhteisön toimintaan (esim. leirit, kerhot)”. Tämä luku ei yllättänyt meitä, koska osasimme olettaa, että seitsemäsluokkalaiset eivät osallistu vapaa-ajallaan seurakuntien toimintaan, niin kuin valtakunnallisestikin on todettu. Kysyimme vielä avoimella kysymyksellä ”Mihin seurakunnan tai uskonnollisen yhteisön toimintaan olet vapaa-ajallasi osallistunut lukuvuonna 2009–2010?”. Melkein kaikki vastasivat, etteivät he ole osallistuneet mihinkään toimintaan.

Kirkon nelivuotiskertomuksesta vuosilta 2000–2003 käy ilmi, että varhaisnuorten ryhmään osallistuneiden määrä on laskenut 16,0 prosentista 14,5 prosenttiin. Varhaisnuorten kerhoihin osallistuneista vain 13 prosenttia oli yli 12-vuotiaita. Tämä laskusuunta jatkui seuraavalle kertomuskaudelle, jolloin vuonna 2007 varhaisnuorten kerhoihin osallistui enää 13,2 prosenttia 7–14-vuotiaista. Laskusuunta selittyy osittain sillä, että ikäluokat ovat pienentyneet. (Kirkon tutkimuskeskus 2004, 157; Kirkon tutkimuskeskus 2008, 134.)

7.7.6 Perhe ja uskonnollisuus

Löysimme joitakin eroja perhemuotojen väliltä. Näyttää siltä, että ydinperheissä asuvat seitsemäsluokkalaiset olivat uskontomyönteisempiä, kuin muilla tavoin asuvat. Ydinperheessä asuvia oli (70/105), uusperheessä asuvia (10/105), äidin kanssa asuvia oli (16/105) ja muuksi perhemuodoksi ilmoitti (8/105). Näitä tuloksia ei voi kuitenkaan pitää täysin luotettavina, koska otos on niin pieni. Kuitenkin prosentuaalisesti perhemuotojen määrät mukailevat kansallisia lukuja.

Ydinperheessä asuvat nuoret suhtautuivat myönteisemmin uskonnollisuuteen kuin muut nuoret. Väite ”Ajattelen/pohdin uskonnollisia kysymyksiä (esim. onko jumala olemassa)”, ydinperheessä asuvista 62 prosenttia oli täysin eri tai jokseenkin eri mieltä, uusperheessä asuvista 70 prosenttia, äidin kanssa asuvista 81 prosenttia, kun taas muulla tavoin asuvista 88 prosenttia oli väitteestä täysin eri tai jokseenkin eri mieltä. Samansuuntaisia eroja oli havaittavissa väitteessä: ”Haluaisin jutella jonkun kanssa uskontoon liittyvistä asioista”.

Täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä väitteestä ”Uskon, että jumala on olemassa” oli ydinperheessä asuvista 34 prosenttia, kun muissa perhemuodoissa lukemat olivat 0–20 prosentin välillä. Väite ”En usko mihinkään jumaluuteen” sai vastauksia suhteellisen tasaisesti kaikkiin vastausvaihtoehtoihin. Ydinperheessä asuvista noin 20 prosenttia oli väitteestä täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä, äidin kanssa ja muulla tavoin asuvista 25 prosenttia ja uusperheessä asuvista 40 prosenttia.

Ydinperheessä asuvat nuoret pitivät rukoilemista tärkeämpänä kuin muut nuoret. Ydinperheessä asuvista 27 prosenttia oli täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä väittämästä ”Rukoileminen on minulle tärkeää”, kun taas muilla lukemat olivat alle 10 prosentin. Väittämässä ”Rukoilen kun minulla on huolia”, pysyivät ydinperheen nuorten osalta samoissa prosenttiluvuissa. Uusperheiden nuorista 20 prosenttia oli väittämästä täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä.

Eri perhemuotojen nuorten välillä ei ollut juurikaan eroja väittämässä ”Rukous on vain pelkkä tapa”. Näyttää siltä, että yli puolet nuorista ei pidä rukousta vain pelkkänä tapana, riippumatta perhemuodosta. Tämä saattaa kertoa siitä, että nuorille rukous on myös kulttuuri- ja perinnesidonnainen, kunnioitettava tapa ja vaikka eivät kokisi rukousta itselleen tärkeänä, he eivät kuitenkaan koe sitä turhana tapana.

”Jos rukoilen, tunnen olevani lähellä jumalaa”. Ydinperheessä asuvista 34 prosenttia oli väitteen kanssa täysin samaa mieltä, jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Uusperheessä asuvista yksikään ei ollut täysin samaa mieltä ja 30 prosenttia oli väitteestä jokseenkin samaa mieltä tai siltä väliltä. Äidin kanssa asuvista yksikään ei ollut täysin samaa, eikä jokseenkin samaa mieltä, 13 prosenttia vastasi siltä väliltä. Muissa perhemuodoissa asuvista kaikki olivat jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä. Ydinperheessä asuvista 44 prosenttia oli väitteestä ”Haluaisin tuntea olevani lähellä jumalaa” täysin eri mieltä, kun muilla vastaavasti lukemat olivat 63–75 prosentin välillä.

Ydin- ja uusperheessä asuvat suhtautuivat muita positiivisemmin väitteeseen ”Uskon, että elämälläni on tarkoitus”. Ydinperheessä asuvista 47 prosenttia ja uusperheessä asuvista 70 prosenttia olivat väitteestä täysin samaa tai jokseenkin samaa mieltä. Muilla luvut olivat 25 prosenttia. Ydinperheessä asuvat mieltivät myös muita enemmän jatkuu-

ko elämä kuoleman jälkeen. Ydinperheessä asuvista 34 prosenttia oli jokseenkin tai täysin eri mieltä väitteestä ”Mietin jatkuuko elämä kuoleman jälkeen”, kun muilla lukemat olivat 50–75 prosentin välillä.

Muulla tavoin asuvat olivat muita perhemuotoja suvaitsevaisempia muita uskontoja kohtaan. Muulla tavoin asuvista 88 prosenttia oli väitteestä ”Joitakin uskontoja minun on vaikea kunnioittaa” täysin eri tai jokseenkin eri mieltä. Uusperheessä asuvista 70 prosenttia, äidin kanssa asuvista 63 ja ydinperheessä asuvista 49 prosenttia oli väitteestä täysin eri tai jokseenkin eri mieltä.

Emme löytäneet merkittäviä eroja perhemuotojen väliltä väitteessä ”Osallistun vapaa-ajallani jonkin seurakunnan tai uskonnollisen yhteisön toimintaan (esim. leirit, kerhot)”. Seitsemäsluokkalaiset eivät siis osallistu vapaa-ajallaan seurakuntien toimintaan asuivat he sitten ydinperheessä tai muulla tavoin, vaikka tuloksistamme voimme päätellä, että ydinperheissä asuvat ovat muita uskontomyönteisempiä. On kuitenkin edelleen muistettava, että otoksemme oli niin pieni, että erot saattavat tulla myös vastaajien vähydestä.

7.7.7 Johtopäätökset

Tutkimuksemme tulokset tukevat sitä tietoa, mikä on jo pitkään ollut tiedossa: vanhemmat varhaisnuoret ovat väliinputoajia ja haaste kirkon varhaisnuorisotyölle. Lisäksi kyselyymme vastanneilla nuorilla näyttäisi olevan paljon harrastuksia, mikä varmasti osaltaan vaikuttaa siihen, ettei seurakunnan toimintaan osallistuta. Seurakunnille on edelleen haasteellista saada nuoria mukaan toimintaan. Vaikka seurakunnan toimintaan ei osallistuttaisikaan, ei se välttämättä tarkoita sitä, ettei nuori olisi uskonnollinen tai pohtisi hengellisiä asioita mielessään.

Pohdimme perheen merkitystä nuoren uskonnollisuudessa. Lapsen uskonnollinen kehitys on luonnollisestikin sidoksissa hänen elinympäristöönsä. Uskonnollisella kotitaustalla on merkitystä nuoren lähestyttäessä murrosikää. Pruukin (2010) mukaan on todennäköistä, että ihminen on aikuisiässä tavalla tai toisella uskonnollinen, mikäli lapsuuden koti on ollut uskonnollinen. Monet nuoret voivat kapinoida vanhempiaan vastaan, mutta

pääsääntöisesti nuoret omaksuvat sen arvomaailman, mikä on vallinnut lapsuudenkodissa. (Pruuki 2010, 224.)

Huomaamamme erot eri perhemuotojen välillä voisivat siis ehkä johtua siitä, että ydinperheiden vanhemmat saattavat olla uskonnollisempia kuin muiden perheiden vanhemmat. Ovatko avioerot ja uuden kumppanin kanssa perheen perustaminen harvinaisempaa uskonnollisesti aktiivisilla kuin muilla? Onko avioliitolla suurempi merkitys uskonnollisesti aktiivisten ydinperheiden vanhemmille ja ovatko he esimerkiksi halukkaampia työskentelemään avioliiton onnistumisen eteen kuin muiden perheiden vanhemmat? Emme kuitenkaan väitä etteivätkö uskossa olevat voisivat erota tai perustaa uutta perhettä tai sitä, että kaikki muut paitsi ydinperheet eivät voisi olla uskonnollisesti aktiivisiä. Pruuki (2010) toteaa, että lapset ja nuoret eivät tule tyhjiöstä, sillä uskonnollista kasvatusta on joka perheessä. Pruuki (2010) huomauttaakin, että uskontoon liittyvä ahdistunut ilmapiiri tai vaikeneminen on myös kasvatusta. (Pruuki 2010, 224.)

Huomasimme eroja tyttöjen ja poikien välillä. Esimerkiksi tytöt halusivat jutella poikia enemmän jonkun kanssa uskontoon liittyvistä asioista. Kinnusen (1996, 25) mukaan uskonnollista aktiivisuutta, myönteisyyttä tai omakohtaisuutta ilmaisevilla mittareilla tytöt saavat korkeammat pistemäärät. Voidaankin pohtia, että onko uskonto naisistunut. Tämä on todettu tutkimuksissakin. Niemelän (2003) mukaan naiset ovat uskonnollisempia kaikissa ikäryhmissä koko läntisessä maailmassa. Selityksiä tähän on haettu muun muassa siitä, että naiset ovat eri elämänvaiheissaan lähempänä elämän ja kuoleman kysymyksiä kuin miehet. Selitystä on myös etsitty muun muassa siitä, että valtaosa uskonnollisten yhdyskuntien uskontokasvattajista on naisia. Tämä vaikuttaa tietysti lapsen ajatusmaailmaan siinä mielessä, että jo pienenä lapsi sisäistää ajatuksen siitä, että uskonasiat ovat ”naisten juttuja”. (Niemelä 2003, 189–191.)

Maallistuminen eli sekularisaatio näkyy myös varmasti tutkimuksemme tuloksissa. Evankelis-luterilaisen kirkon jäsenmäärä on ollut laskusuunnassa jo pitkään ja muutenkin on etäännytty kirkosta. Evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuului vuoden 2009 lopussa 79,7 prosenttia suomalaisista, kun taas esimerkiksi vuoden 2003 lopussa kirkkoon kuului 84,1 prosenttia suomalaisista. (Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a.; Kirkon tutkimuskeskus 2004, 89.) Suomalaiset osallistuvat vähenevässä määrin jumalanpalve-

luksiin ja muihin seurakunnan tilaisuuksiin. Valtaosalla tärkeimmät syyt kuulua kirkkoon on se, että saa kirkollisen hautaan siunaamisen, kirkollisen vihkimisen ja lapselle kristillisen kasteen (Gallup Ecclesiastica 2007). Uskonnon harjoittaminen on suomalaisilla lähinnä yksityistä. Suomalaiset eivät ole kovin ahkeria kirkossakävijöitä, mutta valtaosa suomalaisista rukoilee tai harjoittaa muulla tavoin uskontoa yksityisesti. (Niemelä 2003, 176.) Kääriäinen, Niemelä & Ketola (2003, 261) toteavat, että ”uskonnollisuus ei ole häviämässä Suomessa mihinkään, vaan modernin kirkkokansan uskonnollisuus on vain muuttunut”.

Luultavimmin valtaosa tutkimuksemme seitsemäsluokkalaisista osallistuu aikanaan rippikouluun ja osa heistä saattaa innostua esimerkiksi isostoiminnasta jääden mukaan seurakunnan nuorisotyöhön. Osa ei välttämättä halua osallistua isostoimintaan, mutta he saattavat pohtia mielessään hengellisiä asioita aiempaa enemmän. Osa taas käy rippikoulun miettimättä sen enempää uskon asioita jälkeenpäin. Osa jättää rippikoulun käymättä syystä tai toisesta, tai käy Prometheus-leirin tuki ry:n järjestämällä aikuistumisleirillä, joka on tarkoitettu katsomuksiin sitoutumattomille nuorille. Kävi nuori rippikoulun tai ei, on melko varmaa, että hänen ajatusmaailmansa muuttuu vielä moneen kertaan ja näin käy myös hänen suhtautumiselleen uskonnollisiin ja elämäkysymyksiin liittyvissä asioissa.

8 POHDINTA

Hyvinvointi on käsitteenä hyvin laaja. Se kattaa niin objektiivisen kuin subjektiivisenkin näkökulman ja saattaa näyttää hyvin erilaiselta tilastojen kautta kuin yksilön kertomana. Tutkimuksessamme seitsemäsluokkalaisten hyvinvointi hänen omana kokemuksenaan näytti olevan hyvin erilainen kuin esimerkiksi usein julkisessa keskustelussa esille tuotu näkökanta, jonka mukaan kasvatusvastuu olisi siirretty kodilta kouluille.

Suurin osa seitsemäsluokkalaista kuitenkin kertoi, että kotona on välittävät vanhemmat, jotka auttavat ja tukevat ja kuuntelevat heitä. Mielenkiintoista tutkimuksessamme onkin se, että olemme saaneet esille itsensä seitsemäsluokkalaisten näkökulman, joka ei pääse esille mediassa samalla lailla kuin aikuisten näkökulma. Juuri tämän takia tarvitsemme myös lasten ja nuorten omia kokemuksia tilastojen, lukujen ja aikuisten mielipiteiden rinnalle.

Tutkimuksessa vertailimme tyttöjen ja poikien sekä eri perhemuodoissa asuvien nuorten vastauksia. Tuloksissa löytyi joissain kohdin selviä eroja, esimerkiksi uskonnollisuuteen liittyvissä kysymyksissä ja kouluun suhtautumisessa. Tällaisella ristiintaulukoinnilla tutkimme myös, näkyisikö vastauksissa eroa kouluhyvinvoinnissa sen mukaan, kumpaa koulua vastaaja kävi. Huomasimme kuitenkin, että vastaukset olivat hyvin samansuuntaisia riippumatta siitä, kävikö vastaaja Sompion koulua vai Keravanjoen koulua. Eroja kouluhyvinvoinnissa ei siis ollut koulujen välillä. Vastauksissa ei myöskään löytynyt eroa, tutkiessamme vastauksia suhteessa sisarusmäärään.

8.1 Tutkimusongelmaan vastaaminen

Tutkimme mielestämme seitsemäsluokkalaisten hyvinvointia oikeanlaisilla mittareilla. Kvantitatiivinen kyselylomake oli mielestämme sopiva tutkimusmenetelmä suuren joukon hyvinvoinnin mittaamiseen. Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksia (having, loving, being) apuna käyttäen saimme kyselylomakkeelle hyvän rakenteen, jonka avulla rakensimme opinnäytetyöllemme rungon. Saimme kyselylomakkeella tietoa seitsemäsluokkalaisten terveydestä, perhe- ja ystävyys-suhteista, kouluhyvinvoinnista, uskonnolli-

suudesta, epäsosiaalisesta ja epärehellisestä käyttäytymisestä sekä siitä, kenen kanssa ja kuinka usein seitsemäsluokkalaisten puhuivat päihteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Kyselylomakkeemme avoimet kysymykset antoivat seitsemäsluokkalaisten hyvinvointiin kokemuksellista näkökulmaa numeerisen datan lisäksi. Saimme avointen kysymysten avulla kuvailevaa tietoa perheiden yhteisen ajan vietosta, erinäisistä harrastuksista ja käsityksen siitä, keiden kanssa seitsemäsluokkalaisten puhui päihteisiin ja seksuaalisuuteen liittyvistä asioista.

Kyselymme tutki siis juuri sitä, mitä oli tarkoitus tutkia. Mielenkiintoista olisi kuitenkin tietää, kuinka paljon vastaukset muuttuisivat, jos vastaajina olisi ollut suurempi joukko keravalaisia seitsemäsluokkalaisten. Sataviisi vastaajaa oli kuitenkin niin pieni määrä, että tulokset eivät olleet yksinään kovin luotettavia. Tutkimuksen luotettavuutta kuitenkin paransi se, että löysimme useaan tulokseen tukea muista tutkimuksista, jotka olivat samansuuntaisia ja vahvistivat tulosten luotettavuutta. Epäsosiaalisesti ja rikollisesti käyttäytyviä olisi voinut tutkia tarkemmin, ilman pelkoa tunnistettavuudesta. Olisimme myös voineet vetää helpommin johtopäätöksiä esimerkiksi tyttöjen ja poikien välisistä eroista ja perhemuotojen välillä olevista eroista.

Kyselyn toteuttamisen jälkeen pohdimme, että vastaajien määrää olisi voinut saada suuremmaksi esimerkiksi motivoinnilla. Kouluilla olisi voinut pitää jonkinlaisen esittelytilaisuuden, jossa olisimme voineet motivoida seitsemäsluokkalaisten vastaamaan kyselyyn ja perustella, miksi vastaaminen olisi tärkeää. Nyt kyselyyn osallistuminen jäi rehtoreiden ja luokanvalvojen vastuulle ja osittain myös seitsemäsluokkalaisten oman mielenkiinnon ja motivaation varaan.

Pienestä otoksesta huolimatta, koimme löytäneemme suuntaviivat keravalalaisten seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista. Ne myötäilivät myös kansallisia tuloksia. Harmiksemme juuri pienten ryhmien tutkiminen ei tällä otoksella onnistunut kovin hyvin, ja se jäi vaivaamaan, sillä olisi ollut mielenkiintoista tutkia sitä vähemmistöä, jolle pahoinvointi on todellisuutta.

8.2 Opinnäytetyön parityöskentelyprosessi ja ammatillinen kasvu

Aloitimme opinnäytetyöprosessin marraskuussa 2008 ja meillä oli jo sitä ennen kokemusta toistemme kanssa työskentelystä muissa opiskeluihimme liittyvissä opinnoissa. Työ, Työyhteisöt ja Johtaminen -opintokokonaisuudessa teimme kehittämishankkeen seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista erään yläkoulun henkilökunnan näkökulmasta Järvenpäässä. Tunsimme toistemme työskentelytavat ja tiesimme, että yhteistyö välillä toimisi myös opinnäytetyön tekemisessä.

Työskentely oli meille alusta lähtien melko vaivatonta, sillä meillä oli kummallakin hyvin erilaiset vahvuusalueet, joita hyväksikäyttämällä saimme käyttöön parhaan osaamisemme. Työskentely jakaantui tasaisesti kummallekin ja varsinkin alussa teimme paljon työtä yhdessä, kirjoitimme yhdessä ja keskustelimme yhdessä opinnäytetyön sisällöstä. Opinnäytetyön tulosten analysointivaiheessa koimme hyväksi ratkaisuksi jakaa teemat ja tulokset vastuualueisiin. Vaikka jaoinme esimerkiksi tutkimuksen tulokset teemoihin ja päätimme, kumpi meistä keskittyy mihinkin teemaan, teimme silti työtä suurimmaksi osaksi yhdessä. Huomasimme, että yhdessä tekeminen lisäsi motivaatiotamme ja tämän lisäksi vieressä oli ihminen, jolta sai kommentteja omaa analyysia tehdessä. Lopuksi kävimme läpi toistemme kirjoittamia tekstejä, teimme niistä huomioita ja saatoimme ehdottaa tai myös itse lisätä toisen tekstiin esimerkiksi analyysia, päätelmiä tai pohdintaa. Vaikka omalle tekstille saattoi tulla sokeaksi, toinen oli neuvomassa ja antamassa ideoita.

Opinnäytetyön tekeminen oli prosessina meille pitkä. Alun perin meillä oli aikomuksena tehdä opinnäytetyö yhteistyössä Järvenpään kaupungin kanssa ja pientä kiinnostusta työhön löytyikin. Kuitenkin yhteydenpito Järvenpään kaupungin osalta oli hyvin vähäistä ja tutkimuslupa jäi loppujen lopuksi saamatta. Tämän vuoksi tutkimuksemme toteuttaminen siirtyi ja saattoi olla kuukausia, ettemme saaneet työtä laisinkaan eteenpäin. Tämä vaati meiltä joustavuutta ja motivaatiota, ja kun lopulta saimme tutkimusluvan Keravan kaupungilta, sai opinnäytetyön teko uutta vauhtia ja innostusta.

Tiedon ja osaamisen karttuminen opinnäytetyötä tehdessä oli meille kummallekin yllätys. Opimme käyttämään webropolia ja SPSS-ohjelmaa, joiden lisäksi saimme koke-

musta verkostoitumisesta ja yhteistyökumppaneiden kanssa työskentelystä. Eritoten hyvinvoinnin osatekijöiden ymmärtäminen ja niistä koostuva laaja kokonaisuus alkoivat selkiintyä, kun muotoilimme kyselylomaketta. Pääsimme perehtymään siihen, millaista on seitsemäsluokkalaisten arki ja minkälaisia toimintaympäristöjä siihen voi kuulua. Yllätyksenä kuitenkin tuli osaamisen ja tiedon määrä, joka opinnäytetyötä tehdessä oli kertynyt. Lähteitä käytimme todella paljon ja tämän hetkinen suomalaisten yläkoululaisten hyvinvoinnin tila on meillä hyvin tiedossa. Perehtyneisyys näkyi mielestämme erityisesti opinnäytetyön julkistamisseminaarissa, jossa osasimme perustella valintojamme ja esitellä tutkimuksemme tuloksia peilaten niitä aikaisempiin tutkimuksiin. Se yllätti meidät itsemmekin.

8.3 Tutkimustulosten hyödyntäminen

Uskomme, että tutkimustuloksistamme on hyötyä Lapsen Ääni -kehittämisohjelmalle, joka kerää seurantatietoa lasten, nuorten ja lapsiperheiden peruspalveluiden tilasta ja hyvinvoinnin kehityksestä. Tutkimuksemme on tuottanut tietoa juuri seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista ja osoittanut muutamia tärkeitä asioita seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista. Tutkimuksemme tuo esille samoja koulutyön kehittämiseen liittyviä aiheita, jotka myös valtakunnallisesti on otettu esille. Näitä on erityisesti kouluun suhtautuminen, koulussa viihtyminen ja koulukiusaamisen yleisyys.

Koulutyön kehittämishaasteena näemme erityisesti poikien kouluun suhtautumisen ja koulussa viihtymisen. Kuten aiemmissakin tutkimuksissa, myös meidän tutkimuksemme osoitti, että pojat ovat useammin ilman läheistä ystävyssuhdetta, heihin kohdistuu enemmän koulukiusaamista ja he joutuvat useammin väkivaltaa sisältäviin tilanteisiin kuin tytöt. Tutkimuksemme mukaan kouluun suhtautuminen oli pojilla negatiivisempaa ja myös perustilastojen mukaan pojat viihtyivät koulussa huonommin ja keskeyttivät koulun useammin kuin tytöt (Gissler ym. 2006, 35).

Pitää kuitenkin muistaa, että jokaisella nuorella on erilainen tapa ilmaista ongelmia tai oireilla, kun on paha olla. Esimerkiksi pojat ilmaisevat aggression selvästi ulospäin, jolloin se tulee huomattua, kun taas tytöt kääntävät aggression itseensä. Aggressio, jota

ei ilmaista, saattaa ilmetä esimerkiksi masennuksena. (Väestöliitto 2010.) Näin ollen emme voi olettaa, että oireilu koulussa, esimerkiksi lintsaaminen ja jälki-istunnot, jotka ovat selvästi pojilla yleisempiä, tarkoittaisivat sitä, että pojilla pahoinvointi olisi yleisempää. Tytöt saattavat myös oireilla, mutta heidän tapansa oireilla saattaa olla useammin passiivis-aggressiivista.

Pahoinvoivien nuorten auttamiseksi ja tukemiseksi tulisi mielestämme nyt käyttää erityisesti aikaa ja rahaa. Koulusurmat ja muut niin sanotut laajennetut itsemurhat ovat mielestämme osoittaneet, ettei nuorten mielenterveyspalveluihin panosteta tarpeeksi. Toivomme että nuorten hyvinvointiin panostettaisiin korjaavien keinojen lisäksi myös ehkäisevästi; hyvillä peruspalveluilla, matalan kynnyksen palveluilla, nuorisotyön jalkautumisella ja mahdollisuudella saada tukea varhaisessa vaiheessa, ennen suurempien ongelmien ja pahoinvoinnin syntyä. Näillä keinoilla voitaisiin parantaa monien nuorten tulevaisuudennäkymiä. Mielestämme tämä muutos on erityisesti poliittinen: lapsiperheisiin, lapsiin ja nuoriin sekä heidän hyvinvointiin tulisi panostaa selvästi enemmän.

Toivomme, että Lapsen Ääni -kehittämishjelma pyrkii kehittämään näiden saamiemme tietojen avulla peruspalveluita ja toteuttamaan Kaste-hankkeen valtakunnallisia tavoitteita. Myös Keravan kaupunki saa tutkimuksestamme tietoa keravalaisten seitsemäsluokkalaisten hyvinvoinnista ja mahdollisuuden tutkia kehittämistarpeita koulutyön suhteen.

Tutkimuksestamme voisi olla hyötyä myös Keravan seurakunnalle. He voisivat kehittää sellaista toimintaa, mikä saisi juuri seitsemäsluokkalaisten kiinnostumaan. Seurakunta voisi kysyä seitsemäsluokkalaisilta itseltään, mikä olisi se ”juttu”, joka saisi nuoren mukaan seurakunnan toimintaan. Seurakunta voisi tarjota jotain sellaista toimintaa, mitä muilla ei ole. Elina Kaikkosen (henkilökohtainen tiedonanto 2.9.2010) mukaan seitsemäsluokkalaisilta on yritetty tiedustella toiveita varhaisnuorisotyön toimintaan liittyen ja yritetty toteuttaa toiveita niin hyvin kuin mahdollista, mutta tästä huolimatta seitsemäsluokkalaisten ei ole saatu mukaan toimintaan. Mielenkiintoisen toiminnan kehittäminen on varmasti haasteellista, koska uskonnon merkitys vaikuttaisi olevan hyvin vähäinen seitsemäsluokkalaisten elämässä. Myös kirkolla on mahdollisuus vaikuttaa nuorten

hyvinvointiin. Seurakunnan nuorisotyöllä, pahoinvointia ehkäisevänä tekijänä ja nuoren kehityksen tukijana, saattaa olla suurikin merkitys joillekin nuorille.

Mielestämme olisi tärkeää, että seurakunta tulisi tutuksi seitsemäsluokkalaisille muullakin tavalla kuin tutustumalla kirkkoon tai kuuntelemalla päivänavauksia. Keravan seurakunnan visiona on kuitenkin olla helposti lähestyttävä yhteisö. Ehkä seurakunta voisi jalkautua vaikkapa kouluihin ja tehdä siellä seurakunnan toimintaa enemmän tutuksi. Elina Kaikkosen (henkilökohtainen tiedonanto 12.8.2010) mukaan yläkouluissa on toiminut aiempina vuosina koulupastoritoiminta. Mielestämme olisi hienoa jos seurakunnan toimintaa voisi järjestää koulun tiloissa koulupäivän jälkeen. Ehkä kynnys osallistua seurakunnan toimintaan madaltuisi samalla. Elina Kaikkosen (henkilökohtainen tiedonanto 2.9.2010) mukaan koulun tiloissa toimii varhaisnuorille ja heitä vanhemmille nuorille tarkoitettu kerran viikossa kokoontuva sählykerho.

8.4 Jatkotutkimushaasteita

Huomasimme työssämme olevan aiheita, joita olisimme halunneet tutkia joko tarkemmin tai joiden tutkimista olisimme halunneet laajentaa esimerkiksi syventävin haastatteluin. Seuraavassa esittelemme jatkotutkimushaasteita.

Kouluun suhtautuminen ja koulussa viihtyminen ovat aihealue, josta haluaisimme tutkia esimerkiksi sukupuolten välisiä eroja ja yhtäläisyyksiä. Koulussa oppilas viettää vähintään yhdeksän vuotta elämästään ja ne kokemukset, joita koulussa hankitaan vaikuttavat oppilaan koko loppuelämään. Koulun tulisi olla mahdollisimman tasapuolinen, riippumatta sukupuolesta, temperamentista, taustasta tai mistään muusta tekijästä. Eroja, yhtäläisyyksiä ja erityishaasteita tutkimalla voitaisiin päästä lähemmäs sitä tilannetta, jossa erilaisuus käännettäisiin voimavaraksi ja opetustilanne antaisi positiivisia oppimiskokemuksia kaikille lapsille.

Aamupalan ja kouluruoan syömättä jättämisen yhteys negatiiviseen minäkuvaan on mielestämme ajankohtainen jatkotutkimushaaste. Saamiemme tulosten mukaan suurin osa nuorista, jotka eivät juuri koskaan syöneet aamupalaa tai kouluruokaa, suhtautuivat

negatiivisesti omaan ulkonäköönsä ja olemukseensa. Olisi mielenkiintoista tutkia tarkemmin, kuinka syöminen tai syömättä jättäminen ovat yhteydessä nuoren kokemukseen ulkonäöstään ja millainen psyykkinen prosessi sen taustalla on. Haluaisimme tutkia nuoren omaa kokemusta siitä, kuinka media, kaverit tai vaikkapa perhetausta vaikuttavat omaan identiteettiin ja kokemukseen ulkonäöstään.

Allardtin (1976) hyvinvoinnin ulottuvuuksista itsensä toteuttamista ja sen merkitystä nuoren elämässä olisimme halunneet tutkia vielä tarkemmin. Esimerkiksi syventävillä haastatteluilla olisi ollut mielenkiintoista tutkia, kuinka osallisuus kotona, koulussa ja vapaa-ajalla, vertaisryhmään kuuluminen, omien mielipiteiden esiin tuominen ja kuuluksi tulemisen kokemus vaikuttavat nuoren näkemykseen omasta itsestään ja omasta hyvinvoinnistaan. Onko kuulluksi tulemisella ja itsensä arvokkaaksi kokemisella vaikutusta ehkä nuoren kehitykseen, tulevaisuuden suunnitelmiin tai itsetuntoon? Mielenkiintoinen tutkimusaihe olisi myös, mikä merkitys harrastuksilla on nuorelle ja kuinka harrastukset vaikuttavat psyykkiseen hyvinvointiin ja minäkuvaan.

Olisi kiintoisaa saada tietää muuttuisivatko tutkimuksemme tulokset uskonnollisuuteen liittyvissä kysymyksissä esimerkiksi rippikoulun käymisen jälkeen. Kaikki vastaajat eivät välttämättä kuulu evankelis-luterilaiseen kirkkoon tai mihinkään uskonnolliseen yhteisöön, mutta voidaan olettaa, että suurin osa vastanneista on evankelis-luterilaisen kirkon jäseniä. Kuten olemme aiemmin todenneet, valtaosa evankelis-luterilaiseen kirkkoon kuuluvista käy rippikoulun. Lisäksi olisi kiintoisaa tutkia suurempaa joukkoa, jotta tutkimuksemme tulokset olisivat luotettavammat.

Tutkimuksemme nuoret eivät osallistu vapaa-ajallaan seurakuntien tai uskonnollisten yhteisöjen toimintaan. Olisi kiintoisaa saada tietää mikä on se syy, miksi seurakunnan toimintaan ei osallistuta. Nuorilta voisi myös kysyä, mikä saisi heidät osallistumaan seurakunnan toimintaan. Löysimme tutkimuksessamme eroja eri perhemuotojen välillä, joten olisi kiintoisaa saada tietää eroaako uskonnollinen kasvatus erilaisissa perheissä. Nuorilta voisi myös kysyä minkälaista uskontokasvatusta he ovat kotona saaneet.

LÄHTEET

- Aalberg, Veikko & Siimes, Martti A. 2007. Lapsesta aikuiseksi: nuoren kypsyminen naiseksi tai mieheksi. Helsinki: Nemo.
- Aalto, Mervi 2003. Nuorten kokema yksinäisyys ja sen yhteys tulevaisuusorientaatioon. Helsingin yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu –tutkielma. Viitattu 21.9.2010 <https://oa.doria.fi/dspace/bitstream/10024/4011/1/nuortenk.pdf>.
- Aaltonen, Marjo; Ojanen, Tuija; Vihunen, Riitta & Vilén, Marika 2003. Nuoren aika. Porvoo: WS Bookwell Oy.
- Aho, Tuulia; Kotiranta-Ainamo, Anna; Pelander, Anne; Rinkinen, Tuija 2008. Teoksessa Paula Alkio (toim.) Puhutaan seksuaalisuudesta. Helsinki: VL-Markkinointi Oy.
- Allardt, Erik 1976. Hyvinvoinnin ulottuvuuksia. Porvoo: WSOY.
- Barck, Heini & Hämäläinen, Elisa 2007. Nuorten kokemuksia ja mielipiteitä päihteistä. Kyselyiden pitäminen Apollon ja Pohjois- Haagan yhteiskouluissa. Stadia, Helsingin ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäyetyö. Viitattu 25.5.2010 <https://oa.doria.fi/bitstream/handle/10024/29133/stadia-1195213435-9.pdf?sequence=1>.
- Dunderfelt, Tony 1998. Elämänkaaripsykologia. Porvoo: WSOY.
- Elinkeinoelämän keskusliitto. 2009. Naiset tasavertaisesti miesten kanssa työelämässä. Viitattu 22.4.2010 http://www.ek.fi/www/fi/tyoelama/naiset_ja_miehet/index.php.
- Gallup Ecclesiastica 2007. Kirkkoon kuulumisen syyt. Viitattu 26.8.2010 <http://www.evl.fi/kkh/ktk/kuvat/ktsyyt90.jpg>.

- Gissler, Mika; Puhakka, Tiina; Vuori, Mika & Karvonen, Sakari 2006. Poikien ja tyttöjen hyvinvointi ja terveys tilastoina. Teoksessa Sakari Karvonen (toim.) Onko sukupuolella väliä? Hyvinvointi, terveys, pojat ja tytöt. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes,18–41.
- Harppi-hanke 2009. UUSI SELVITYS: Riihimäen seudun lasten ja nuorten energiajuomien käyttö karkaamassa käsistä. Viitattu 27.4.2010
<http://lisa.hyrinet.fi/~harppi/energiajkysely09.html>.
- Hirsjärvi, Sirkka; Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2009. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.
- Hokkanen, Tiina 2002. Sitä eletään sitä eronneen perheen elämää. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 119–140.
- Holm, Nils G. 2005. Kehityopsykologisia näkemyksiä uskonnonopetukseen. Teoksessa Arto Kallioniemi & Juha Luodeslampi (toim.) Uskonnonopetus uudella vuosituhannella. Helsinki: Kirjapaja Oy, 146–167.
- Jansa, Kati 2010. Varhaisnuorisotyö seurakunnassa. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten Keskus Oy, 266–283.
- Jarasto, Pirkko & Sinervo, Nina 1997. Alle kouluikäisen lapsen maailma. Jyväskylä: Gummerus.
- Järvinen, Leena 2009. Isovanhemmuus lapsiperheiden voimaannuttajana. Hyvinvointi TV:n ohjelmatuotantoa. Laurea-ammattikorkeakoulu. Laurea Otaniemi. Terveysten edistämisen koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Viitattu 23.4.2010
<https://publications.theseus.fi/bitstream/handle/10024/2227/JarvinenLeena.pdf?sequence=1>.

- Kaikkonen, Elina 2010. Oppisopimusopiskelija, Keravan seurakunta. Kerava. Sähköpostiviesti 12.8 & 2.9. Vastaanottaja Jenny Lilja. Tuloste tekijän hallussa.
- Kantomaa, Marko & Lintunen, Taru 2008. Henkinen hyvinvointi ja oppiminen. Teoksessa Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Viitattu 30.4.2010
[http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/080129Liikuntasuosituskirja\(kevyt\)_08.pdf](http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/080129Liikuntasuosituskirja(kevyt)_08.pdf).
- Karma, Kai 1987. Käyttäytymistieteiden metodologian perusteet. Helsinki: Otava.
- Karvonen, Sakari 2006. Johdanto – Sukupuolittunut hyvinvointi? Teoksessa Sakari Karvonen (toim.) Onko sukupuolella väliä? Hyvinvointi, terveys, pojat ja tytöt. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosiain neuvittelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes, 8–13.
- Keravan kaupunki 2010a. Keravan kaupunki 2010 -taskutilasto. Viitattu 30.8.2010
http://www.kerava.fi/ep/tiedostot/2010_07_KvaTaskutilasto_2010_2.pdf.
- Keravan kaupunki 2010b. Sompion koulu. Viitattu 15.3.2010
http://www.kerava.fi/koulutus_sompio.asp.
- Keravan kaupunki 2010c. Keravanjoen koulu. Viitattu 17.3.2010
http://www.kerava.fi/koulutus_jaakkola.asp.
- Keravan perusopetuksen opetussuunnitelma 2004. Aineosio. Eri oppiaineiden opetussuunnitelmat. Viitattu 24.5.2010
http://www.kerava.fi/ep/tiedostot/opetus_aineops_2004.pdf.
- Keravan seurakunta 2008. Keravan seurakunta – matkakumppanisi (strategia 2015). Viitattu 15.3.2010
<http://www.keravanseurakunta.fi/ep/tiedostot/HYV%C3%84KSYTTYSTRATEGIA2015.ppt>.

Keravan seurakunta i.a. Varhaisnuoret. Viitattu 12.8.2010

<http://www.keravanseurakunta.fi/varhaisnuoret.asp>.

Keravanjoen koulu 2009–2010. Viitattu 16.3.2010

<http://www.edu.kerava.fi/keravanjoki/syystiedote%202009.pdf>.

Keravanjoen koulu 2010. Yhteystiedot. Viitattu 1.6.2010

<http://www.edu.kerava.fi/keravanjoki/scripts/cms3/index.php?Yhteystiedot>.

Kinnunen, Saara 1992. Kohti murrosikää. Tärkeät keskilapsuuden vuodet. Helsinki: Karas-Sana.

Kinnunen, Saara 1996. Luottamustehtävä. Koti lapsen hengellisen kasvun tukijana. Helsinki: Karas-Sana.

Kirkkohallitus 2004. Jumala on. Elämä on nyt. Rakkaus liikuttaa. Suomen evankelis-luterilaisen kirkon lapsi- ja nuorisotyön missio, visio ja strategia 2010. Suomen ev. lut. kirkon kirkkohallituksen julkaisuja 2004: 3. Helsinki: Kirkkohallitus/Kasvatus ja nuorisotyö.

Kirkon keskushallinto i.a. Varhaisnuorisotyö. Viitattu 20.9.2010

<http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content28E3F5>.

Kirkon tutkimuskeskus 2004. Kirkko muutosten keskellä. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2000–2003. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 89. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus.

Kirkon tutkimuskeskus 2008. Monikasvoinen kirkko. Suomen evankelis-luterilainen kirkko vuosina 2004–2007. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 103. Tampere: Kirkon tutkimuskeskus. Viitattu 1.3.2010
http://www.evl.fi/kkh/ktk/nelivuotiskertomus2004_2007/kertomus.pdf.

- Kontula, Osmo & Meriläinen Henna 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000-luvun Suomessa. Helsinki: Väestöliitto. Väestöntutkimuslaitos.
- Kontula, Osmo 1990. Nuorten tiedontarve. Teoksessa Kontula, Osmo; Aaltonen, Ulla-Maija; Björklund, Theresia & Lähdesmäki, Seija O. (toim.) Seksistä – kuinka puhua nuorille? Helsinki: Sexpo ry & Otava, 37–52.
- Koski, Niina 1999. Biologisen maturaation yhteys nuorten seurusteluun, seksuaaliko-kemuksiin ja riskikäyttäytymiseen. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Terveyskasvatuksen pro gradu -tutkielma. Viitattu 18.5.2010
<https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/12265/1950.pdf?sequence=1>.
- Kosonen, Anja 2010. Rehtori, Sompion koulu. Kerava. Sähköpostiviesti 9.2. Vastaanottaja Jenny Lilja. Tuloste tekijän hallussa.
- Kosonen, Anja 2010. Rehtori, Sompion koulu. Kerava. Sähköpostiviesti 12.8. Vastaanottaja Miia Liukkonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Kouluterveyskysely 2008. Kouluterveys 2008: Peruskoulujen 8. ja 9. luokkien oppilaiden vastausten jakaumataulukot. Viitattu 21.9.2010
http://www.hel.fi/wps/wcm/connect/2b38e7804a177c7eb216fa3d8d1d4668/k08_helsinki_1_sivutus.pdf?MOD=AJPERES.
- Kouluterveyskysely 2009. Kouluterveys 2009 kyselyn taulukot. Koti ja ystävät. Viitattu 19.4.2010
<http://info.stakes.fi/kouluterveyskysely/FI/tulokset/taulukot2009/koti2009.htm>.
- Kuivakangas, Johanna 2002. Kuuluuko ääni, löytyykö keinot? Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 30–50.

- Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo 2003. Maallistuuko Suomi? Teoksessa Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo. Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituuhannella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisuja 82, 253–261.
- Lahti, Jouko 1983. Seitsemästä neljääntoista. Varhaisnuorisotyön käsikirja. Helsinki: Poikien Keskus ry & Tyttöjen Keskus ry.
- Lapsen Ääni i.a. Lapsen Ääni -kehittämishjelma. Viitattu 24.5.2010
http://www.lapsenaani.fi/lapsen_aani.html
- Lastensuojelulaki 2007/417, 13.4.2007. Viitattu 18.5.2010
[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search\[type\]=pika&search\[pika\]=lastensuoj*](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417?search[type]=pika&search[pika]=lastensuoj*).
- Lavikainen, Hanna i.a. Nuorten alkoholin juomiseen liittyvä riskikäyttäytyminen. Viitattu 24.5.2010 <http://www.optula.om.fi/uploads/Oijovm.pdf>.
- Lehtovirta, Marjatta; Huusari, Marjut; Peltola, Leena & Tattari, Katriina 1997. Kasvurenkaita. Psykologia ja kehityspsykologia. Porvoo: WSOY.
- Luopa, Pauliina; Harju, Hanna; Puusniekka, Riikka; Sinkkonen, Annikka; Jokela, Jukka; Kinnunen, Topi & Pietikäinen, Minna 2008b. Kouluterveys 2008: Uudenmaan raportti. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Viitattu 27.4.2010
<http://info.stakes.fi/kouluterveys/tulokset/uusimaa2008rap.pdf>.
- Luopa, Pauliina; Pietikäinen, Minna & Jokela Jukka 2008a. Kouluterveyskysely 1998–2008: Nuorten hyvinvoinnin kehitys ja alueelliset erot. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Viitattu 18.5.2010
<http://www.stakes.fi/verkkojulkaisut/raportit/R23-2008-VERKKO.pdf>.
- Luopa, Pauliina; Pietikäinen, Minna & Jokela, Jukka 2005. Kouluterveyskysely 1996–2005: Nuorten elinolot, koulutyö, terveys ja terveystottumukset. Helsinki:

Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus Stakes. Viitattu 21.5. 2010 <http://www.stakes.fi/verkkajulkaisut/tyopaperit/T25-2006-VERKKO.pdf>

Luukkonen, Liisa 1997. Lapsen kehitys. Teoksessa Liisa Luukkonen (toim.) Nollasta neljääntoista – Käsikirja seurakuntien lapsi- ja varhaisnuorisotyöhön. Helsinki: Lasten Keskus, 30–49.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Lasten ja nuorten suhde kouluun. Teoksessa Anna-Liisa Lämsä (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 33–57.

Lämsä, Anna-Liisa 2009. Yhteiskunnan muutos ja elämän riskit. Teoksessa Anna-Liisa Lämsä (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 21–32.

Mannerheimin lastensuojeluliitto i.a. Nuoren uni. Viitattu 27.4.2010

http://www.mll.fi/vanhempainnetti/tietokulma/uni_ja_ravitsemus/uni/nuori/.

Markkanen, Jaana 2009. Seitsemäsluokkalaisten stressi- ja voimavaratekijät eläytymistarinoiden valossa. Joensuun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunta. Pro gradu -tutkielma. Viitattu 28.4.2010
http://joypub.joensuu.fi/publications/masters_thesis/markkanen_seitsema-sloukkalaisten/markkanen.pdf.

Moisio, Pasi; Karvonen, Sakari; Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti 2008. Johdanto. Teoksessa Moisio, Pasi; Karvonen, Sakari; Simpura, Jussi & Heikkilä, Matti (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 14–25.

Myllyniemi, Sami 2006. Nuorisobarometri 2006. Teoksessa Terhi-Anna Wilska (toim.) Uskon asia. Nuorisobarometri 2006. Nuorisosaian neuvottelukunta, julkaisu 34; Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisu 67;

- Opetusministeriö. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusseura ja tekijät, 14–89. Viitattu 14.4.2010
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Nuoriso/nuorisoasiain_neuvottelukunta/julkaisut/barometrit/liitteet/Nuorisobarometri_2006.pdf.
- Myllyniemi, Sami 2009. Aika vapaalla. Nuorten vapaa-aikatutkimus 2009. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta.
- Myllyniemi, Sami. 2008. Tilasto-osio. Teoksessa Autio, Minna; Eräranta, Kirsi & Myllyniemi, Sami (toim.) Polarisoituva nuoruus? Nuorten elinolot -vuosikirja 2008. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes, 18–73.
- Nenonen, Sirpa 2010. Rehtori, Keravanjoen koulu. Kerava. Sähköpostiviesti 9.2. Vastanottaja Jenny Lilja. Tuloste tekijän hallussa.
- Nenonen, Sirpa 2010. Rehtori, Keravanjoen koulu. Kerava. Sähköpostiviesti 12.8. Vastanottaja Miia Liukkonen. Tuloste tekijän hallussa.
- Niemelä, Kati 2003. Uskonnollisuus eri väestöryhmissä. Teoksessa Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo. Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu- ja 82, 187–220.
- Niemelä, Kati 2003. Uskonnonharjoitus. Teoksessa Kääriäinen, Kimmo; Niemelä, Kati & Ketola, Kimmo. Moderni kirkkokansa. Suomalaisten uskonnollisuus uudella vuosituhanella. Kirkon tutkimuskeskuksen julkaisu- ja 82, 165–186.
- Nuori Suomi ry. Lasten ja nuorten liikunnan asiantuntijaryhmä 2008. Fyysisen aktiivisuuden suositus kouluikäisille 7–18-vuotiaille. Helsinki: Opetusministeriö ja Nuori Suomi ry. Viitattu 30.4.2010

[http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/080129Liikuntasuositus-kirja\(kevyt\)_08.pdf](http://www.nuorisuomi.fi/files/ns/julkaisut/080129Liikuntasuositus-kirja(kevyt)_08.pdf).

Nuorisolaki 2006/72, 27.1.2006. Viitattu 18.5.2010

[http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search\[type\]=pika&search\[pika\]=Nuorisoty*](http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2006/20060072?search[type]=pika&search[pika]=Nuorisoty*).

Oikarinen, Lauri 1998. Peruskoululainen (luokat 3.–9.). Teoksessa Markku Pyysiäinen & Jarkko Seppälä (toim.) Uskonnonopetuksen käsikirja. Juva: WSOY, 172–183.

Ojala, Kristiina; Vuori, Mika; Välimaa, Raili; Tynjälä, Jorma; Villberg, Jari & Kannas, Lasse 2006. Pojat nostavat painoja ja tytöt pudottavat niitä – WHO:n koulu- ja nuorisotutkimuksen tuloksia. Teoksessa Sakari Karvonen (toim.) Onko sukupuoli väliä? Hyvinvointi, terveys, pojat ja tytöt. Nuorten elinolot - vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisosaain neuvittelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes, 72–82.

Pruuki, Lassi 2010. Hengellinen lapsi. Teoksessa Eero Jokela & Heli Pruuki (toim.) Jo iso, vielä pieni. Kouluikäisen lapsen maailma. Helsinki: LK-kirjat/ Lasten Keskus Oy, 222–234.

Pulkkinen, Lea 2002a. Koti, koulu ja yksityinen elämänpiiri hyvän elämän ankkureina. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 14–30.

Pulkkinen, Lea 2002b. Mukavaa yhdessä. Sosiaalinen alkupääoma ja lapsen sosiaalinen kehitys. Jyväskylä: PS-kustannus.

Puska, Pekka 2009. Saatteeksi. Teoksessa Johanna Lammi-Taskula; Sakari, Karvonen & Salme Ahlström (toim.) Lapsiperheiden hyvinvointi 2009. Helsinki:

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos, 3–4. Viitattu 20.9.2010
<http://www.thl.fi/thl-client/pdfs/0e6f5676-9ccf-4490-8496-45c7b3acce5f>.

Pääministeri Vanhasen II hallituksen ohjelma 2007. Viitattu 15.3.2010.
<http://www.vn.fi/hallitus/hallitusohjelma/pdf/hallitusohjelma-painoversio-040507.pdf>.

Rannikko, Ulla 2008. Yhteinen ja erillinen lapsuus. Sisarusten sosiaalistava merkitys. Tampereen yliopisto. Sosiologian ja sosiaalipsykologian laitos. Akateeminen väitöskirja. Viitattu 11.5.2010 <http://acta.uta.fi/pdf/978-951-44-7510-8.pdf>.

Rimpelä, Matti 2008. Lasten ja nuorten hyvinvointi. Teoksessa Pasi Moisio; Sakari Karvonen; Jussi Simpura & Matti Heikkilä (toim.) Suomalaisten hyvinvointi 2008. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 62–73.

Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla 2002. Johdanto. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 4–11.

Rönkä, Anna; Poikkeus, Anna-Maija & Viheräkoski, Johanna. 2002. Seiskalta kasille – Nuoret ja vanhemmat muutoksessa. Teoksessa Kuure, Tapio; Vuori, Mika & Gissler, Mika (toim.) Viattomuudesta Vimmaan. Lapsuudesta nuoruuteen -siirtymävaiheen tarkastelua. Nuorten elinolot -vuosikirja. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, Nuorisoasiain neuvottelukunta & Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, Stakes, 95–102.

Rönkä, Anna; Viheräkoski, Johanna; Litsilä, Riikka & Poikkeus, Anna-Maija 2002. Nuoret ja vanhemmat perhesuhteiden muutoksessa. Teoksessa Anna Rönkä & Ulla Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus, 51–70.

Seppälä, Jarkko 1998. Uskonnollinen kieli. Teoksessa Markku Pyysiäinen & Jarkko Seppälä (toim.) Uskonnonopetuksen käsikirja. Juva: WSOY, 137–144.

Sinkkonen, Jari 2010. Nuoruusikä. Helsinki: WSOY.

Sompion koulu i.a. Viitattu 15.3.2010 <http://www.edu.kerava.fi/yhteisk/ylakoulu/yla-aste.html>.

Sompion koulun toimintakulttuurin kuvaus 2009–2010. Viitattu 15.3.2010
<http://www.edu.kerava.fi/yhteisk/ylakoulu/toimintakulttuuri.pdf>.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2008. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittä-
misohjelma KASTE 2008-2011 Viitattu 4.5.2010
http://www.stm.fi/julkaisut/julkaisuja-sarja/nayta/_julkaisu/1063225.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Nuorten terveystapatutkimus 2009. Selvityksiä
2009:47. Nuorten tupakkatuotteiden ja päihteiden käyttö 1977–2009. Hel-
sinki. Viitattu 26.4.2010
[http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=D
LFE-10634.pdf](http://www.stm.fi/c/document_library/get_file?folderId=39503&name=D
LFE-10634.pdf).

Sosiaali- ja terveysministeriö 2010. Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittä-
misohjelma (Kaste) Viitattu 4.5.2010
http://www.stm.fi/vireilla/kehittamisohjelmat_ja_hankkeet/kaste.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Aamenesta öylättiin. Viitattu 1.3.2010
<http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Lapsity%C3%B6>.
<http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Varhaisnuorisoty%C3%B6>.
<http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Nuorisoty%C3%B6>.

Suomen evankelis-luterilainen kirkko i.a. Jäsenet. Viitattu 26.8.2010
[http://ev1.fi/EVLfi.nsf/Documents/68ED832793E78AF5C22575EF003AD
029?OpenDocument&lang=FI](http://ev1.fi/EVLfi.nsf/Documents/68ED832793E78AF5C22575EF003AD
029?OpenDocument&lang=FI).

Tilastokeskus 2009. Lapsiperheissä 41 prosenttia väestöstä. Viitattu 13.4.2010
http://www.stat.fi/til/perh/2008/perh_2008_2009-05-29_tie_001_fi.html.

Tuomisto, Tuija; Salmivalli, Christina & Poskiparta Elisa 2009. KiVassa Koulussa ei kiusata! Teoksessa Anna-Liisa Lämsä (toim.) Mun on paha olla. Näkökulmia lasten ja nuorten psyykkiseen hyvinvointiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 173–182.

Turunen, Kari E. 1996. Elämänkaari ja kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

Turunen, Kari E. 2005. Ikävaiheiden kriisit. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy.

UNICEF Innocenti Research Centre 2007. Child poverty in perspective: An overview of child well-being in rich countries. Report Card 7. Viitattu 4.5.2010
http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/rc7_eng.pdf.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2008. Kouluruokailusuositus. Viitattu 27.4.2010
http://wwwb.mmm.fi/ravitsemusneuvottelukunta/Kouluruokailu_2008_kevyt_nettiin.pdf.

Valtion ravitsemusneuvottelukunta 2009. Vesijohtovesi on paras janojuoma – huoli lasten limsa- ja energiajuomista. Viitattu 27.4.2010
<http://wwwb.mmm.fi/ravitsemusneuvottelukunta/Tiedote240609.pdf>.

Valtioneuvosto 2007. Lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin politiikkaohjelma 2007. Viitattu 14.3.2010.
http://valtioneuvosto.fi/toiminta/politiikkaohjelmat/lapset/ohjelman-sisaeltoe/HPO_Lapset_HSA2007.pdf.

World Health Organization 2008. Inequalities in young people's health. Health behaviour in school-aged children. International report from the 2005/2006 survey. Viitattu 29.4.2010 <http://www.euro.who.int/Document/E91416.pdf>.

Väestöliitto 2010. Väkivalta. Viitattu 6.9.2010

http://www.vaestoliitto.fi/murkun_kanssa/tietoa/riskikayttaytyminen/vakivalta/.

LIITTEET

Liite 1 Saatekirje kotiin

Hyvät Keravan 7. -luokkalaiset ja huoltajat!

Keravan 7.-luokkalaisille tehdään kysely. Kysely kartoittaa **Keravan 7.-luokkalaisten hyvinvointia**. Kyselytutkimus suunnataan kaikille Keravan 7.-luokkalaisille ja tietoa voidaan käyttää esimerkiksi suunniteltaessa palveluiden kehittämistä. Kyselytutkimuksen toteuttaa Diakonia-ammattikorkeakoulun kaksi sosionomiopiskelijaa. Tutkimus linkittyy **ULAPPA -Uudenmaan Lapsen ääni peruspalveluissa** -hankkeeseen, joka on osa laajempaa Etelä-Suomen Lapsen ääni -hanketta. Hanke edistää lasten, nuorten ja lapsiperheiden hyvinvointia ja osallisuutta alueella tukemalla kuntien peruspalveluiden kehittämistä.

Toivomme, että mahdollisimman moni 7.-luokkalainen osallistuu tähän tutkimukseen, jotta lasten ääni saataisiin kuuluviin. Kartoitamme 7.-luokkalaisten hyvinvointia **sähköisellä kyselyllä, joka toteutetaan koulupäivän aikana opettajan ohjauksella** aikavälillä **1.-12.3.2010**. **Tutkimus toteutetaan yksilöä kunnioittavasti nimettömänä**. Eli mistään ei pysty päättelemään vastaajan henkilöllisyyttä. Vastaamiseen menee aikaa noin 15–20 minuuttia. Pyydämmekin nyt ystävällisesti lupaa Sinulta hyvä 7.-luokkalainen ja Teiltä huoltajilta, että lapsenne saisi osallistua tähän tutkimukseen. Me opiskelijat käsittelemme kyselyssä saatuja tietoja ja saatuja tietoja voidaan käyttää hankkeen hyväksi. Opinnäytetyömme ohjaavina opettajina toimivat Diakonia-ammattikorkeakoulusta Jouni Kylmä ja Anni Tsokkinen.

Lisätietoja kyselystä antavat:

opiskelijat
 Miia Liukkonen p. 040 706 1630
 miia.liukkonen@student.diak.fi
 ja
 Jenny Lilja
 jenny.lilja@student.diak.fi

Lisätietoja hankkeesta antaa:

suunnittelija Timo Turunen
 p. 0207 401797
 timo.turunen@sosiaalitaito.fi

Leikkaa viivaa pitkin

Osallistun kyselyyn (rasti kyllä tai ei –vaihtoehdon kohdalle)

kyllä _____ **Oppilaan nimi ja luokka:** _____

ei _____ **Oppilaan allekirjoitus:** _____

Annan lapselleni luvan osallistua kyselyyn (rasti kyllä tai ei –vaihtoehdon kohdalle)

kyllä _____ **Huoltajan allekirjoitus:** _____

ei _____ **Nimen selvennys:** _____

Palautus oppilaan luokanvalvojalle viimeistään 12.2.2010 mennessä.

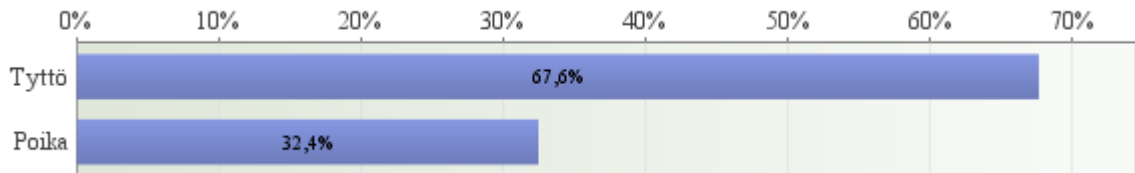
KIITOS VAIVANNÄÖSTÄ!

Liite 2 Kyselyn tulokset

Hyvinvointianalyysi Keravan 7. -luokkalaisille

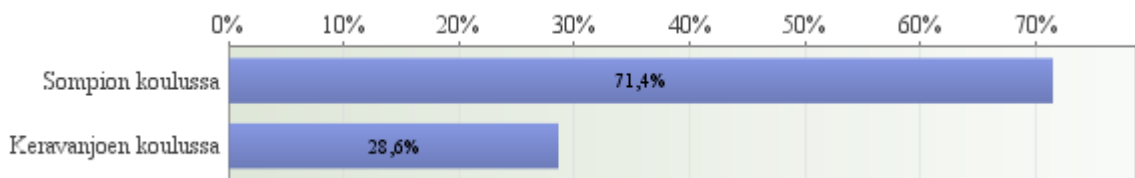
1. Sukupuoli

Vastaajien määrä: 105

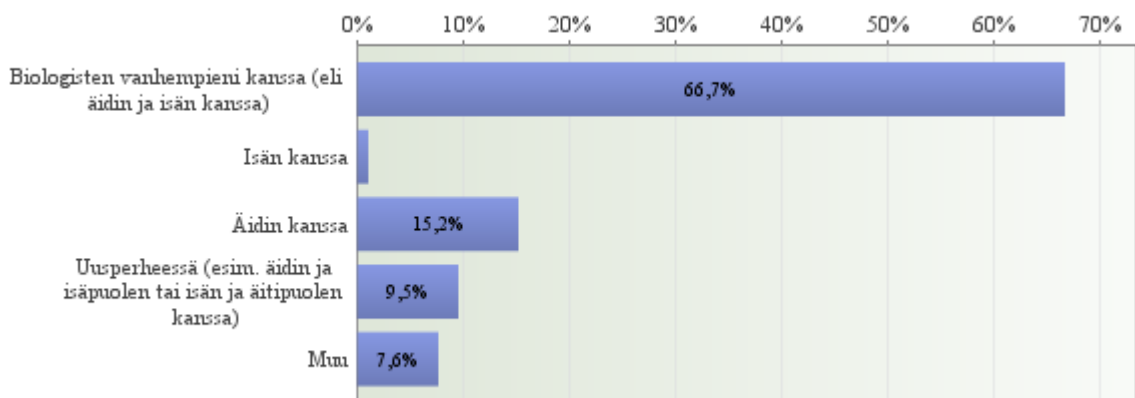
2. Käyn koulua

Vastaajien määrä: 105

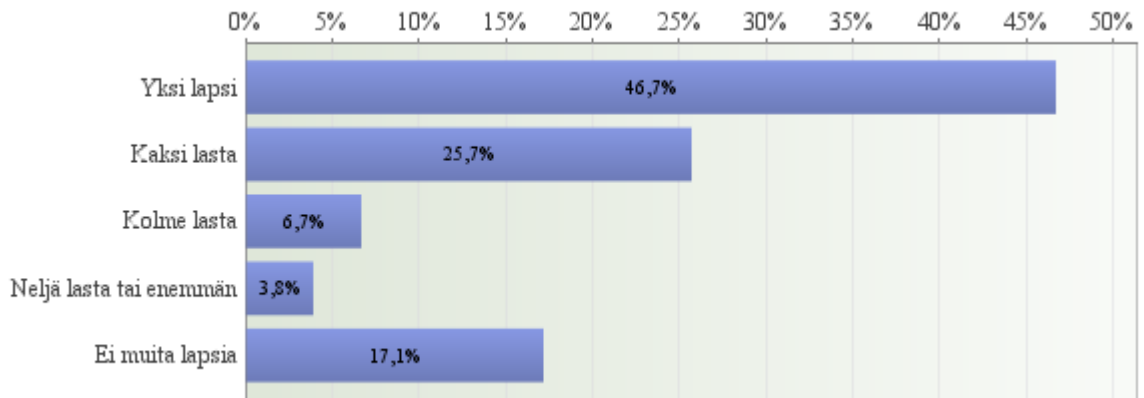
3. Asun

Vastaajien määrä: 105

4. Kuinka monta alle 18 -vuotiasta lasta kuuluu lisäksi perheeseesi?

Vastaajien määrä: 105

5. Seuraavat väittämät koskevat perhettäsi. Lue jokainen väittämä huolellisesti. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi. Vastaa joka väittämään.

Vastaajien määrä: 105

	1 olen täysin eri mieltä	2 olen joksikin eri mieltä	3 siltä väliltä	4 olen joksikin samaa mieltä	5 olen täysin samaa mieltä	Yhteensä	ka.
1. Minun on helppo kertoa vanhemmilleni/hoitajilleni huolistani	1,9%	11,4%	10,5%	32,4%	43,8%	105	4
2. Vietän paljon mieluummin aikaa ystäväni kuin perheeni kanssa	3,8%	18,1%	38,1%	23,8%	16,2%	105	3,3
3. Vietän mielelläni aikaa sisarusteni kanssa (jätä vastaamatta, jos sinulla ei ole sisaruksia)	2,1%	13,4%	36,1%	24,7%	23,7%	97	3,5
4. En yleensä kerro vanhemmilleni/hoitajilleni ongelmistani	32,4%	26,7%	24,8%	10,5%	5,7%	105	2,3
5. Juttelen usein isovanhempieni kanssa asioistani (jätä vastaamatta, jos sinulla ei ole mahdollisuutta jutella isovanhempien kanssa)	19,4%	22,6%	32,3%	20,4%	5,4%	93	2,7
6. Minusta tuntuu, että vanhempani/hoitajani eivät ole kiinnostuneita asioistani	74,3%	14,3%	5,7%	2,9%	2,9%	105	1,5
7. Vanhempani/hoitajani ovat tasapuolisia minua ja sisaruksiani kohtaan ja ovat kiinnostuneet meidän kaikkien asioista yhtä paljon (jätä vastaamatta, jos sinulla ei ole sisaruksia)	1%	6,1%	14,3%	21,4%	57,1%	98	4,3
8. Jos minulla on ongelmia koulunkäynnissä, saan varmasti apua vanhemmilleni/hoitajiltani	1%	1,9%	7,6%	22,9%	66,7%	105	4,5
9. Vanhempani/hoitajani viettävät tarpeeksi aikaa kanssani esim. keskustellen	4,8%	2,9%	20%	28,6%	43,8%	105	4
10. Haluaisin viettää perheeni kanssa enemmän aikaa yhdessä esim. keskustellen	19%	31,4%	27,6%	18,1%	3,8%	105	2,6

6. Seuraavat väittämät koskevat ystävyysuhteitasi. Vastaa joka väittämään. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

Vastaajien määrä: 105

	1 olen täysin eri mieltä	2 olen jokseenkin eri mieltä	3 siltä väliltä	4 olen jokseenkin samaa mieltä	5 olen täysin samaa mieltä	Yhteensä	ka.
1. Minulla on ainakin muutama hyvä ystävä	1%	1,9%	3,8%	11,4%	81,9%	105	4,7
2. Minulla on koulussa kavereita, joiden kanssa vietän aikaa välitunneilla	1%	0%	5,7%	9,5%	83,8%	105	4,8
3. En yleensä tapaa kavereita koulun ulkopuolella	49,5%	24,8%	8,6%	12,4%	4,8%	105	2
4. Toivon, että minulla olisi enemmän hyviä ystäviä	21%	21,9%	31,4%	15,2%	10,5%	105	2,7
5. Tapaan kavereitani usein koulun jälkeen	4,8%	13,3%	16,2%	32,4%	33,3%	105	3,8
6. Vietän välitunnit mieluummin yksin	83,8%	7,6%	6,7%	1,9%	0%	105	1,3
7. Viikonloppuisin vietän aikaa yleensä ystäväni kanssa	7,6%	6,7%	21,9%	33,3%	30,5%	105	3,7
8. Voin kertoa ystäväilleni murheistani	5,7%	8,6%	19%	25,7%	41%	105	3,9

7. Seuraavassa kohdassa kysymme, kenen kanssa juttelet seksuaalisuuteen liittyvistä asioista. Nämä asiat voivat liittyä esimerkiksi seksiin, ehkäisyyn, murrosiän kehossa tapahtuviin muutoksiin, sukupuolitauteihin tai esimerkiksi seksuaaliseen suuntautumiseen

Vastaajien määrä: 105

	1 en koskaan	2 harvemmin	3 noin kerran kuukaudessa	4 pari kertaa kuukaudessa	5 kerran viikossa tai useammin	Yhteensä	ka.
1. Puhun vanhempieni/hooltajieni kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista	26,7%	61%	7,6%	2,9%	1,9%	105	1,9
2. Puhun kavereiden kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista	22,9%	39%	12,4%	15,2%	10,5%	105	2,5
3. Puhun sisarusteni kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista (jätä vastaamatta, jos sinulla ei ole sisaruksia)	69,4%	20,4%	6,1%	2%	2%	98	1,5
4. Puhun jonkun muun kanssa seksuaalisuuteen liittyvistä asioista	68,6%	27,6%	1%	1%	1,9%	105	1,4

8. Seuraavassa kohdassa kysymme, kenen kanssa juttelet päihteistä. (Päihteillä tarkoitetaan alkoholia, tupakkaa, huumeita ym. aineita, jotka vaikuttavat ihmiseen päihdyttävästi.) Vastaa joka kohtaan.

Vastaajien määrä: 105

	1 en koskaan	2 harvemmin	3 noin kerran kuukaudessa	4 pari kertaa kuukaudessa	5 kerran viikossa tai useammin	Yhteensä	ka.
1. Puhun vanhempieni/huoltajieni kanssa päihteisiin liittyvistä asioista	14,3%	47,6%	19%	16,2%	2,9%	105	2,5
2. Puhun kavereiden kanssa päihteisiin liittyvistä asioista	15,2%	30,5%	16,2%	22,9%	15,2%	105	2,9
3. Puhun sisarusteni kanssa päihteisiin liittyvistä asioista (jätä vastaamatta, jos sinulla ei ole sisarusia)	44,9%	31,6%	9,2%	11,2%	3,1%	98	2
4. Puhun jonkun muun kanssa päihteisiin liittyvistä asioista	66,7%	24,8%	3,8%	2,9%	1,9%	105	1,5

9. Seuraavat väittämät koskevat hyvinvointiisi liittyviä tekijöitä. Vastaa joka väittämään. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

Vastaajien määrä: 105	1 olen täysin eri mieltä	2 olen joksinkin eri mieltä	3 siltä väliltä	4 olen joksinkin samaa mieltä	5 olen täysin samaa mieltä	Yhteensä	ka.
1. Olen hyvä koulussa	1,9%	6,7%	24,8%	40%	26,7%	105	3,8
2. Vanhempani/huoltajani tietävät missä vietän aikaani	1%	3,8%	9,5%	33,3%	52,4%	105	4,3
3. Saan helposti unta	2,9%	7,6%	21,9%	42,9%	24,8%	105	3,8
4. Jos minua ei huvita mennä kouluun, lintsaan	77,1%	10,5%	7,6%	2,9%	1,9%	105	1,4
5. Minulla on kotiintuloajat	6,7%	11,4%	28,6%	23,8%	29,5%	105	3,6
6. Ilta venyy usein yön puolelle tietokoneen/telkkarin ääressä	33,3%	22,9%	19%	20%	4,8%	105	2,4
7. Tunnen itseni usein yksinäiseksi	46,7%	28,6%	9,5%	11,4%	3,8%	105	2
8. Joudun usein tilanteisiin, joissa minun on käytettävä nyrkkejä	75,2%	16,2%	6,7%	1,9%	0%	105	1,4
9. Minua kiinnostaa koulunkäynti	4,8%	21%	30,5%	34,3%	9,5%	105	3,2
10. Olen ollut viime aikoina stressaantunut	29,5%	23,8%	27,6%	15,2%	3,8%	105	2,4
11. Menen arki-iltaisin nukkumaan viimeistään klo. 23	5,7%	9,5%	16,2%	23,8%	44,8%	105	3,9
12. Menetän malttini herkästi	19%	44,8%	21%	13,3%	1,9%	105	2,3
13. Olen koulussa väsynyt	11,4%	26,7%	39%	19%	3,8%	105	2,8
14. Olen tyytyväinen ulkonäkööni ja olemukseeni	9,5%	11,4%	25,7%	37,1%	16,2%	105	3,4
15. Minua kiusataan usein koulussa (Kiusaamisella tarkoitetaan tässä sitä, kun toinen oppilas tai ryhmä oppilaita sanoo tai tekee epämiellyttäviä asioita jollekin oppilaalle. Kiusaamista on myös se, kun oppilasta kiusoitellaan toistuvasti tavalla, josta hän ei pidä. Kiusaamista ei ole se, kun kaksi suunnilleen samanvahvuista oppilasta riitelevät.)	69,5%	12,4%	12,4%	1,9%	3,8%	105	1,6
16. Kaveriani kiusataan usein koulussa	66,7%	18,1%	8,6%	5,7%	1%	105	1,6
17. Harrastan ohjattua liikuntaa (esim. urheiluseurassa) ainakin kaksi kertaa viikossa	30,5%	6,7%	7,6%	5,7%	49,5%	105	3,4
18. Harrastan musiikkia, tatteria tai kuvataiteita ainakin kaksi kertaa viikossa	45,7%	15,2%	7,6%	7,6%	23,8%	105	2,5
19. Harrastan jotain muuta ainakin kaksi kertaa viikossa	32,4%	8,6%	23,8%	13,3%	21,9%	105	2,8

10. Tässä on joitakin samoja väittämiä kuin edellisessä, mutta tässä otamme selvää siitä, kuinka usein jotakin tapahtuu. Vastaa joka väittämään. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

Vastaajien määrä: 105

	1 ei koskaan	2 harvemmin	3 yksikaksi kertaa viikossa	4 kolme neljä kertaa viikossa	5 päivittäin	Yhteensä	ka.
1. Syön aamupalan ennen kouluun lähtöä (aamupala on muutenkin kuin vain kahvia, mehua tai muita juomia)	2,9%	7,6%	4,8%	17,1%	67,6%	105	4,4
2. Olen koulussa väsynyt	7,6%	34,3%	41,9%	11,4%	4,8%	105	2,7
3. Syön kouluruuan (kouluruoka koostuu pääruuasta, salaattista, leivästä ja juomasta)	4,8%	24,8%	8,6%	31,4%	30,5%	105	3,6
4. Teen kotiläksyt	1%	5,7%	7,6%	26,7%	59%	105	4,4
5. Varastan/näpistelen kaupasta esim. karkkia ym.	93,3%	3,8%	0%	1,9%	1%	105	1,1
6. Menetän malttini	18,1%	60%	14,3%	6,7%	1%	105	2,1
7. Olen luvottomasti poissa koulusta/lintsaan	79%	15,2%	3,8%	0%	1,9%	105	1,3
8. Joudun jälki-istuntoon	82,9%	15,2%	1%	0%	1%	105	1,2
9. Opettaja joutuu huomauttamaan minua käytöksessäni oppitunneilla	38,1%	46,7%	11,4%	2,9%	1%	105	1,8
10. Joudun tilanteisiin, joissa minun on käytettävä nyrkkejä	81%	15,2%	1,9%	0%	1,9%	105	1,3
11. Ilta venyy yön puolelle tietokoneen/telkkarin ääressä	39%	25,7%	15,2%	18,1%	1,9%	105	2,2
12. Tunnen itseni yksinäiseksi	45,7%	42,9%	3,8%	2,9%	4,8%	105	1,8
13. Liikun vapaa-ajallani vähintään puoli tuntia kerralla niin, että hikoilen ja hengästyn	2,9%	18,1%	32,4%	24,8%	21,9%	105	3,4
14. Menen arki-iltaisain nukkumaan viimeistään klo. 23	4,8%	13,3%	11,4%	28,6%	41,9%	105	3,9
15. Olen stressaantunut	27,6%	46,7%	18,1%	4,8%	2,9%	105	2,1
16. Minua kiusataan koulussa	68,6%	24,8%	2,9%	1,9%	1,9%	105	1,4
17. Kaveriani kiusataan koulussa	65,7%	24,8%	7,6%	1%	1%	105	1,5
18. Juon energiajuomia	49,5%	29,5%	7,6%	9,5%	3,8%	105	1,9

11. Seuraavat väittämät liittyvät uskontoon. Vastaa joka väittämään. Merkitse se vaihtoehto, joka parhaiten kuvaa mielipidettäsi.

Vastaajien määrä: 105

	1 olen täysin eri mieltä	2 olen joksinkin eri mieltä	3 siltä väliltä	4 olen joksinkin samaa mieltä	5 olen täysin samaa mieltä	Yhteensä	ka.
1. Ajattelen/pohdin uskonnollisia kysymyksiä (esim. onko jumala olemassa)	37,1%	30,5%	17,1%	8,6%	6,7%	105	2,2
2. Rukoileminen on minulle tärkeää	60%	19%	7,6%	7,6%	5,7%	105	1,8
3. En usko mihinkään jumaluuteen	28,6%	24,8%	23,8%	5,7%	17,1%	105	2,6
4. Rukoilen kun minulla on huolia	54,3%	21%	5,7%	6,7%	12,4%	105	2
5. Uskon, että jumala on olemassa	35,2%	16,2%	22,9%	13,3%	12,4%	105	2,5
6. Rukous on vain pelkkä tapa	35,2%	14,3%	19%	10,5%	21%	105	2,7
7. Jos rukoilen, tunnen olevani lähellä jumalaa	59%	13,3%	16,2%	6,7%	4,8%	105	1,8
8. Mietin jatkuuko elämä kuoleman jälkeen	25,7%	16,2%	19%	20%	19%	105	2,9
9. Haluaisin tuntea olevani lähellä jumalaa	53,3%	16,2%	18,1%	6,7%	5,7%	105	2
10. Joitakin uskontoja minun on vaikea kunnioittaa	35,2%	21%	17,1%	12,4%	14,3%	105	2,5
11. Uskon, että elämälläni on tarkoitus	14,3%	13,3%	27,6%	21%	23,8%	105	3,3
12. Haluaisin jutella jonkun kanssa uskontoon liittyvistä asioista	63,8%	19%	10,5%	6,7%	0%	105	1,6
13. Osallistun vapaa-ajallani jonkin seurakunnan tai uskonnollisen yhteisön toimintaan (esim. leirit, kerhot)	74,3%	19%	2,9%	2,9%	1%	105	1,4